

**TÜRKİYE’DE SURİYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM
DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
: KIZILTEPE ÖRNEĞİ
Abdurrahman ABAY
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Kasım 2019**

**TÜRKİYE’DE SURİYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM DURUMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ: KIZILTEPE ÖRNEĞİ**

Abdurrahman ABAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPİNAR

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kasım 2019

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1905E124 no’ lu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Abdurrahman ABAY'ın "Türkiye'de Suriyeli Çocukların Eğitim Durumlarının Değerlendirilmesi: Kızltepe Örneği" başlıklı tezi 04 Kasım 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **Sosyoloji** Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Fuat GÜLLÜPİNAR

Üye : Doç.Dr.Mustafa ALTUNOĞLU

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Mezher YÜKSEL

Prof.Dr.Bülent GÜNŞOY
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

TÜRKİYE’DE SURİYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: KIZILTEPE ÖRNEĞİ

Abdurrahman ABAY

Sosyoloji Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kasım 2019

Danışman: Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPİNAR

Bu çalışma 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş sonrasında Türkiye’ye göç edip Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine yerleşen eğitim çağındaki göçmen çocuklarının eğitim sürecindeki deneyimlerini ve eğitim sorunlarını analiz edip, sorun alanlarını tespit ederek yaşadıkları sorunlara çözüm önerileri sunmayı hedeflemiştir. Nitel yöntemle yapılan bu araştırma kapsamında, 20 Suriyeli Ortaöğretim öğrencisi, 6 veli, 5 öğretmen, 3 Suriyeli gönüllü eğitici (Koordinatör), 5 eğitim kurumu yöneticisi, 2 il-ilçe milli eğitim yöneticisi (Şube Müdürü) ve 4 (2 Sendika, 2 dernek) sivil toplum örgütü yöneticisi olmak üzere 45 kişi ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Saha çalışmasını gerçekleştirdiğimiz Kızıltepe’de eğitimine devam eden Suriyeli çocukların eğitim durumlarını incelediğimizde okulda yaşadıkları temel sıkıntının dil ve buna bağlı olarak iletişim sorunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların neredeyse tamamı çocukların dil ve buna bağlı olarak iletişim sıkıntısı yaşadığını ifade etmiştir. Bu temel sorunun yanında Suriyeli çocuklar eğitimleri sürecinde, dersleri anlamada güçlük, buna bağlı olarak derslerde başarısızlık, dışlanma ve önyargılara maruz kalma, okul kültürüne uyum sağlayamama gibi pek çok konuda sıkıntı yaşamaktadırlar. Eğitim sürecinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik olarak, Türkçe dil kurslarının artırılması, farklı programların uygulanması ve eğitimleri sürecinde mülteci çocuklara uzman desteğinin verilmesi gibi öneriler ön plana çıkmıştır. Ayrıca rehberlik çalışmalarını artırılması, sosyalleşme çalışmalarına ağırlık verilmesi ve okuldaki tüm personele hizmet içi eğitimin verilmesi diğer öneriler arasındadır.

Anahtar Sözcükler: Göç, entegrasyon, mülteci eğitimi, Suriyeli mülteciler, Kızıltepe

ABSTRACT

EVALUATION OF SYRIAN CHILDREN'S EDUCATION STATUS IN TURKEY: KIZILTEPE SAMPLE

Abdurrahman ABAY

Department of Sociology

Anadolu University, Institute of Social Sciences, November 2019

Supervisor: Assoc. Dr. Fuat GÜLLÜPINAR

This study is aimed at analysing the educational experience and problems faced by the immigrant children who immigrated to Turkey and settled in Kızıltepe district of Mardin province in 2011 following the Syrian civil war, and determining the problematic areas and proposing solutions to their educational issues. Within the scope of this qualitative research, a total of 45 individuals consisting of 20 Syrian secondary school students, 6 parents, 5 teachers, 3 Syrian volunteer trainers (coordinators), 5 educational institution managers, 2 provincial-district national education managers (branch managers) and 4 non-governmental organization managers (2 from the union, 2 from the association) were thoroughly interviewed. When we examine the educational status of the Syrian children who continue their education in Kızıltepe, where we conducted a field study, it is seen that the main problem they face in the school is the language and communication problems. Almost all of the participants stated that children had difficulty in language and communication. In addition to this basic problem, Syrian children have problems in their education, such as difficulty in understanding the lessons, failure in lessons, exclusion and prejudice, and inability to adapt to school culture. Suggestions such as increasing Turkish language courses, implementing different programs and providing expert support to refugee children during the education process have come to the fore in order to solve the problems experienced during the education process. In addition, increasing the guidance activities, focusing on socialization activities and providing in-service training to all staff in the school are among the other suggestions.

Keywords: Immigration, integration, refugee education, Syrian refugees, Kızıltepe

TEŞEKKÜR

Bu araştırma, Türkiye'ye göç eden Suriyeli çocukların eğitimi üzerine yapılmıştır. Araştırma kapsamında Suriyeli çocukların eğitim durumu değerlendirilmiş, eğitimde yaşanan sorunlar araştırılmış ve bu sorunların çözümü noktasında öneriler sunulmuştur. Tezin hazırlanma sürecinin her safhasında desteklerini benden esirgemeyen, her zaman olumlu ve motive edici yaklaşımı ile bana güven veren, her konuda beni yönlendiren, bilgi ve tecrübesi ile bana çok şey katan, geri bildirimleri ile araştırmanın en iyi şekilde sonuçlandırılmasını sağlayan, danışmanım, saygı değer hocam Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPİNAR' a en içten samimiyetle teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez jürisinde bulunan değerli hocalarım Doç. Dr. Mustafa ALTUNOĞLU ve Dr. Öğretim Görevlisi Mezher YÜKSEL' e gösterdikleri yakın ilgi ve verdikleri geribildirimlerle tezime yaptıkları katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde ailelerle görüşmelerim esnasında beni yalnız bırakmayan Suriyeli gönüllü eğitici Muhammed BADİNİ' ye, Yüksek lisans dersleri sürecinde yaptığı katkı ve verdiği desteklerden dolayı Yağmur GÜÇİN' e ve çalışmalara katılarak değerleri görüşlerini paylaşan tüm katılımcılara katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisans eğitimim boyunca beni destekleyen, karşılaştığım güçlükleri moral vererek aşmamı sağlayan aileme çok teşekkür ederim.

Abdurrahman ABAY

Kasım 2019

*“Kalbimin Kızıl Saçlı Bacısı” şahsında yaşadıkları tüm
zorluklara rağmen hayata tutunan Suriyeli
kadınlara ve çocuklara ithafen,*

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

Abdurrahman ABAY

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
HARİTALAR DİZİNİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	4
1.2. Araştırmanın Önemi.....	6
1.3. Araştırmanın Amacı	7
1.4. Varsayımlar	8
1.5. Sınırlılıklar	9
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	10
2.1. Kavramsal Olarak Göç.....	10
2.1.1. Göç türleri.....	12
2.1.2. Göçün sebepleri ve sonuçları	15
2.1.3. Sığınma amaçlı göç	17
2.1.4. İltica, mülteci, sığınmacı ve göçmen kavramları	18
2.1.5. Göç akımının nedenleri	21
2.1.6. Göçmen ilişkiler ağı (Network) kuramı	24
2.1.7. Mültecilerin yaşadığı sıkıntılar	28
2.2. Mülteci Çocukların Eğitimi	31
2.2.1. Afet ve acil durumlarda eğitim: zorluklar, ilkeler ve faydalar	33
2.2.2. Mülteci çocuklara verilmesi gereken eğitimin özellikleri	34
2.2.3. Afet sonrası eğitimin çocuklara katkısı	36
2.3. Türkiye ve Suriyeli Mülteciler	40
2.3.1. Suriye krizi ve Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye gelişi.....	42
2.3.2. Suriyelilerin göç etme nedenleri	43
2.3.3. Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye giriş yapma şekilleri	43
2.3.4. Suriyeli mültecilerin Türkiye'yi tercih ve geliş sebepleri	44
2.3.5. Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye birlikte geldiği kişiler	45
2.3.6. Türkiye'deki Suriyelilerin genel durumu.....	45

2.3.7.	Türkiye'nin Suriyeli çocuklara yönelik eğitim politikaları.....	53
2.3.8.	Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim durumları.....	58
2.3.9.	Suriyelilerin eğitimi sürecinde yaşanan temel sorunlar	60
2.3.10.	Mardin'in Kızıltepe ilçesinin coğrafi konumu ve Suriyeliler açısından durumu ..	68
3.	YÖNTEM	71
3.1.	Araştırmanın Modeli	71
3.2.	Çalışma Grubu	71
3.2.1.	Katılımcıların kişisel bilgileri	71
3.3.	Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	74
4.	BULGULAR VE YORUM	76
4.1.	Kızıltepe'ye Yerleşen Suriyelilerin Genel Durumuna İlişkin Bulgular	76
4.1.1.	Suriyelilerin Türkiye'ye gelme ve Türkiye'yi seçme sebepleri	76
4.1.2.	Suriyelilerin Kızıltepe'ye yerleşme sebepleri	80
4.1.3.	Kızıltepe'de yaşayan Suriyelilerin geleceğe yönelik planları	82
4.1.4.	Suriyelilerin yaşadıkları genel problemler	85
4.1.5.	Yaşanan sorunların giderilmesine yönelik çalışmalar	88
4.2.	Kızıltepe'de Eğitime Devam Eden Çocuklara Yönelik Bulgular	91
4.2.1.	Suriyeli çocukların okulda yaşadıkları sorunlar	91
4.2.2.	Okulda yaşanan sorunların giderilmesine yönelik alınan tedbirler	97
4.2.3.	Suriyelilerin eğitimlerine yönelik talep ve beklentiler	100
4.2.4.	Eğitimde yaşanan sorunların çözümüne yönelik öneriler	105
4.2.5.	Okulun Suriyeli öğrencilere katkıları	109
4.2.6.	Suriyeli çocukların ve koordinatörlerin Eğitim Sistemlerini değerlendirmesine yönelik fikirleri	113
5.	TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	117
5.1.	Tartışma ve Sonuç	117
5.2.	Öneriler	121
KAYNAKÇA		124
EKLER		
ÖZGEÇMİŞ		

KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BEKAM	: Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komisyonu
BMGK	: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
GEM	: Geçici Eğitim Merkezleri
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HRW	: Human Rights Watch (İnsan Hakları İzleme Örgütü)
İHAD	: İnsan Hakları Araştırma Derneği
İHH	: İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı
MAZLUMDER	: İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	: Milli Eğitim Müdürlüğü
STÖ	: Sivil Toplum Örgütleri
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNCHR	: The UN Refugee Agency (BMMYK)
UNİCEF	: Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
YÖBİS	: Yabancı Öğrenciler Bilgi İşletim Sistemi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
PICTES	: Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Suriyeli Mültecilerin Ülkelerinden Ayrılma Nedenleri	43
Tablo 2. Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Giriş Yapma Şekilleri	44
Tablo 3. Suriyeli Mültecilerin Türkiye'yi Tercih Sebepleri	44
Tablo 4. Suriyelilerin Mültecilerin Türkiye'ye Geliş Sebepleri	45
Tablo 5. Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Birlikte Geldiği Kişiler	45
Tablo 6: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	46
Tablo 7: Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler.....	46
Tablo 8: Geçici Koruma Kapsamında Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı	48
Tablo 9: Birebir Formülü Kapsamında Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyelilere İlişkin İstatistiki Bilgiler	50
Tablo 10: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı (5 İl de 7 Barınma Merkezi)	51
Tablo 11: Geçici Korunma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve cinsiyet Dağılımı	52
Tablo 12. Kamp içinde ve Dışında okula Kayıtlı ve Kayıtsız Çocuk Sayıları (2014-2015).....	59
Tablo 13: Yıllara Göre Eğitime Erişme ve Okullaşma Oranı.....	59
Tablo 14: Mardin Genelinde ve Kızıltepe'de Okullara Kayıtlı Öğrenci Sayısı.....	69
Tablo 15. Mardin Genelinde ve Kızıltepe'de Okullara Kayıtlı Öğrenci Sayısı	70
Tablo 16. Araştırmaya katılan Suriyeli Öğrenciler	72
Tablo 17. Araştırmaya katılan Suriyeli Veliler	73
Tablo 18. Araştırmaya katılan Öğretmen ve Yöneticiler	73
Tablo 19. Araştırmaya katılan STÖ ve Yöneticilerine ilişkin bulgular	74
Tablo 20. Araştırmanın Ana ve Alt Temaları.....	75
Tablo 21. Suriyelilerin Türkiye'ye Gelme ve Türkiye'yi Tercih Etme Sebepleri.....	77
Tablo 22. Suriyelilerin Kızıltepe'ye Yerleşme Sebepleri	80
Tablo 23. Kızıltepe'de Yaşayan Suriyelilerin Geleceğe Yönelik Planları	83
Tablo 24. Suriyeli Veli ve Çocukların Yaşadıkları Genel Problemler	85
Tablo 25. Yaşanan Sorunların Giderilmesine Yönelik Çalışmalar	88
Tablo 26. Okulda Yaşanan Sorunlara Dair Katılımcıların Görüşleri	92
Tablo 27. Okulda Yaşanan Problemlerin Giderilmesine Yönelik Alınan Tedbirler.....	97

Tablo 28. Suriyelilerin Eğitimlerine Yönelik Talep ve Beklentiler	101
Tablo 29. Suriyeli çocukların ve Velilerin Eğitimlerindeki Dil Tercihleri	105
Tablo 30. Eğitimde Yaşanan Sorunların Çözümüne Yönelik Öneriler	106
Tablo 31. Okulun Suriyeli Öğrencilere Katkılarına İlişkin Katılımcıların Görüşleri ..	109
Tablo 32. Türkiye ve Suriye Eğitim Sistemlerinin değerlendirilmesine Dair Görüşler	113

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı 51

Harita 2: Mardin ili ve Kızıltepe İlçesinin Coğrafi Konumu ve Sınır Hattı..... 69

1. GİRİŞ

Bu çalışmasının temel amacı, Kızıltepe’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların eğitim süreci içerisinde karşılaştıkları temel sorunları tespit etmek, okuldaki deneyimlerini ve sorunların üstesinden nasıl gelebildiklerini analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda, eğitim çağındaki 20 Suriyeli öğrenci, 6 Suriyeli öğrenci velisi, Suriyeli öğrencilerin dersine giren 5 öğretmen, Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarını koordine eden 3 Suriyeli gönüllü eğitici(koordinatör), Suriyelilerin okudukları okullarda çalışan 5 okul yöneticisi, 2 il-ilçe yönetici ve Suriyelilerle çalışma yürüten 4 Sivil Toplum Kurumu temsilcisi olmak üzere 45 görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında konu ile ilgili literatür taranmış ve verileri katılımcılardan en uygun şekilde toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formları geliştirilmiştir. Formların geliştirilmesinden sonra gerekli yasal izinler alınıp Kızıltepe’de yaşayan eğitim çağındaki çocuklarla, Suriyeli velilerle, Suriyeli çocukların derslerine giren öğretmenlerle, Suriyeli koordinatörler ve okul müdürleriyle ayrıca il milli eğitim yöneticileri, vakıf ve sivil toplum örgütleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Kızıltepe’ye göç eden Suriyelilerin geneli göç etme nedeni olarak Suriye’deki savaş ve bu savaşın buldukları bölgeye etkilerini göstermiştir. Türkiye’nin tercih edilmesine yönelik olarak da Türkiye’nin coğrafi yakınlığını ve güvenilir bir yer olmasını temel neden olarak ifade etmişlerdir. Kızıltepe’yi tercih etme nedenlerine baktığımızda ise temel etkenlerin yerel halk ile iletişim kurabilme ve yerelde akrabaları olmasının belirleyici temel faktörler olduğu göze çarpmaktadır. Suriye’den Kızıltepe’ye göç eden Suriyelilerin çoğunun Kızıltepelilerle akrabalıklarının olması dikkat çeken durumlardan biridir. Kızıltepe’ye yerleşen Suriyelilerin çoğu Suriye’ye dönmek gibi bir planlarının olmadığını dile getirmişlerdir. Görüşme yaptığımız Suriyelilerin çoğunun Avrupa’ya gitmek istediği, Avrupa’yı gitmeyi tercih etmeyenlerin ise büyük çoğunluğunun Türkiye’de kalmayı planladığı görülmüştür.

Suriyelilerin toplum içerisinde yaşadıkları genel problemlerin başında Suriyeli olma üzerinden etiketlenme, ötekileştirilme, dışlanma ve önyargılar olduğu ve bunun yanı sıra özellikle Suriyeli çocukların dil ve iletişim sorununun onların yaşamını çok olumsuz etkilediği görülmüştür. Suriyeliler ayrıca yalnızlık, yabancılık, işsizlik ve vatandaş

kimliğinin olmamasının getirdiği bir dizi sorun yaşadıklarının ifade etmişlerdir. İletişim kurma sorununun yetişkinlerden ve velilerden çok, çocuklarda görüldüğü, bu durumun okula giden çocukların Türkçeyi bilmemesinden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Suriyelilerin yaşadıkları temel sıkıntıların giderilmesine yönelik sosyal uyum çalışmaları, ihtiyacı olan ailelerin tespit edilmesi, yardımlar ve Suriyeli ailelerin ziyaret edilmesi gibi pek çok çalışmanın yapıldığı ancak bunların sorunların çözümü için yeterli olmadığı ve daha fazla çalışma ya ihtiyaç olduğu çalışma kapsamında ortaya çıkmıştır.

Saha çalışmasını gerçekleştirdiğimiz Kızıltepe’de eğitimine devam eden Suriyeli çocukların eğitim durumlarını incelediğimizde okulda yaşadıkları temel sıkıntının dil ve buna bağlı olarak iletişim sorunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların neredeyse tamamı çocukların dil ve buna bağlı olarak iletişim sıkıntısı yaşadığını ifade etmiştir. Bu temel sorunun yanında Suriyeli çocuklar eğitimleri sürecinde, dersleri anlamada güçlük, buna bağlı olarak derslerde başarısızlık, dışlanma ve önyargılara maruz kalma, okul kültürüne uyum sağlayamama gibi pek çok konuda sıkıntı yaşamaktadırlar. Yapılan son değişikliklerle Geçici Eğitim Merkezleri (GEM)’nin kapatılıp Suriyelilerin Türkiye eğitimi sistemine dahil edilmesi sürecinde sıkıntılar yaşandığı en temelde sosyal entegrasyon sağlanmadan fiziksel entegrasyonun gerçekleştirildiği ve sorunların temelini buradan kaynaklandığı ifade edilebilir.

Suriyeli çocukların eğitimleri sırasında yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik olarak okuma-yazma çalışmaları, oryantasyon (uyum) çalışmaları ve akran danışmanlığı gibi pek çok çalışma yapılmasına rağmen sorunların giderilemediği ve buna yönelik hala çok fazla çalışma gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında Suriyelilerin eğitimlerine yönelik bir takım talep ve beklentilerinin olduğu, bu kapsamda; Türkçe’nin daha iyi öğretilmesi için ek çalışmalar yapılması, eğitimin kalitesinin yükseltilip, ihtiyaçlarını karşılayacak noktaya gelmesi ve yaşadıkları belirsizliğin ortadan kaldırılması gibi talep ve beklentilerin ön plana çıktığı görülmüştür.

Araştırma kapsamında Suriyeli öğrencilerin ve velilerin eğitimdeki dil tercihlerine yönelik görüşlerinde Arapça, Türkçe ve İngilizce dillerinin ön plana çıktığı görülmüştür.

Eğitim sürecinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik olarak, Türkçe dil kurslarının artırılması, farklı programların uygulanması ve eğitimleri sürecinde mülteci çocuklara uzman desteğinin verilmesi gibi öneriler ön plana çıkmıştır. Ayrıca rehberlik

çalışmalarını artırılması, sosyalleşme çalışmalarına ağırlık verilmesi ve okuldaki tüm personele hizmet içi eğitimin verilmesi diğer öneriler arasındadır.

Tez çalışması temel amacı doğrultusunda Giriş bölümü de dâhil olmak üzere 5 Ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, tezin temel problemi, amaçları, çalışmanın alan yazınındaki hangi eksikliklere cevap verdiği tartışılmış, tezin temel hatları genel bir çerçeve içinde sunulmuştur. Bu kapsamda Türkiye'nin eğitim sistemine dâhil edilen eğitim çağındaki Suriyeli çocukların eğitim sürecindeki uyum durumları, edindikleri deneyimleri, içinde buldukları koşulları, bu koşullar çerçevesinde yaşadıkları problemleri ve bu problemlerle baş etme biçimleri değerlendirilmiştir.

Kavramsal Çerçeve bölümünde, tezin amaçları ve temel sorusuna paralel olarak sığınmacıların hareketlilik sürecine, gündelik hayat deneyimlerine ve yaşadıkları sorunlara dair elde edilen bulgulara kavramsal ve kuramsal temel oluşturacak üç farklı başlıkta incelenmiştir. İlk başlıkta göç kavramı, göçün türleri ve sonuçları, iltica, mülteci, sığınmacı ve göçmen kavramları açıklanıp, göç akımının nedenleri ve sığınmacıların yaşadıkları sıkıntılar incelenerek katılımcıların ülkelerini terk edip sığınmacı olmaları ile sonuçlanan sürecin politik ve toplumsal dinamiklerine kuramsal bir arka plan sunması açısından ele alınmıştır. Mülteci çocukların eğitimi alt başlığında ise, afet ve acil durumlarda verilecek eğitimin zorlukları, ilkeleri ve faydalarının tartışıldığı ve verilecek eğitimin nasıl olması gerektiği ve ne tür özelliklere sahip olması gerektiği irdelenmiştir. Türkiye ve Suriyeli sığınmacılar başlığında ise, güncel veriler ışığında Türkiye'ye Suriye'den gelen sığınmacı hareketliliğinin bir resmini sunmaktadır. Bu bölümde mülteci hareketliliğini, tetikleyen siyasi ve politik olayların arka planını ve mevcut durumu hukuki ve toplumsal açıdan ele almaktadır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye gelişi, göç etme nedenleri, Türkiye'yi tercih etme ve geliş sebepleri, Suriyeli çocukların eğitim durumları ve eğitimleri sürecinde yaşadıkları sıkıntılar gibi genel durumun ortaya konduğu bu bölümde ayrıca Türkiye'nin Suriyeli çocuklara yönelik eğitim politikaları ve bu politikalardaki değişimler irdelenmiştir. Son olarak da Mardin'in Kızıltepe ilçesinin coğrafi konumu ve Suriyeli göçünde Türkiye'deki yeri bu bölümde incelenmiştir.

Tez kapsamında gerçekleştirilen araştırmanın modelinin, çalışma grubunun ve katılımcıların kişisel bilgilerinin, veri toplama aracının ve veri analizinin detaylandırıldığı bölüm yöntem bölümüdür.

Dördüncü bölümde ise alan araştırmasından elde edilen bulgular analiz edilip alan yazın çerçevesinde yorumlanmaktadır. Bu kapsamda elde edilen veriler iki Ana ve on bir alt temada sınıflandırılmıştır. “Kızıltepe’ye Yerleşen Suriyelilerin Genel Durumuna İlişkin Bulgular” ana teması altında; Suriyelilerin Türkiye’yi seçme nedenleri, Suriyelilerin Kızıltepe’ye yerleşme nedenleri, Kızıltepe’de yayan Suriyelilerin geleceğe yönelik planları, Kızıltepe’deki Suriyelilerin yaşadıkları genel sorunlar ve Suriyelilerin yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik çalışmalar alt temaları yer almaktadır. “Kızıltepe’de Eğitimine Devam Eden Suriyeli Öğrencilere İlişkin Bulgular” ana teması altında ise, Suriyeli öğrencilerin okulda yaşadıkları sorunlar, okulda yaşanan sorunların çözümüne yönelik alınan tedbirler, Suriyelilerin eğitimleri noktasındaki talep ve beklentileri, eğitimde yaşanan sorunların çözümüne yönelik öneriler, okulun Suriyeli öğrencilere katkıları ve Suriyeli çocukların ve koordinatörlerin eğitim sistemlerini değerlendirmeye yönelik fikirleri alt temaları yer almaktadır. Bu ana ve alt temalar altında katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler çerçevesinde ortaya çıkan veriler, sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi en genel anlamıyla, yazılı verilerin içeriğinin yorumlanması aracılığıyla tema ve örüntülerin tanımlanmasına yardımcı olabilecek kodlama sürecinin sistemli sınıflandırılması anlamına gelmektedir (Hsieh ve Shannon 2005, s. 1278). İçerik analiz yöntemiyle verileri tanımlama ve verilerin içinde saklı gerçekleri ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

Tezin son bölümünde ise saha araştırmasından elde edilip analiz edilen bulgular analiz edilerek tartışılmıştır. Suriyeli çocukların eğitimde yaşadıkları sıkıntıların giderilmesine yönelik önerilere yer verilmiştir.

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları ve varsayımları açıklanacaktır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Suriyeliler 2011’den bu zamana kadar yaşadıkları göç süreci ile son dönemlerin en yoğun göç hareketini yaşadılar. Yaşadıkları bu yoğun göç sebebiyle içinde yaşadıkları

ülkenin içindeki yer değiştirmenin yanında Lübnan, Ürdün ve Türkiye gibi yakın komsularına, bunun yanında Avrupa ülkeleri öncelikli olmak üzere dünyanın çok farklı yerlerine göç edip hayata tutunmaya çalıştılar. Türkiye bu kitlesel sığınma hareketinden en yoğun etkilenen ülke oldu. Suriye’de yaşanan iç çatışma ve karışıklıklardan dolayı Suriye’den Türkiye’ye başlangıç olarak Nisan 2011 yılında 252 kişilik bir grup sığınmış ve bu süreçten sonra Türkiye’ye sığınan Suriyeli sayısı sürekli artmıştır (AFAD, 2016). Yaşanan süreçten milyonlarca kişi etkilenmiş, binlerce insan yaralanmış ve hayatını kaybetmiştir. 2015 yılı itibariyle Suriye nüfusunun yarısından fazlası buldukları toprakları bırakıp başka bölge veya ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır. Türkiye’ye gerek konumu ve yakınlığı gerekse Avrupa’ya açılan kapı olarak görüldüğünden Suriyeliler tarafından en çok tercih edilen ülke konumuna gelmiş ve bu sebeple Türkiye bu kitlesel sığınma hareketinden en fazla etkilenen ülke konumuna gelmiştir.

Türkiye, buradaki çatışmaların patlak vermesinden kısa bir süre sonra “Açık Kapı Politikası” izlemiştir. İlk göç hareketinden bu yana Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların sayısı gün geçtikçe katlanarak devam etmiş ve günümüzde Türkiye’de kaydedilen Suriye’den gelen sığınmacı sayısı üç buçuk milyonu aşmıştır. Başlangıçta beklenen Suriye’deki krizin çok uzun sürmeyeceği ve Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin kısa bir zaman diliminden sonra topraklarına döneceğiydi. Bu nedenle Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılara önce “misafir” olarak bakıldı ve çözüm önerileri de kısa vadeli olarak düşünülmekteydi. Bu temelde temel ihtiyaçları karşılanarak belli bölgelerde toplanmaları gerektiği düşüncesiyle Suriye’ye yakın il ve ilçelerde geçici barınma merkezleri oluşturuldu. Ancak Suriye’deki savaş ve çatışmalar beklendiği gibi kısa sürmedi. Hatta gittikçe daha kötü bir hale gelince, Türkiye’deki Suriyelilerin uzun yıllar kalacakları fikri oluşmaya başladı. Geçici barınma merkezleri artırılrsa da Suriyelilere yetmemiş ve Suriyeliler Türkiye’nin her tarafına dağılmaya başlamıştır.

Barınma merkezlerinde kalan sığınmacıların barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarının tamamı karşılanmakta, ayrıca bu merkezlerin içinde veya dışında oluşturulan geçici eğitim merkezlerinde Suriyeli çocukların eğitim ihtiyaçları da karşılanmaya çalışılmıştır. Ancak GİGM (2019)’ nin verilerini incelediğimizde Türkiye’ye sığınmış olan mültecilerin %2’yi bulmayan çok az bir kesiminin bu kamplarda kaldığı görülmektedir. Geriye kalan %98’den fazla bir kesim ise Türkiye’nin hemen hemen tüm şehirlerine dağılmış ve farklı farklı koşullarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Savaş ortamından kaçıp Türkiye’nin dört bir tarafında yaşayan

Suriyeliler, sosyal, ekonomik ve psikolojik gibi pek çok problem yaşamakta ve bu konularda desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Göç süreci yetişkinlere kıyasla çocukları çok daha fazla etkilemektedir. Suriye'den göç eden mültecilerin yarısına yakını çocuk ve bu çocukların da büyük çoğunluğu okul çağındadır. Eğitim görmesi gereken önemli bir kitlenin olması sebebiyle karşımıza bu çocukların eğitim sorununu çıkarmaktadır. Dolayısıyla bu durum, Türkiye'nin eğitim çağındaki bu çocukların eğitimine dair uzun vadeli politikalar geliştirmesini mecburi kılmıştır.

Türkiye'nin birçok ilinde olduğu gibi Mardin ilinde de hayatını idame ettiren büyük bir Suriyeli sığınmacı kitlesi vardır. Özellikle Suriye ile sınırı bulunan Kızıltepe ilçesi Mardin'deki Suriyelilerin önemli bir kesimini içinde barındırmaktadır. Başta ötekileştirilme olmak üzere barınma, beslenme, uyum ve işsizlik gibi sorunlar Kızıltepe'de yaşayan Suriyelilerin temel sorunlarından. Bu temel problemlerin giderilmesi açısından aileler çok büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Çocuk nüfusunun Suriyeli nüfusunun yarısı gibi önemli bir oranını oluşturması ve dolayısıyla eğitim sorununun gündeme gelmesi, Türkiye'nin genelinde olduğu gibi Mardin ilinin Kızıltepe ilçesinde de çözülmesi gereken önemli ve acil bir problem olarak karşımızda durmaktadır. Tam da bu noktada bu sorunun çözülmesi için öncelikli olarak eğitim çağındaki Suriyeli sığınmacıların eğitimde yaşadıkları sıkıntıları belirlemek gerekmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Neticeleri itibariyle toplulukların sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi yapılarında büyük değişimler yaratan ve birçok farklı sebepten meydana gelebilen göç, insanlığın hemen hemen tüm süreçlerinde karşımıza çıkan bir olgudur. Bu kapsamda Suriye göçü de hem süreci hem de göçmen sayısının çokluğu açısından büyük değişimler ortaya koyacak bir göçtür.

Türkiye'deki eğitim çağındaki göçmen sayısı göz önüne alındığında bu konunun sosyolojik analizinin ne kadar önemli ve gerekli olduğu anlaşılabilir. Bu çalışma ile eğitim çağındaki mültecilerin eğitim sürecindeki durumları, bu süreçte edindikleri deneyimleri ve birçok haktan mahrum bir şekilde yaşamaya dair görüşleriyle ilgili bilgilerin detaylı bir şekilde ele alınmasıyla literatüre önemli katkı yapılacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmayla, göç ile ilgili politikaların eğitime yansımaları, eğitim ve göç politikalarındaki dönüşümü, bu süreci yaşayan bireyler ve bu bireylerin koşulları ve

eğiticilerin (öğretmenlerin) bu süreci nasıl anlamlandırdıkları ile ilgili daha kapsamlı sonuçlara ulaşılmış olacaktır.

Mülteci eğitimine dair yapılan çalışmalar olmasına rağmen mültecilerin sayısındaki artış (fazlalık) bu konunun daha fazla gündeme getirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda da eğitim içerisinde olan bireylerin bu sisteme dair görüşlerinin ve içinde buldukları koşulları değerlendirmeleri açısından araştırmanın öznesi konumunda olmaları onların görünürlüğünü artırarak eğitimdeki koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunabilir. Ayrıca mültecilere yönelik politikaların işleyişinin değerlendirilmesi ve daha iyiye gitmesi için yapılacak öneriler araştırma bağlamında anlamlı olacaktır.

Buradan hareketle, bu birikimin ve çalışma bulgularının ilgili ulusal veya uluslararası sempozyumlarda sunulması ve bu tezden ulusal veya uluslararası akademik yayınlar yapılması hedeflenmektedir.

Bu çalışma, toplumsal bir olguyu bilimsel bir açıdan ele almanın ve bir yüksek lisans eğitimini tamamlamaya yapacağı katkının yanında, gerek akademik yayın ve sunum olanağı yaratması açısından, gerekse ilgili kurumlarda gereken tedbirlerin alınması açısından son derece önemleri katkılar sunabilecek potansiyele sahiptir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma Mardin ilinin Kızıltepe ilçesinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların içinde buldukları toplumsal koşulları, bu koşulları deneyimleme ve anlamlandırma biçimlerini ve bu kapsamda eğitimde karşılaştıkları sorunları araştırmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede çalışmanın temel amacı Kızıltepe’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların eğitim süreci içerisindeki deneyimleri, mücadele alanlarını ve karşılaştıkları temel sorunları tespit etmek ve bu sorunları nasıl okudukları üzerine ışık tutmaktır. Kızıltepe ilçesinde yaşayan sığınmacıların sosyal ve ekonomik alanlara dahil olma/olamama durumları, geliştirdikleri yaşam stratejileri ve dayanışma ağları ile eğitimde yaşadıkları sıkıntıları, eğitime yükledikleri anlam ve eğitim koşulları hakkında bir çerçeve çizilmeye çalışılacaktır. Çalışmada bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesinde yaşamlarını sürdüren eğitim çağındaki Suriyeli mülteci çocuklara yönelik ne tür eğitim hizmetleri sunulmaktadır.

2. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesinde yaşamlarını sürdüren eğitim çağındaki Suriyeli mülteci çocukların yaşadığı eğitim sorunlarına ve sunulan eğitimin niteliğine ilişkin Suriyeli ailelerin ve çocukların, öğretmenlerin, okul ve il milli eğitim yöneticilerinin, vakıf ve sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin görüşleri nelerdir?
3. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesinde yaşamlarını sürdüren eğitim çağındaki Suriyeli mülteci çocukların eğitim sürecinde yaşadıkları sorunların çözümüne ilişkin Suriyeli ailelerin ve çocukların, öğretmenlerin, okul ve il milli eğitim yöneticilerinin, vakıf ve sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin görüş ve önerileri nelerdir?
4. Suriyeli mültecilerin eğitime yükledikleri anlam nedir?
5. Eğitim çağındaki mülteciler, eğitime ulaşmada ne tür sıkıntılarla karşılaşılıyorlar ve bu sıkıntılar karşısında kendilerini nasıl konumlandırıyorlar?
6. Eğitim çağındaki mültecilerin yaşadıkları deneyimler nelerdir ve bu deneyimlerin uyumları üzerindeki etkisi nedir?

1.4. Varsayımlar

- Suriyeli mülteci çocuklar eğitime ulaşmada sıkıntı yaşamaktadırlar.
- Uygun mevzuata rağmen yapısal engeller, sığınmacı çocukların durumunda sıkça rastlanan kötü hayat şartları, fakirlik, çalışma ihtiyacı, yetersiz bakım, belirsizlik durumunda ailelerin eğitim ile ilgili kararsızlığı ve eğitimin faydasına dair farklı değerlendirmeler, çocukların eğitim durumunu etkilemektedir.
- Müfredatın dili çocukların okulda yaşadıkları en büyük engeldir.
- Dil mülteci çocuklar açısından dışlayıcı bir etkiye sahip olabilmektedir.
- Ev sahibi toplumun diline hâkim olamama ile yabancılaşma arasında doğrudan bağlantı vardır.
- Mülteci çocuklar konuşma diline hâkim iken, okuma, yazma ve akademik dili anlama da zorluk yaşamaktadırlar.
- Araştırmaya katılan görüşmecilerin görüşme sorularına içtenlikle cevap verdikleri ve bu sorulara ilişkin ifadelerinin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırmaya katılan Suriyeli öğrenci ve ailelerin büyük bir kısmı Türkçeyi yeterince (duygu ve düşüncelerini yeterince ifade edecek kadar) bilmemektedir. Bu kapsamda ailelerle yapılan görüşmelerin tamamı ve öğrencilerle yapılan görüşmelerin büyük bir kısmı Kürtçe yapılmıştır. Kürtçe bilmeyen katılımcılar sorulara Türkçe ile kısa cevaplar vermişlerdir.
- Bazı öğrenci ve veliler yaşadıkları korkular sebebiyle görüşme yapmak konusunda çok istekli olmamışlardır. Bu sorun okullarda gönüllü eğitici olarak çalışan kişilerin desteğiyle karşılıklı güven ortamının sağlanmasıyla aşılmaya çalışılmıştır.
- Bu araştırma, Türkiye'ye göç edip Mardin ilinin Kızıltepe ilçesinde yaşamlarını sürdüren Suriyeliler ile sınırlıdır.
- Araştırmanın bulguları, veri toplama aracında yer alan maddelerle ve ulaşılan görüşmecilerin bu maddelere verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Bu alanda çalışmamızın alt yapısını oluşturan literatür taraması yapılacaktır. Üç ana başlıktan oluşacak olan bu bölümün ilk ana başlığında kavramsal olarak göç ve onun altında da göçün türleri, göçün sebepleri ve sonuçları, sığınma amaçlı göç, göç ile ilgili kavramlar(iltica, mülteci, sığınmacı ve göçmen), göç akımının nedenleri, mültecilerin yaşadığı sıkıntılar ve Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı tartışılacaktır. İkinci başlık olan mülteci çocukların eğitimi altında ise Afet ve acil durumlarda eğitim ve bu kapsamda bu eğitimin zorlukları, ilkeleri ve faydalarına dair bir tartışma yürütülecektir. Son kısım olan Türkiye ve Suriyeli Sığınmacılar başlığı altında ise Suriye Krizi ve Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye gelişi, göç etme nedenleri, Türkiye'ye giriş yapma şekilleri, Türkiye'yi tercih nedenleri, Suriyelilerin Türkiye'deki genel durumları, Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim durumları ve yaşadıkları genel sıkıntıların ne olduğuna dair temel bir çerçeve çizilecektir.

2.1. Kavramsal Olarak Göç

İnsan bulunduğu mekânı benimser ve bu mekânla özel bir bağ geliştirir. Göç, insan ile mekân arasındaki bu bağı dönüştüren en önemli etkenlerdendir. Bireyler ve topluluklar birçok sebepten dolayı yaşadıkları yerleri bırakarak başka bir yere göç etmişlerdir. İnsanlık tarihi boyunca savaş, devlet oluşumları, demografik değişimler, iklim değişiklikleri, ticaret ve üretimde yaşanan dönüşümler gibi türlü sebeplerle insanlar isteğe bağlı ya da zorunlu bir şekilde kaldıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalmışlardır.

Yalçın (2004: 13)' a göre göç; toplumsal ve kültürel bir yer değişikliği durumudur. Bu durum ekonomik, politik, kişisel ya da çevresel sebeplerle bir bölgeden farklı bir bölgeye doğru gerçekleşir. Sürekli olarak bir yerde kalma amacıyla yapılabileceği gibi uzun, orta veya kısa süreli dönüş fikri ile de gerçekleşebilir.

Göçler farklı disiplinler tarafından ele alınmıştır. Toplumları ekonomik, kültürel, dini, siyasi vb. bakımdan etkileyen bir olgu olan göçün; demografik, sosyolojik, ekonomik, psikolojik, antropolojik, siyasal vb. birçok yönü vardır. Göçün farklı disiplinler üzerindeki ilgisini King (2002: 90), Jansen'e (1969) atfen şu şekilde vurgulamıştır:

“Göç mekân üzerinde gerçekleşen, hem çıkış hem de varış yerindeki ortamı etkileyip değiştiren insan hareketleri ile ilgili olduğu için temelde coğrafidir; demografiktir çünkü hem kökündeki hem de varış yerindeki nüfus yapıları üzerinde etkili olur; nüfustaki değişimler (özellikle de işçilerin hareketi), alanlar arasındaki ekonomik dengesizliklerden kaynaklandığı ölçüde de ekonomiktir; devletin uluslararası göçmen ve mültecilerin çıkış ve girişlerini denetleme ve kısıtlama ihtiyacı hissettikleri yerlerde politik bir sorun hale gelebilir; göçmenlerin buldukları yeri terk etme motivasyonlarının ve (göçü) kabul eden topluma adaptasyon sorunlarının incelenmesi zorunluluğu sebebiyle de sosyal psikoloji ile ilgili olacaktır ve göç sosyolojik de bir olgudur. Çünkü sosyal yapı ve kültürel sistemler, yine hem çıkış hem de varış yerlerinde, göç nedeniyle etkilenmekte ve karşılığında bu da göçmeni etkilemektedir (Boston, 2018: 42).”

Göç Terimleri Sözlüğünde (2013: 23) göçü, “devletlerarası bir sınırı geçerek ya da bir devlet içinde yer değiştirme süresi; yapısı ve sebebi ne olursa olsun insanların yerlerini değiştirdikleri nüfus hareketleri” şeklinde tanımlamaktadır.

TDK (2016) sözlüğünde ise göç, “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitmesi, taşınması, hicret” şeklinde ifade edilmektedir.

Göç, kişilerin buldukları yerlerdeki şartların ihtiyaçlarına çözüm bulamadığı ya da daha iyi bir hayat için ihtiyaç duyulan koşulların kalmadığı hallerde ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde bireyler ihtiyaçlarına cevap verebilecek ya da içinde buldukları şartlardan kaçabilecekleri farklı bir mekânın peşine düşerler. Bu sürecin bir neticesi olarak karşımıza göç olgusu olarak çıkmaktadır (Beter, 2006: 5-6). Beter’in tanımlaması göçü, kurtuluşa ulaşmak için bir araç ve bir arayış süreci olarak göstermektedir. Fichter (2006: 180) ise göçü fiziki hareketlilik olarak karşımıza çıkarır. Fiziki hareketlilik çok sayıda kişinin isteği dışında bulunduğu mekândan başka bir mekana yerleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu mekân değişikliği, kabul görmeyen kişilerin aynı ülkede bir bölgeden diğerine sürülmesi şeklinde olabileceği gibi bir ülkeden diğerine doğru gerçekleştirilen mecburi göç şeklinde de olabilir.

Göçü birçok açıdan veya çeşitli kriterlere (Neden, amaç, hedefe ulaşmakta seçilen yol, kanuni veya kanun dışı vb.) göre tanımlayabiliriz. Bu kriterler aslında bize göçün

türlerini verirler. Örnek vermek gerekirse, göçü nedenlerine göre tanımladığımız zaman aslında göçün türlerinden olan zorunlu göç veya gönüllü göçe ulaşmış oluruz.

Şimdi göç türlerini ve nedenlerini daha detaylı bir şekilde inceleyelim.

2.1.1. Göç türleri

Göç literatüründe farklı göç türleriyle karşılaşmaktayız. Göçler çeşitli sebeplerden dolayı farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Göç edilen yerin ülke sınırları içerisinde veya ülke sınırları dışında olması açısından iç / dış göç, göç eylemini gerçekleştiren kişi sayısı açısından bireysel / kitlesel göç, gidilen yerde kalma süresi açısından geçici / kalıcı göç, İrade ve oluşum sürecine göre gönüllü / zorunlu göç ve yasal prosedüre uyuma göre düzenli / düzensiz göç gibi farklı sınıflandırmalar yapılmaktadır.

2.1.1.1. İç ve dış / uluslararası göç

Yeni bir ikamete sahip olmak amacıyla veya yeni bir ikametle sonuçlanacak şekilde insanların aynı ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgeye göç etmeleri. Bu göç, geçici veya daimî olabilir (Göç Terimleri Sözlüğü: 45). Keleş (1998: 50-63) iç göçü; belirli bir ülke içinde, köy, kasaba veya kent gibi yerleşim yerleri arasında yapılan nüfus hareketliliği olarak ifade etmektedir. İç göç genel tanımıyla; bir ülkenin kendi sınırları içinde belirli bir bölgeden başka bir bölgeye gerçekleştirilen nüfus hareketidir (Sağlam, 2006: 34).

Dış göç veya uluslararası göç' ün en temel şartı ise bir ülkenin sınırlarının aşılması olması gerektiğidir. Kişilerin geçici veya daimî olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları, dolayısıyla, uluslararası bir sınırın geçilmesi söz konusudur (Göç Terimleri Sözlüğü: 88). İç göçte ülke nüfusunda herhangi bir değişiklik olmaz iken sadece bölgesel nüfus farklılıkları oluşmaktadır. Dış göçte ise ülke nüfusunda göç oranında bir artma veya azalma meydana gelmektedir (Özyakışır, 2013: 9). Dış göç süreci, göçmenlerin göç kararı almalarından, göç ettikleri ülkeye yerleşmeleri ile ikinci ve üçüncü nesilleri de kapsayan uzun vadeli bir süreçtir (Şimşek, 2017). Dış göç sürecinde ülkeler kendi toplumsal, siyasal ve ekonomik yapılanması ve geleneği içinde, uluslararası göç olgusu ile farklı düzeylerde karşılaşmakta ve bu karşılaşmalara farklı tepkiler geliştirmişlerdir (İçduygu, 2010). 1990'lı yıllara kadar uluslararası göçü kontrol etmeye yönelik uygulanan politikalar, göçmenlerin “geçici” olmadığı dikkate alınınca, “entegrasyonu” da içermiştir. Ancak,

bazı ülkeler için göçmen girişini kontrol etmek, entegrasyon politikalarından daha önemli olmuştur (Sole, 2004: Şimşek, 2017). Uluslararası göç farklı bağlamlarda farklı şekiller alıp, gelişebilen, dinamik, karmaşık ve çok boyutludur (Şirin-Öner, 2012a). Uluslararası Göç Örgütü (IOM) (2011: 49)' nün yayınladığı '2010 Dünya Göç Raporu'nun verilerine göre 2010 yılında uluslararası göçmen sayısı 214 milyon, iç göçmen sayısı 740 milyon olarak tahmin edilmektedir. Bu veriler üzerinden dünya nüfusunun 1/7 'si göçmen kökenli olarak kabul edilebilir.

2.1.1.2. Gönüllü ve zorunlu göç

Zorunlu göç kavramı uzun süredir göç literatüründe önemli bir yer edinmiştir. Zorunlu göç, içinde hayata ve refaha dair tehditler barındıran, zorlama bir etkeni olan, kendiliğinden veya insan eliyle gerçekleşen sebeplerden ötürü ortaya çıkan göç hareketleri şeklinde tanımlanmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü: 105).

Topraklarını bırakmak zorunda kalmış, mülteci, sığınmacı gibi kişilerin, hayata tutunmak amacıyla çatışma, doğal afetler, siyasi, ekonomik ve toplumsal sebeplerle kitlesel olarak göç etmesi anlamına gelmektedir (Şirin-Öner, 2012a). Deniz (2009: 15-16) ise zorunlu göçlerin nedenlerinin başında şunları sıralamıştır: savaşlar, iç çatışmalar, askeri ihtilaller, aile veya kabileler arasındaki kan davaları, toplumsal görüş ayrılıkları, sosyal, politik, dini ve ekonomik sebepler. Diğer göç türlerine oranla, insanları hayatlarını idame ettirdikleri yerlerden ayıran ve belirsiz bir yola sürükleyen zorunlu göç, dünya gündeminde daha çok dikkat çekmektedir (Apak, 2014: 29).

Zorunlu göçler, iki grupta incelenebilir. Bunlar: doğa kaynaklı ve insan kaynaklı zorunlu göçlerdir. Bunlardan insan eliyle gerçekleşen mecburi göçlerde kendi içerisinde çatışma sebepli mecburi göç ve çatışma nedenli olmayan mecburi göç olarak ikiye ayrılır. Çatışma nedenli mecburi göçlerin oluşmasının nedeni, kişi veya grupların, savaş, devrim, iç karışıklık vb. durumların sebep olacağı şiddet doğurabilecek durumlarla karşı karşıya gelme, eziyet veya zulüm ile karşılaşma veya bu durumların ortaya çıkma ihtimaline karşı göç etmesidir (Keser, 2011: 11-12).

Gönüllü göç ise, İnsanların daha uygun yaşam koşulları, çalışma olanakları, ekonomik imkanlar, güvenlik ve farklı kültürel olanaklara sahip olmak için kendi isteği doğrultusunda serbest bir şekilde yer değiştirmeleri olarak tanımlanabilir. Turizm amaçlı göçler ve mevsimlik göçler gönüllü göçlere örnek olarak gösterilebilir (Akt. Buz, 2004:

25). Almanya'nın 1954-1970 yılları arasında Türkiye vb. ülkelerden işçi göçü alımı gönüllü göçe örnektir.

Göç türlerindeki bu ayrımların ortaya çıkmasındaki temel sebep göç eden insanların iradesidir. İsteğe bağlı göçler çoğunlukla iktisadi nedenlere bağlı gerçekleşirken, zorunlu göçler ise çoğunlukla ülkelerin siyasal, sosyal ve iktisadi kimi yaptırımları sebebiyle gerçekleşmektedir. Bu göçe mecbur kalan bireyler çoğu zaman tamamen hazırlıksızdırlar. Göç eden bu insanlar genelde ülkelerinde bir daha geri gelmemek üzere ayrılırlar çünkü bu insanların göç ettikleri kaybedecekleri pek bir şeyi kalmamıştır.

Yukarıdaki sınıflandırmaların dışında göçle ilgili literatürde farklı göç türlerinden söz edilmektedir. Göçlerin çeşitli nedenlere bağlı olarak farklı şekillerde ortaya çıktığını ifade etmiştik. Konu üzerine çalışan araştırmacılar göç türleri ile ilgili farklı tanımlama ve sınıflandırmalar yapmışlardır. Örneğin; Petersen (Akt. Çağlayan, 2006: 75-76) göçü bireysel ve sınıfsal farklılıkları göz önüne alan beş tip şeklinde ele almaktadır:

Bunlar;

a. İlkel göçler: Bu göç tipinde temel etken doğal çevredir.

Doğal çevredeki fiziksel zorluklar ve oluşturduğu itme gücüyle ortaya çıkan kitlesel göçlerdir. Kötü hava koşulları ve sel gibi olayların neticesinde ortaya çıkan kitlesel göçler ilkel göçlere örnek olarak verilebilir.

b. Zorunlu ve yönlendirilen göçler: Petersen' in, ilkel göç tipinde doğal çevre sonucu meydana gelen baskı ayırt edici özellik iken iki ve üçüncü göç tiplerinde söz konusu baskı sosyal durumdan kaynaklanmaktadır. Burada bireyler göç kararı alırken herhangi bir yaptırım söz konusu değildir ama bunun yanında mecburi olarak göç etmekten başka şanslarının olmadığı bir duruma denk gelmektedir. Örnek olarak, Nazilerin Yahudileri göçe mecbur etmek için yaptıkları eylemleri, yasaları ve Yahudilerin toplama kamplarına görülmek amacıyla uygulanan politikalar verilebilir.

c. Serbest göçler: Burada bireylere yönelik itici bir etken yoktur. Birey kendi kararını verir ve aldığı karar doğrultusunda eylemini gerçekleştirir.

d. Kitlesele göçler: Petersen bu göç tipinin teknolojik gelişmelerle beraber ilerlediğini ifade eder. Burada göçün kitlesele bir duruma gelmesindeki temel etkenler ulaşım yolları ve imkanlarının iyiyeye gitmesidir. Burada göç kolektif bir mantığa bürünmüştür. Serbest göçmenlerin, gittikleri bölgenin imkân ve olanaklarını benimsemesi ve bu durumu diğere göçmenlere anlatmasıyla toplu göçler oluşmaktadır.

2.1.2. Göçün sebepleri ve sonuçları

Castles ve Miller (2008: 39), göçün birçok sebebinin olduğunu ve bu sebeplerden hiçbirinin tek başına insanların topraklarından ayrılıp başka ülkelere gitmeye karar verdiklerini tatmin edici bir şekilde açıklayamayacağını söyler. Sanayi devrimini öncesinde göçün en önemli nedenleri doğa hadiseleriyle, iktisat, politika ve kültürel sebepler sanayi devrimini sonrasında göçün temel sebepleri olmuştur (Keleş, 1983: 6). Bilhassa ulaşım ve iletişimin ilerleyişi ile birlikte insanların daha iyi bir yaşam sürme isteği gönüllü göçlerde (Sencer, 1979: 28) hızlı bir artış olmuş ve bu doğrultuda doğudan batıya veya güneyden kuzeye kapsamlı göçler meydana gelmiştir (Ekici ve Tuncel, 2015: 13).

Göç etme nedenleri, insanları göç etmeye zorlayan sosyal, toplumsal, ekonomik, kültürel ve dini sebeplerden ayrı düşünülemez. Ayrıca iç göç ile dış göçü tetikleyen nedenlerin bir kısmı ortak iken bir kısmı farklılaşmaktadır.

Akan ve Arslan, (2008: 21-25) iç göçlerin olmasının sebepleri arasında, hızlı bir şekilde artan nüfus, tarım alanında hızlanan teknoloji, sağlıktaki avantaj ve dezavantajlar, terörizm ve sebep olduğu huzursuzluk, yardımların bölgesel olarak eşit dağılmaması, çalışma olanaklarının azlığı; dış göçlerin sebeplerini ise: iktisadi sebepler, iş imkânlarındaki azalma, doğa koşulları sonucu gerçekleşen durumlar, iç çatışmalar, devletlerdeki yönetim sıkıntıları ve sözleşmelere bağlı olarak gerçekleşen ülkeler arasındaki nüfus değişimleri şeklinde sıralamıştır.

Göçe sebep olan etkenlerden biri çevresel etkenlerdir. Çevresel etkenler sebebiyle (iklim değişiklikleri, kuraklık, yaşanan afetler vb.), insanlar yer değiştirmektedir. Doğal sebepler sonucu ortaya çıkan durum kişilerin hayat standartlarını bozmuşsa veya tehdit ediyorsa kişiler genellikle göç etmeye karar verir. Gittiği yerde en azından eski hayat standardını yakalayabileceğini umar.

Savaş ve terör olayları göçün meydana gelmesinde etkili olan bir başka nedendir. Bu olaylar sonucunda taraf olmasalar bile sivillere yönelik gerçekleşen saldırı, katliam ve ağır kimyasal silahlar insanların topraklarını bırakmalarına sebebiyet vermiştir. I. Ve II.

Dünya Savaşlarında milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmıştır. Gene yakın dönemde yaşanan Suriye'deki iç savaş sebebiyle milyonlarca insan yerlerini terk etmek durumunda kalmıştır (Taşçı, 2009: 190).

Askeri ve Siyasi darbeler, göçe sebep olan bir diğer etkidir. 1979'daki İran İslam Devrimi ve 1980'de Türkiye'deki askeri darbe sonrasında meydana gelen göçler bu duruma örnek olarak verilebilir (Deniz, 2009).

Göç hem terk edilen yerde hem de göç edip gidilen yerde eğitim, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda önemli birçok problemi kendisiyle birlikte taşımaktadır. Kırsal alanlardan büyük kentlere göç eden milyonlarca kişi için, bu zamana kadar sahip oldukları kırsal kültür işlevini kaybetmektedir. Fakat göç edilen yerdeki kentsel kültür de yeterince benimsenmemektedir. Bu yüzden ülkemiz kırsaldan kente göçün getirdiği bir kültür şoku yaşamaktadır. Göç eden aileler, ortaya çıkan bu kültür boşluğunu ortadan kaldırmak ve kent kültürüne geçişi sağlama amacı ile değişik yöntemlerle göç ettikleri yere kendi geleneksel kültürlerini taşıma eğilimi göstermektedirler. Böylece kentte uyum aşamalı bir şekilde sağlanmaya çalışılmaktadır (Keleş, 1995).

Aynı veya yakın yörelerden kentlere göç edenler genellikle yakın bölgelere yerleşerek şehrin içinde kendilerine ait kapalı kültür adacıkları kurmaktadır. Bir mahalle veya semt büyüklüğünde bile olabilecek bu adacıklar, göçmenlerin geldikleri yerin küçük bir modelini oluşturmaktadır. Hemşeriler sadece aynı köyden değil; aynı ilden, aynı bölgeden hatta kimi zaman birbirine yakın inaniştan olan kişilerdir. (Karakuş, 2006).

Eğitim düzeyi düşük olan göç eden bu kişilerin en büyük problemi iştir. Bu kişilerin bilgisi genellikle tarımsal yapı üzerinedir ve şehirde bunları kullanabilecekleri bir alan bulamamaktadırlar. (Karakuş, 2006: 10).

Kazgan (1999: 18)'da bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Kentin iş hayatı, uzmanlaşmış ve beceri kazanmış insanları kabul etmektedir. Özellikle yüksek gelir getiren işler, yüksek veya mesleki teknik eğitimi gerektirmektedir. Göçle gelen gecekondü nüfusu mevcut eğitim düzeyiyle bu işlere girmekte uzun süre zorluk çekmektedir. Günümüzde gecekondü bölgelerinde yaşayanların büyük çoğunluğu çocuklarını okutabildikleri kadar okutmak niyetindedirler. Kent yaşamında şunu görmüşlerdir; daha iyi iş ve gelir, eğitim düzeyinin yüksekliğiyle alakalıdır. Çocuklarının bu eğitimi alarak sefalet ortamından kurtulmalarını istemektedirler”.

Göç sonucu kentler hızlı bir şekilde büyür ve bu büyüme kentsel gelişmenin kontrol edilmesini güçleştirir. Bu kontrolsüz büyüme ve kontrol edilmesi güç gelişmelerden dolayı birçok hizmet (ev, yiyecek ve içecek gibi temel ihtiyaçlar, iletişim, eğitim, ulaşım vb.) pahalıya gelmektedir.

Göçün en fazla etkilediği şüphesiz çocuklardır. Göç, çocuk ve ergenlerin psikolojisinde birtakım sıkıntılara neden olabilmektedir. Göç sonrası çocuklarda çevresine uyum sağlama problemi olabilmektedir. Bu problemler göç etmiş çocukların eğitim hayatını olumsuz bir şekilde etkilemekte ve gittikleri yerlerde okula ara verme veya devam ettiği takdirde birçok sıkıntı ile karşılaşmalarına neden olmaktadır (Nar, 2008). Uluocak (2009), göçe maruz kalmış çocukların uyum için belli bir zamana ihtiyacı olduğunu ve bu zaman dilimi içerisinde beklenmeyen davranışlar gösterebileceğini (disiplinsiz hareketler, derslerde başarısız olma vb.) ifade etmiştir. Göç sonucu bir kısmının maddi olarak sıkıntı yaşamaması sebebiyle okula devam ile ilgili sıkıntı yaşamaları veya okulu tamamen bırakmaları (Sevim, 2001), herkesin ona karşıymış düşüncesine kapılmaları, bunun sonucunda ailesiyle çatışmalar yaşamaları ve çevresindekiler ile sağlıklı bir iletişim kuramamaları (Han, 2010) göçün ortaya çıkardığı olumsuz durumların bir kısmıdır. (Kultas, 2017).

2.1.3. Sığınma amaçlı göç

Küreselleşme birlikte farklı ve kompleks bir hal kazanan göçlerin şimdilerde ilk sırada kendini gösteren özelliği sadece zamanla küresel veya seçenek olmaktan çok mecburi bir noktaya gelmiş olmasıdır. Geline süreçte göç, bir anlamda mecburi olarak yer değiştirme anlamına gelmiştir. (Palabıyık ve Koç, 2011). Geçen yarım yüzyılda bütün dünyayı etkileyen politik olayların akabinde, süreçte, mültecilik, sığınmacılık ve yerinden edilme gibi kavramların ortaya çıkması tesadüf değildir.

Sığınma amaçlı göç; kişinin etnik kökeni, politik bakışı, dini inanışı veya dili sebebiyle ötekileştirilmesine ve baskı görmesine sebep oluyorsa ülkeler arası yer değiştirme nedeni olarak ortaya çıkmaktadır. Güvenlik nedeniyle her yıl yüzbinlerce insan yurdunu terk edip kaçmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman bu zorlu ve tehlikeli yolculukta insanlar yanlarına herhangi bir eşya alabilecek zamanı bile bulamamaktadır. Bazıları aileleriyle birlikte kaçarken kimisi kapma sığınır. Bu zahmetli ve tehlikeli yolda çoğu göç sürecinde başlarına gelen amansız hastalıklar sebebiyle hayatını kaybeder. Göç eden bu kitle aynı zamanda gittikleri yerlerin güvenliğini de tehdit ederler. Büyük gruplar

şeklinde yaşanan bu yer değiştirmeler dünyada dikkat çekmekte ve birçok yerde endişe uyandırmaktadır. Bir bölgede başlayan çatışmanın bir başka bölgeye sıçraması gibi durumlar söz konusudur (Çiçekli, 2009: akt. Akalın, 2016). Bu baskı veya ayrımcılık sonucu farklı ülkelere sığınan insanlar hayatlarının bir bölümünü veya tamamını göç ettiği yerde geçirmek istemektedir. Göç edilen bu yeni yerlerde ise mülteci, sığınmacı ve göçmen gibi kavramlar ve bu göçlerle beraber ortaya çıkan bazı sıkıntılar gündeme gelmektedir.

2.1.4. İltica, mülteci, sığınmacı ve göçmen kavramları

Akılda çoğu zaman olumsuzluk algısı yaratan uluslararası göçe dair ana terimleri bilmek, mevzunun konunun net bir şekilde anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Göç sürecinde yer değiştiren bireyin sebepleri ve yer değiştirme biçimindeki farklılık bu bireylerin tanımlanması aşamasında önemlidir. Bu farklılıklar çerçevesinde kişi mülteci, sığınmacı, göçmen veya yerinden edilmiş birey olarak tanımlanır. Ülkesinden ayrılma nedenlerindeki farklılık mülteci ve göçmen kavramları arasındaki temel farklılığı göstermektedir.

Göçmen, yasa açısından yaşadığı ülkeyi genellikle ekonomik sebeplerle gönüllü olarak bırakan ve gittiği hedef ülkeye yasalar çerçevesinde giden bireye verilen isimdir (Demir ve Erdal, 2012: 40: akt. Deniz, 2014: 177). Kişi hedef ülkeye izinsiz bir şekilde gitmişse bu birey kaçak göçmen olarak tanımlanır. Herhangi bir ülke tarafından o ülkenin kanunlarının yürürlüğü çerçevesinde vatandaş olarak kabul görmeyen kişi vatansız kişi olarak adlandırılır (BMMYK, 1999: 13).

1951 yılında kabul edilen Cenevre Sözleşmesine göre mülteci ise, “İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; veya bir tabiiyeti olmayıp bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesi dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen...(her şahıs)...” (BMMYK, 2000: 23) şeklinde tanımlanmaktadır. Mülteci kavramı ile karıştırlan sığınmacı ise mülteci olarak başvurmuş ancak henüz başvurusu sonuçlandırılmamış, neticeyi bekleyen bireyleri tanımlamaktadır (kara ve korkut, 2010).

Bir mülteci ya da sığınmacının ülkesinde yaşadığı ayrımcı yasal suçlar veya farklı nedenlerden dolayı gördüğü baskı nedeniyle uyuşunda yaşadığı ülkeyi terk ederek yasal veya yasa dışı yollarla bir başka ülkeye giderek gittiği devletin korumasını istemesi (Akyürek, 2017) *iltica* (*sığınma*) olarak isimlendirilir (Demir ve Erdal, 2012: 40 akt. Deniz, 2014: 177).

Türkiye Cumhuriyet’ inde mülteci ve sığınmacılarla ilgili ilk düzenleyici belge, 1934 yılında çıkan İskan Kanunu’ dur. Bu kanunda Türkiye, göçmenleri “Türk soyundan ve kültüründen gelen kişiler olarak tanımlamıştır. 1991 yılında Irak’ tan gelen yaklaşık beş yüz bin sığınmacının Türkiye’ye girişi ve bireysel ve bireysel sığınma vakalarının artması nedeniyle 1994 yılında, sığınma durumuna ilişkin yönetmelik kabul edilmiştir. Bu maddenin üçüncü maddesine göre mülteci, “Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı” olarak tanımlanmıştır. Yine aynı yönetmeliğin üçüncü maddesine göre sığınmacı, “ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı” ifade eder. Bu yönetmelikte mülteci ve sığınmacıların sağlık ya da diğer sosyal hizmetlere erişimi ile ilgili haklardan bahsedilmemektedir (Şimşek, 2017: 17).

Türkiye’ nin mülteci hukuku 1951 Cenevre Sözleşmesine dayanmasına rağmen uluslararası hukuk tanımlarından farklı olarak mülteci ve sığınmacı kavramları coğrafi çekinceye göre belirlenmiştir. Bu nedenle Türkiye sadece Avrupa Konseyi üyesi ülke vatandaşlarına mülteci statüsü vermektedir. Bu sebeple 1994 yılında kabul edilen İltica ve Sığınma Yönetmeliği’ nde yer alan mültecilik tanımı Avrupa’ dan gelen kişilerle sınırlı tutulmuştur. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin dışından gelen kişiler mülteci olarak kabul edilmemektedir. Aynı yönetmeliğe göre Avrupa dışından gelen sığınmacıların hukuken “Makul bir süre için Türkiye’de kalma” iznine, yani üçüncü bir ülke tarafından mülteci

olarak kabul edilene kadar Türkiye’de ikamet etmelerine” izin verilerek “geçici koruma sağlanmaktadır (Acer, Kaya ve Gümüş, 2011: 47).

2011 yılından itibaren Türkiye’ye gelmeye başlayan Suriyeli mültecilerle beraber coğrafi kısıtlama tartışılan bir konu haline gelmiştir. Konu üzerine yapılan tartışmalarda üç görüş ön plana çıkmaktadır. Birinci görüşe göre coğrafi sınırlama kaldırıldığı takdirde Türkiye, Avrupa’nın kabul etmediği sığınmacılar için bir arka bahçe haline geleceği bu yüzden de Türkiye’nin bunu bir savunma aracı olarak kullanıldığına dair resmi görüştür. Son dönemde bu tür ulusal güvenlik kaygılarından çok daha farklı bir mali külfet söylemine bir geçiş olsa da (Eroğlu, 2015); genelde “coğrafi kısıtlama uygulaması, Türkiye’nin uyum sürecinde olduğu Avrupa Birliği müktesebatı açısından değerlendirildiğinde uygulamanın; Türkiye’nin mültecilerin potansiyel külfetinden kaçınma hedefine pozitif anlamda katkıda bulunduğu ifade edilmelidir. Şöyle ki; sürdürülen coğrafi kısıtlama uygulaması nedeniyle Avrupa dışından gelip iltica talebinde bulunanlara mülteci statüsünün verilmemesi, Türkiye’nin Avrupa Birliği nezdinde ‘güvenli üçüncü bölge’ olmasını engellemekte ve Avrupa Birliği’nin Türkiye’yi adeta bir tampon ülke olarak kullanmasının önüne geçmektedir” (Parlak ve Şahin, 2015: 77; Sert ve Yıldız, 2017: 94).

Öte yandan, coğrafi kısıtlamanın, özellikle Suriye’den gelmiş olan sığınmacıların Türkiye’de bir hayat kurabilmelerinin önündeki önemli bir engel olduğunu belirterek, uygulamanın kaldırılması gerektiğini savunanlar da bulunmaktadır (Çorabatır, 2016). Konuyla ilgili üçüncü görüş ise, çok daha pratik bir yaklaşım içerisinde olup, Suriyelilerin gelişi ile birlikte coğrafi kısıtlamanın fiilen zaten kalkmış olduğunu söylemekte ve sığınmacıların önünde coğrafi kısıtlamadan çok daha temel sorunların olduğunu altını çizmektedir. Bu son görüşe göre, sığınmacılara statü, barınma, eğitim, sağlık gibi farklı alanlar da temel hak ve özgürlükleri verildiği sürece coğrafi kısıtlamanın kaldırılması ya da kaldırılmaması önem teşkil etmemektedir (Sert ve Yıldız, 2017: 94-95).

Türkiye’de yaşayan Suriyeliler hukuken ne sığınmacı ne de mülteci statüsündedirler. Türkiye, İçişleri Bakanlığı yayımlamış olduğu “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” çerçevesinde Suriye’den gelen sığınmacılara “geçici korunma statüsü” vermiştir. Bu durum Suriyelilerin temel hizmetlerden yararlanmasının önünü açmıştır (GİGM, 2014). Bu çalışmamızda da Suriye’den göç eden bireylere yönelik olarak hukuki bir statü belirtme amacı olmadan yalnızca Suriyelilerin

topraklarındaki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınmalarından dolayı "sığınmacı" ve "mülteci" kavramlarının ikisi de kullanılmıştır.

2.1.5. Göç akımının nedenleri

Her yıl dünyanın birçok yerinde binlerce insan yaşadıkları yerleri terk ederek mülteci konumuna düşmektedir. Yaşanan bu süreç çok karmaşık ve değişken yapıdadır. Burada karşımıza çıkan aslında göçtür. Genel olarak göçün nedenlerini ifade edecek olursak; insan hakkı ihlalleri, çevresel faktörler, ülkelerdeki iç karışıklık ve çatışmalar, savaşlar, darbeler, başkaldırıları, baskı yapan katı ülke sistemleri, gibi olayları sayabiliriz. BM veya herhangi bir uluslararası örgütün, göç nedenleri üzerine hazırlanmış olduğu bir çalışması olmamakla birlikte yapılan farklı çalışmalarını kaynak olarak aşağıdaki nedenler ortaya konmuştur.

2.1.5.1. Ülkeler arası savaş

Ülkeler arasında ortaya çıkan savaşlar, mülteci göçüne en fazla neden olan sebeplerin başında gelmektedir. Weiner (1969)' in çalışmasını incelediğimizde mülteci akımı nedenlerine ilişkin olarak sadece devletlerarası savaş nedeniyle, 1969' da 287 bin, 1982' de 406 bin ve 1992' de ise 459 bin kişi göç etmek zorunda kalmıştır.

Yirminci yüzyıl, ülkeler arasında yaşanan savaşlar bakımından maalesef ki zengin bir yüzyıl olmuştur. Bu savaşların fazlalığı mülteci sayısının da artması anlamına gelmektedir. Mülteci sayısının çok fazla arttığı dönem yirminci yüzyılın ikinci yarısı olmuştur. 30 yıllık süreçte dört tane Arap-İsrail savaşı olmuş ve bu savaşların neticesinde birçok insan yerlerini bırakarak farklı ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır (Sander, 2008). Gene İkinci Dünya savaşı sonrasında milyonlarca insan evlerini bırakarak farklı yerlere göç etmişlerdir. Savaş sonrası ülkelere dönen insanlar ülkelerini yerinde bulamamışlardır. Çünkü savaş sonrası ülke sınırlarının değişmesiyle dünya haritası yeniden şekillenmiştir (Weiner,1996). Benzer şekillerde Körfez savaşında birçok insan ülkesini değiştirmiştir. Irak devletinin Kuveyt'i işgal etmesi sonucu 5 milyon insan mülteci konumuna düşmüştür (Hein, 1993).

2.1.5.2. Etnik nedenler

Ülkeler arası savaşların neticesinde mülteci akımına sebep olan bir diğer etken etnik çatışmalardır. Weiner (1996), çalışmasında 34.028.000 mültecinin 10.304.000' inin etnik çatışmalar nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kaldığını ifade etmiştir.

Etnik çatışmalar iki şekilde mülteci akımına sebep olmaktadır. Birincisi, yaşanmış olan etnik çatışmanın merkezle etnik gruplar arasında meydana gelmesidir ve burada özerk bir bölge talep etme söz konusudur. Talep dikkate alındığında bu çatışmaların asıl nedeninin toprak isteği olduğu görülmektedir. Diğerinde ise bir etnik grup başka bir etnik grupla çatışma yaşar veya devlet tarafından şiddet görme hususudur. Çatışmanın asıl nedeni ise devlet zulmü veya başka etnik gruplarla yaşanmış olan çeşitli sıkıntılardan ortaya çıkmaktadır (Weiner, 1996: 10).

Etnik çatışmanın başlıca sebeplerinin dil ve din olduğu söylenmektedir (Unige 2016). Aynı zamanda dil ve dine ek olarak ırksal gruplarla aşiretlerin etnik mücadeleye yol açtığı üzerinde durulmaktadır (Weiner 1996). Bununla birlikte, dinsel grupların yarattığı etnik çatışmaların da ideolojik nedenlerden ortaya çıktığında etnik çatışma olarak kabul edilemeyeceği söylenmektedir. Tarihte imparatorlukların yıkılmasıyla ortaya çıkan etnik çatışmalar da önemli ölçüde mülteci göçlerine neden olmuştur. Zira imparatorlukların yıkılmasından sonra ortaya çıkan devletler mecburi olarak çok - kültürlüdür (Ergil, 2009: 85) ve çok kültürlü olması sebebiyle de etnik grup sayısı fazladır. Bu tür devletlerde birtakım etnik gruplar da ön plandadır. Bu gruplar yeni devlet oluşumu içerisinde diğer gruplara karşı kötü ve aşağılayıcı bir tutum sergilemektedirler. Bu da anlaşmazlıklara, diğer etnik grupları aşağılamaya, ayrılıkçı eylemlerin artış göstermesine ve çatışmaların yaşanmasına dolayısıyla da göçlere sebep olmaktadır (Weiner 1996: 35).

1990'larda Irak'ta yaşananlar neticesinde bir milyon Kürt etnisitenin Türkiye ve İran'a göçü, cumhuriyet sonrası gerçekleşen Türk / Yunan nüfus değişimi, etnik çatışmalar sebebiyle meydana gelen mülteci akımına örnektir (Hein, 1993: 48).

2.1.5.3. Baskıcı otoriter ve devrimci rejimler

Dünya tarihinde baskılara neden olan otoriter ve devrimci rejimler, çok fazla kişinin kaldıkları toprakları bırakarak başka ülkelere göç etmesine yol açmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı öncesinde ve 70'li yıllarda bu rejimler fazlasıyla etkin durumdaydılar. Çünkü bu dönemlerde faşizm, oldukça egemen bir sistemdi ki II. Dünya Savaşı'na yol

açan sebeplerden birinin de bu olduğu kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra, Çin ve Küba'da komünizmin etkinliği, İran devletinde İslami devrimin gerçekleşmesi ve İspanya'da Franco rejimi nedeniyle yüzbinlerce insanın yurtlarını geride bırakarak göç etmiştir. Çin'deki komünizm devrimi sürecinde 1966-1969 seneleri arasında 2.245.000 insan, Küba da Castro'nun hâkim olmasıyla 580.000 insan, Balkanlarda gerçekleşen Sovyet işgali ve komünizm egemenliği neticesinde ise 270.000 kişi göç etmek durumunda kalmıştır. (Weiner, 1996: 28). Sosyal ve siyasal başkaldırmalar mülteci akımının sebeplerindendir (Rubinstein, 1936: Akalın, 2016). Çünkü ayaklanmaların neticesinde, taraflardan birinin iktidara gelmesiyle beraber karşısındaki düşman olarak görmekte ve şiddete başvurmaktadır.

2.1.5.4. Sivil çatışmalar

Mülteci akımının sebeplerinden biri de sivil çatışmalardır. Mülteci akımında diğer sebepler kadar etkili olmasa da bu çatışmalar sonucunda ortaya çıkan mülteci az değildir. Sivil çatışmalar Etnik olmayan çatışmalardır. Çünkü bu çatışmalar dinsel, dilsel veya ırksal sorunlardan ortaya çıkmamaktadır. Çatışmaların sebebi çoğunlukla sınıfsal veya ideolojik nedenlerdir. Devlet ile yurttaş arasında silahlı örgütler tarafından sürdürülen bir mücadele vardır. Soğuk savaş zamanında Latin Amerika ve Asya'da meydana gelen Amerika ve Sovyetlerin destek verdiği savaşlar etnik olmayan sivil çatışmalara örnek verilebilir. Bu ülkelerde yaşanan sivil çatışmalar neticesinde çok fazla kişi yerini bırakmak durumunda kalmıştır (Weiner, 1996: 10-22).

1980'den önce Türkiye'de ortaya çıkan karışıklıklarda etnik olmayan sivil çatışmalara örnek olarak gösterilebilir. Çünkü bu yaşananların meydana gelmesindeki ana etken tamamen ideolojiktir. Buradaki tek farklılık Türkiye'deki bu çatışmalar kontrol altına alındığında herhangi bir mülteci akımı olmamıştır (Kariman, 2015).

2.1.5.5. Doğal afetler ve çevre sorunları

Göç üzerine yapılan çalışmalarda doğal afetler ve yaşamın çeşitli çevre sorunları, mülteci akımını meydana getiren sebepler arasında sayılırken bazılarına göre ise bu sebepler arasında değerlendirilmemektedir. Bunun temel nedeni olarak da doğal afetlerin kişilerden bağımsız bir şekilde geliştiği ve ortaya çıkan çatışmaların nedeni değil, bir neticesi olduğu fikridir. Fakat bazı araştırmacılar ise yaşanan çatışmaların sonucu olduğu

ve bu durumun kişilerle ilişkili olması sebebiyle mülteci akımına neden olan sebepler arasında değerlendirilmiştir (Akalm, 2016).

Doğal afetler diğer nedenlerle karşılaştırıldığında çok fazla kişinin yerlerini terk etmelerine sebep olmamakla beraber oluşan rakamlar azımsanmayacak kadar çoktur. Örneğin 1980'lerin ortalarında Afrika'da sayıları iki milyonu aşan insanın kuraklıklardan dolayı yerlerinden ayrıldıklarını Weiner (1996) çalışmasında dile getirmektedir. Çernobil felaketinin yaşandığı dönemde 700 bin kişinin mülteci durumuna düşmesinin temel nedeni açlıktı. Açlık probleminin kökeninde yatan temel faktör kıtlıktan çok yanlış insan politikalarıdır (Castles ve Miller, 2008; Kultas, 2017).

2.1.6. Göçmen ilişkiler ağı (Network) kuramı

Göçmenlerin gittikleri ülkede kurdukları, göç alan ve veren ülkeler arasında da oluşturdukları sosyal ağlar ve bunların karşılıklı göçlere olan etkisi ilişkiler ağı teorisinin temelini oluşturmaktadır (Çağlayan, 2006). Göçmen ilişkiler ağı kuramına göre, göçü belirleyen unsurlar daha çok çevresel faktörlerdir. Ekonomik koşullar, iktidar politikaları, toplumsal değerler ve ulaşım imkanları gibi unsurlar göç deneyiminin oluşumunda öncelikli rolü oynarlar. Göçmenler ise toplumsal ağlar içinde hareket ederler. Abadan-Unat (2002), “göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır” şeklinde daha genel bir bakışla bu kuramı tanımlamışlardır.

Göç dinamik bir yapıya sahiptir. Bir kez başladığında etrafındaki insanları etkileme gücüne sahiptir. Bu durum uluslararası göçü hızlandıran ve yaygınlaştıran ve sürdürülebilirliğini artıran bir faktördür. Yabancı bir ülkeye ilk kez giden göçmenler, özellikle illegal yollardan gitmeleri durumunda, yardım alabilecekleri ilişkiler ağı olmadığından, yüksek meblağlardaki masrafları göze almak zorundadırlar. Ancak onları izleyen her yeni göçmen soydaşlık ve dostluk esasına dayanarak destek görebileceği için, göç masrafları azalmaktadır. Böylece göç hareketi sınırsız bir şekilde sürdürülmektedir. Sonuç olarak, yabancı bir ülkeye illegal yollardan ve ilk kez giden insanlar için göçmen akrabalarından veya tanıdıklarından alacakları yardım onların masraflarını ve risklerini azaltacağı için bu tür zincirleme göç hareketleri oldukça yaygınlaşmaktadır (Güllüoğınar, 2012: 73).

Wilbert'e göre bu ilişkiler ağı, "öncü göçmenler öncelikle göç veren ve alan toplumları birbirine bağlayan bir altyapı oluştururlar ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere göç etme fırsatı tanır. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirir ve sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar. Zamanla göç kendi kendini devam ettiren bir hal alır" şeklinde çalışmaktadır (akt. Yalçın, 2004: 50). Ortaya çıkan bu ağlar, göç sürecinin maliyetini ve risklerini azaltarak göç kanalları oluşmasına yol açmaktadır. Bu ağların varlığı ile ekonomik yükler, yardımlaşma ve bürokratik olayların hızlandırılması sayesinde azalmaktadır. Ayrıca kurulan bu bağlar, yardımlaşma ve sonradan göç edenlerin yalnızlık ve yabancılık hissinden kurtulmaları gibi sosyal açıdan da ortaya çıkabilecek maliyetlerin düşmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak kurulan bu ağlar ve göç arasında karşılıklı ve sürekli bir ilişki söz konusudur.

Gurak ve Caces, göçmen ilişkiler ağının örgütleniş şeklinin üst düzey bir örgütlenme, karmaşık bir sistem olma zorunluluğunun olmadığını ifade eder. Bu ağların bir formülü veya reçetesi bulunmaz. Ağların zaman içerisinde farklı ihtiyaçların doğmasından kaynaklı olarak kendiliğinden oluşup zamanla yine ihtiyaçlar doğrultusunda kendiliğinden gelişir. Göçün sürmesi ve göçün desteklenmesi bu ilişkiler ağının gelişimini destekleyen bir etkidir. Çünkü ilk göç aşamasıyla kurulan sosyal ağ sonraki göçlerle güçlenerek büyür ve devam eder(akt. Yalçın, 2004: 49).

Göç kanallarının çoğalması göçmenler açısından daha fazla hedef ülke ve faaliyet alanı anlamına gelmektedir. Bunun yanında bu ilişkiler ağı ihtiyaç halinde başvurulabilecek, göçle alakalı destek görülecek ve sorunların çözülmesi noktasında var olan bir sosyal sermayedir. Süreç içerisinde bu ilişki ağları göç edilen ülkenin farklı tabakalarına da yayılmaktadır. Göçmenlerin göç edilen ülke ve göç alan ülke arasında kurdukları bu sosyal ağlar, göçler üzerinde etkili olup, bu ağlar her tür sosyal temele ve değişkene bağlı olarak kurulmuş güçlü ve zayıf ağlar olabilir(Güllüoğlu, 2012: 73).

Yukarıdaki tanımlamaların yanında ekonomik ve siyasi bağlarda göz önünde bulundurulmalıdır. Ortaya çıkan ilişki ağları süreçte göç alan ve göç edilen iki ülke içerisinde katmanlaşırken farklı boyutlara kaymaktadır. Kuramda ağın içeriği ve ağın kurulmuş olması asıl üzerinde durulması gereken konudur. Burada önemli olan ağın içeriğinden çok ağın varlığıdır. Bunun sebebi ise ağın içeriğinin kendini zaman içinde geliştirerek daha farklı alanlara kayması ve ağın giderek kompleksi bir hal almasıdır. Bu duruma verilecek en iyi örneklerden biri Türkiye'den Almanya'ya göç eden Türk

işçilerinin kurduğu göçmen ilişkiler ağıdır. Buradaki göçmenlerin kurduğu ağın içeriği, ilk zamanlar Türkiye'den Almanya'ya göç edenlerin uyumunu kolaylaştırmak, iş ve kalacak yer bulmaya yönelik iken, bugün bu içerik ilk zamanlar yapılan çalışmaların yanın ekonomik ilişki ve Almanya siyasetinde etkin olma gibi noktalara da kaymıştır.

Göçmen ilişkiler ağının sosyal uyum üzerine hem olumlu hem de olumsuz pek çok etkisinin olduğunu görmekteyiz. Bu ağların sosyal uyumu kolaylaştırdığı açık olmakla birlikte bazı durumlar ve örnekler bunun tersi yönünde etkilerinin olduğunu da göstermektedir. Oluşturulan bu ilişki ağları ve sosyal ağların içeriği sayesinde göç edilen ülkelerde göçmenlerin yumuşak bir geçişi ve uyumu söz konusudur. Göçmenlerin uyum sağlaması noktasında en temel süreçlerden bir tanesi de okul sürecidir. Bu ağların sağladığı ilişkiler sayesinde göçmen çocuklar geç kalmadan okulla buluşabilmektedirler. Göçmen çocuklar ve aileler için yaşanan bu okullaşma süreci uyum konusunda çok önemli bir etkidir.

Bu ağların etkileri yukarıda da değindiğimiz gibi sadece olumlu anlamda gerçekleşmemektedir. Etkileri arasında yer aldıkları toplumdaki kopma veya kendi oluşturdukları grubun içinde hapsolme durumunu da ortaya çıkabilmektedir. Ağın varlığı mültecilerin tüm ihtiyaçlarını buldukları grubun içerisinde sağlamalarına olanak verdiği için bu kişiler kendi gruplarının içine kapanmakta ve göç ettiği yerdeki halk ile temastan kaçınabilmektedir. Pek çok filme, belgeye ve bilimsel çalışmaya da konu olan Almanya'daki Türk göçmenlerin durumu, mültecileri uyumdan uzaklaştıran sürece örnek olacak niteliktedir. Yıllardır Almanya'da kalmalarına rağmen hala Almanca öğrenmemiş, buldukları yerleşkeden dışarıya çıkmamış ve bu durumu bir gurur kaynağı olarak sunan Türk göçmenler mevcuttur. Bu durum göçmen ağı sisteminin kişileri buldukları toplumdaki kopuşunu ve kendi kültürü içerisine kapanmasını göstermesi açısından önemlidir(Yalçın, 2004: 53-54).

Jeff Crisp uluslararası göçmen ağlarının birçok etkisini ve işleyişini dört ayrı kısımda incelemektedir. Bu etkilerin ilki bilgiye yöneliktir. Oluşturulan bu ağlar potansiyel göçmenler için önemli bir bilgi kaynağıdır ve bu ağ göç edecek olan bireyleri bilgi bakımından beslemektedir. Bu bilgi akışının bireyleri beslediği bilgi alanları; potansiyel göçmenin ne şekilde gideceğini (transfer ayarlama), ülkeye girişte gerekli olan belgeleri temin etme, farklı ülkelerde göçmenlik yasaları ile ilgili bilgilendirme, gözaltına alınma ve sınır dışı edilme gibi hukuksal konularda bilgilendirme şeklinde sıralanabilir.

Bu ilişkiler ağının ikinci etkisi, potansiyel göçmenin ülkesinden ayrılıp hedef ülkeye gitme maliyetini karşılama ve bu maliyeti en aza indirmeye odaklıdır. İlegal göçü artırma ve illegal göçün organizasyonuna zemin hazırlamak göçmen ilişkiler ağının bir diğer etkisini oluşturmaktadır. Crisp, bu ağın son etkisinin ise hedeflenen ülkeye ulaşıldıktan sonraki desteğe ilişkindir. Bu ağ göçmenlerin ilk geldikleri dönemlerde geçimlerinin sağlanması ve yeni gelenlerin bu bağlamda desteklenmesi ile ilgidir (Crisp, 2006: Çağlayan, 2006: 87). Bu etkiler de kurulan bu ilişkiler ağının, legal veya illegal olsun göçleri desteklediğini ve göçün oluşmasına zemin hazırladığını göstermektedir.

Boyd ve Nowak'a (2012) göre üç farklı sosyal ağ bulunmaktadır: istihdam ağları, aile ağları ve "illegal" göçmen ağları (akt. Kaya, 2017). İstihdam ağları çok sık kullanılan ve potansiyel göçmenlerin sadece iş bulmalarına değil, aynı zamanda yeni mekâna uyum sağlamalarına da yardımcı olurlar. Çok sık kullanılmasına rağmen bu ağlar çoğu zaman güvenilirliği fazla olmayan ağlardır. İkinci olarak, mevcut aile bağları, potansiyel göçmenlere ve mültecilere göç edilen ortama uyum açısından ihtiyaç duyulan misafirperverliğin, tanıdık yüzlerin, değerlerin, dilin ve kültürün olduğu dostane ortamlar sunması açısından çok önemlidir (Castles, Miller ve Haas, 2013: Kaya, 2017). Ailevi bağlar çok önemli olsa da, bazen farklı sıkıntıların yaşanmasına da sebep olabilmektedir. Bu bağlar, potansiyel göçmenler ve mültecilerin göç edilen yeni mekân konusunda büyük beklentiler içine girmelerine neden olurken, bu beklentilerin karşılanmaması neticesinde arada büyük sıkıntıların oluşmasına neden olabilmektedir. Son olarak illegal ağlar ise insan ticareti ve kaçakçılığı üzerinden oluşturulan ağlardır.

Göçmen ilişkiler ağı konusunda vurgulanması gereken bir diğer nokta ise bu ağlar ister güçlü olsun ister zayıf her şekilde potansiyel göçmenlerin göç güzergâhlarını belirlemede etkilidirler. Mülteciler ve potansiyel mülteciler arasındaki bu bağlar güçlü olmasa da, kendi ülkelerinden uzakta bu tür bağların kültürel, etnik, dilsel veya dinsel bağlar nedeniyle güçlendiği bilinmektedir. Bu zayıf bağlar, mültecileri anavatanlarından uzakta gündelik hayatın zorluklarından koruyabilmek, onlara etno-kültürel, dinsel ve dilsel yakınlığı sağladığı sıcaklığı getirmekte ve böylece yeni kentsel mekâna daha hızlı bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır (Kaya, 2017).

Castles ve Miller (2008), küreselleşme bağlamında birbirlerinden uzakta olan ve uzaktan iletişim kuran insanların bu ağlar vasıtasıyla "ulus-aşırı cemaatler" oluşturduklarını ve mevcut koşullarda bu cemaatlerin hızla çoğaldığını savunur.

Küresel ölçekte ortaya çıkan yoğun hareketlilik nedeniyle, Castles ve miller (2008), içinde bulunduğumuz çağı göçler çağı olarak isimlendirmekte ve bu durumun kalıcı olacağını ifade etmektedirler.

Kuramı genel olarak incelediğimizde şu işlevler ön plana çıkmaktadır.

1. Göçmen ilişki ağları, göç hareketini özendirmek yoluyla göç etme isteğini sürekli olarak canlı tutmakta ve yaygınlaştırmaktadır.
2. Göçmen ilişki ağları göçle ortaya çıkan masrafları ve göçün içerdiği riskleri azalttığından, göçmenleri göçün verdiği rahatsızlık ve masraftan önemli ölçüde rahatlatır.
3. Göçmenleri, ulaştıkları toplumdan yalıtır ve kendi yurtlarıyla ilişkilerinin devamını sağlar.
4. Göçün başlangıcını ve hedef yerini etkileyerek kimlerin göçeceğini belirlerler. Bu noktada göçün hızını ve büyüklüğünü nemli oranda belirlerler.
5. Göçmenlerin gittikleri yerlerde uyumları için kolaylık sağlarlar.
6. Kendi anayurtlarındaki potansiyel göçmenler ve ağa yeni katılanlar için yabancı toplumdaki fırsatlar ve resmi yapılanmalar hakkında haber kanalları gibi hizmet ederler.

2.1.7. Mültecilerin yaşadığı sıkıntılar

Mülteci, sığınmacı olmak dünyanın her yerinde zordur. Çünkü gidilen yeni ülkedeki yaşam mücadeleler üzerine kurulmuştur. Sığınmacılar için zorluklar gidecekleri ülkeye varmadan başlar çünkü devletler, göç akışını kontrol etmek için pek çok yasa çıkartmakta, sınır güvenliğini sağlamak için kontrolleri artırmaktadır. Çıkarılan yasa ve kanunlar devlet ve sınır güvenliğini insan güvenliğinden önde tuttuklarından oluşturulan göç politikaları mültecilerin yaşamlarının önündeki en büyük engelleri oluşturmaktadır. Sığınmacılar ve mülteciler göç sürecinde yaşadıkları sıkıntıların yanında gittikleri ülkeye yerleştiklerinde de yaşamlarını kurarken birçok zorlukla karşılaşır. Gelişmiş ülkeler mülteci statüsü verme sürecini uzatırken, sığınmacıların barınma, iş, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi kısıtlanıyor, entegrasyonu da zorlaşıyor. Göç akışını kontrol etmeyi amaçlayan politikalar, göçmenlerin geçici olmadığı; ikinci ve üçüncü nesillerin varlığı da dikkate alınınca, entegrasyonu da içermiştir. Fakat çoğu entegrasyon politikası

mültecileri toplumdaki izole bir yaşama ittiği için birçok sığınmacı ve mülteci toplum tarafından dışlanıyor ve ırkçılığa maruz kalıyor(Şimşek, 2017: 12).

İnsan hareketliliği konusu uzun yıllar normal bir süreç olarak algılanırken günümüzde neredeyse tamamen güvenlik konusu ile ilişkilendirilmektedir. Rumelili ve Karadağ'a göre göç, elektronik güvenlik sistemlerinden, ulusal ve çok uluslu sınır güvenlik timlerine, pasaport memurlarından geri kabul merkezi görevlilerine kadar geniş bir güvenlik sektörü yaratmış durumda ve beslemekte. Göçmen karşıtı söylem bütün dünyada, halk nezdinde, bütün diğer siyasi söylemlerin ötesinde yankı buluyor ve bunu gören siyasetçiler tarafından sıkça üretiliyor. Bu durum göçmenlerin bir bütün olarak refah avcısı, hastalık taşıyıcısı, toplumsal düzene karşı bir tehdit, potansiyel suçlu ve "biz"den farklı olarak ötekileştirilmeleri, uluslararası terörizmin yarattığı tedirginlikle de birleştirildiğinde, toplumun çeşitli katmanlarından birincil tehdit olarak görülmelerine yol açıyor (2017: 70).

Ülkeler arası gerçekleşen göçlerde göç eden topluluğun sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal, toplumsal ve eğitime yönelik geçmişi ve tecrübeleri göç edilen yerlere uyumu olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir (Şahin, 2001). Yukarıda değindiğimiz göç politikalarındaki bakış açıları ve daha birçok etken, çeşitli badireler atlatarak geçmişinden kopan mültecilerin göç ettikleri yeni yerlerde sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal açıdan çeşitli sıkıntılar yaşamasına neden olmaktadır.

2.1.7.1. Psikolojik sorunlar

Devletlerarası yaşanan göçlerde göç eden toplulukların, gittikleri yerlerde uyumunu etkileyen sosyal, kültürel, iktisadi, politik, toplumsal ve eğitime dair geçişi ve tecrübeleri söz konusudur (Şahin, 2001). Uzun yıllar botunca ömürlerini geçirdikleri evlerini, topraklarını ve çalışma imkânlarını ve geçmişlerini bırakarak bir daha geri dönmek üzere ülkelerini terk eden sığınmacı ve mültecilerin göç ettikleri yerlere alışmada bazı problemler yaşamaları kaçınılmazdır.

Şahin' (2001) göç eden insanların yaşadıkları duyguları aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

Yabancılaşma duygusu: Göçmenler, gerek göç ettikleri yerdeki kişilerin bakış açısına göre gerekse de göç ettikleri yerdeki her şeye karşı yabancıdır. Konuştukları dilden, inançsal durumlarına, iklim şartlarından kültüre kadar her şey geldikleri yerden

farklıdır. Bu tarz bir ortamın içinde birey bir boşluğa düşer ve kendini bir yere ait hissedememe duygusuna kapılır.

Yalnızlık duygusu: bu duyguya kapılan birey bilinçli veya bilinçsiz olarak geldiği yerde bıraktığı akrabalarının, dostluklarının ve yakınlarının eksikliğini hisseder ve bu eksiklik durumundan dolayı kendini suçlu hisseder.

Özlem duygusu: birey o anda içinde bulunmadığı ve ondan çok geride kalan her şeyi özlemekte ve bu özlem duygusu, bireyin kişiliğinde yer ediniş yaşamının geri kalan kısmında sürekli devam edecek olan bir duygu bırakacaktır.

Kişilik sorunu: bu sorun özellikle göç eden ergin bireylerde yaşanır. Kişi iki farklı kültürün benliğinde çatışma durumu ve çocuklarının zamanla göç edilen toplum kültürünü benimsemesiyle giderek daha da artar ve yoğunlaşır.

Köksüzlük: göçmen kök saldığı toplumdaki benimsenmiş olduğu ve güven duygusundan yoksun kaldığı bir topluma göç etmiştir. Çoğu zaman kendini oraya ait hissedememe duygusu yaşar.

Geldiği vatanının değer yargılarının aşağılanması: Mülteci dâhil olduğu toplumda var olduğunu kanıtlamak için içinde yer aldığı toplumun değerlerini benimser ve önceki toplumda önem kazanmış olan değer yargılarından giderek değersizleştiğinin farkına varır. Gittiği toplumda kendi değerlerinin anlamsız olduğunu anlar. Toplumların değer yargılarının karşılaştırılması, göçmenin iç dünyası ve aile hayatında sorunlara yol açar.

Kuşkuculuk: Yeni bir ülkede, yeni bir toplum içinde, sık sık bilinmeyenle karşı karşıya kalan göçmende kuşku duyguları yoğunlaşır. Kuşkuculuk bir davranış biçimi olmaya başladığında tehlikelidir. Giderek nevroz ve psikoz durumlarına yol açar.

Ön yargı: göçmen yeni dâhil olduğu toplumun bir parçası olarak kendini hissedemediğinden, bu topluma karşı olumsuz duygu ve davranışlar içine girer.

2.1.7.2. Fiziksel sorunlar

Sığınmacı ve mülteciler pek çok açıdan en savunmasız göçmen gruplarıdır. Bunun savunmasız oldukları açılar arasında; zorlu yaşam şartları, barınma, sağlık ve sosyal hizmetlere erişmede yaşanan zorluklar, beslenme ve şiddet gibi faktörler sayılabilir.

Sığınmacıların ve mültecilerin ilk göç ettikleri zaman yaşadıkları en temel sorun konaklayacak bir yer ve geçimini sağlayabilecek iş bulma problemidir. Konaklama ihtiyacını karşılayamayan mülteci ve sığınmacılar; tehlike arz edebilen baraka, terk

edilmiş harabe evler veya köprü altlarında, park ve boş arazilerde veya özellikle büyükşehirlerde sabaha kadar hizmet veren metro gibi ulaşım araçlarında barınmaya çalışmaktadırlar. Temel ihtiyacı olan beslenme ve barınma ihtiyacını karşılamak için genellikle ağır çalışma şartlarında çalışmakta ancak ağır çalışma şartları olan bu işlerde düşük ücretlerle çalışmaktadır. Bunun yanında kadınlar gündelik temizlik işlerinde çalışmakta ya da çocukları ile sokaklarda dilenmektedir. Sığınmacılar ve mülteciler arasında çocuk işçiliği de oldukça fazladır. Sokaklarda risk altında olan bu çocuklar çoğu zaman çalışmak zorunda kaldığı için eğitimini yarım bırakmakta, devam etmemekte veya hiç başlamamaktadır.

2.1.7.3. Sosyal ve kültürel sorunlar

Kendi başlarına günlük yaşamlarını devam ettirmekte zorlanan sığınmacı ve mülteciler özellikle Türkiye’de bekleme süresinin uzamasıyla birlikte pek çok sorunla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar, eğitim sorunları, psikososyal sorunlar, dil konusundaki güçlükler, sağlık sorunları, uyum sorunları, sosyal ilişki kurma sorunları, ekonomik sorunlar olarak sınıflandırılabilir. Bunlara kişinin evinden, ülkesinden ayrılmak zorunda kalarak başka bir ülkeye sığınması, yanında birikimlerini getirememesi, ülkesinde sahip olduğu statü ve kaynaklar kadar sosyal destek sistemleri denen aile, akraba, komşu gibi ilişki ağlarının yokluğu da eklendiğinde gündelik yaşamın sığınmacı ve mülteciler için ne kadar zorluklarla dolu olduğu daha iyi anlaşılabilir (Buz 2008: 122)

Göç edilen yerin dilinin bilinmemesi, yerel halkın önyargıları gibi durumlar sosyal anlamda problemlerin yaşanmasına sebep olurken bu durumlar aynı zamanda toplumsal uyumun gerçekleşmesinin önündeki en büyük engellerdendir.

Sığınmacı ve mültecilerin karşı karşıya kaldığı bir diğer önemli problem eğitim problemidir. Çok çeşitli açılardan sorun yaşayan sığınmacı ve mülteciler eğitime yeterince önem vermemekte veya verememekte ve bu durum okula gitmesi gereken çocukların eğitiminin yarım kalması sonucunu doğurmaktadır.

2.2. Mülteci Çocukların Eğitimi

Sönmez (2015: 2) eğitimi genel anlamda kültürlenme süreci ya da kültürel değerleri kişiye aktarma süreci olarak ifade etmiştir. En temel hakların başında gelen eğitim hakkı insanın diğer hak ve özgürlükleri ile de yakından ilgilidir. Eğitim aracılığıyla kazanılan bilgi ve becerilerin kazanılamaması veya okuma yazma bilmeme durumu insani

açından çok büyük problemler doğurmaktadır. Örnek vermek gerekirse kız çocuklarının eğitime katılma oranı ile bebeklerin hayatlarını kaybetme hızı arasında ciddi bir bağ vardır (Şirin ve Şirin, 2015: 8). Kız çocuklarının eğitime devam etme oranındaki 10 birimlik artışın neticesinde bebeklerin hayatlarını kaybetme hızında binde 4,1 azalmanın olduğu görülmüştür (Talbot, 2013: 5). Bu noktada Talbot (2013: 5) acil durumlarda anneden bebeğine aktarılan hastalıkların engellenmesinde eğitimin büyük rolünün olduğunu ifade etmiştir. Bu neticeler, bireyin eğitim hakkı ile en temel hakkı olan yaşama hakkı arasında anlamlı bir bağ olduğunu göstermiştir.

Dünyada Eğitime devam edemeyen çocuk sayısı 72 milyondur. Bu 72 milyon çocuğun yarısının eğitime devam edememesinin sebebi insan veya doğal kaynaklı afetlerdir. Oysa uluslararası antlaşmalar ve kanunlarla korunması gereken çocuğun en temel hakkı olan eğitim hakkını, devletler tüm doğal ve insani afetlere karşı korumak durumundadır (Türmen, 2013: 13). Uluslararası sözleşmeler ve kanunlarla koruma altına alınan çocuğun eğitim hakkı bu afetlerden kaynaklı olarak kesintiye uğramamalıdır. Pigozzi (1999) afet sonrası çocukların ihtiyaçlarının artması ve korunmasız olmaları sebebiyle bu haklarının daha da önemli ve üzerinde durulması gereken haklar olduğunu ifade eder (Akt. Yavuz ve Mızrak, 2016). Afetler kısa bir zaman diliminde çocuğun hayatının akışını, ihtiyaç durumlarını, ailelerini ve okullarını yok eder. Çocuğun devam etmesi gereken haklarını kesintiye uğratar veya yok eder. Tüm bu olumsuzluklara karşı devletlerin en asli görevlerinden biri çocuğun normal hayatını sürdüreceği bir eğitim vermeleridir.

Afetler sonucu ortaya çıkan acil durumlardan çocuklar yetişkinlerden daha fazla etkilenirler. Özellikle de savaş, ya da iç karışıklıklar sonucunda ortaya çıkan yerinden edilme durumunda çocuklar oldukça zarar görürler. Savaş ve iç karışıklıklar sonucu yerinden edilen ve mülteci durumuna düşen bu insanlar, göç ettikleri yer ile gittikleri yer arasında yaşanan günlük yaşamdaki değişimlerden kaynaklı pek çok sıkıntı ile karşılaşır ve bu zorlukları aşmak için birçok mücadele vermek zorunda kalırlar. Bu noktada yetişkinler çocuklara göre daha kolay uyum sağlar ve günlük yaşama daha hızlı adapte olurlar. Gerek kurdukları ilişkiler açısından gerek ise kendileri ile beraber göç eden diğer tanıdıkları ile bir yaşam sürdürerek, kendileri açısından güvenli bir ortam sağlarlar. Ancak bu durum çocuklar için bu kadar kolay olmamaktadır. İşte tam bu noktada eğitim bu çocuklar açısından sıkıntıları aşabilmelerini sağlayacak ortamı sağlayıp bu süreci daha kolay atlatabilmelerini sağlar. Eğitim normal hayatın devam ettiğinin örtük mesajını verir

ve bu mesaj, normalleşme sürecine bu çocukların daha hızlı adapte olmalarını sağlamaktadır. Çoğu zaman bu normalleşme sürecinin mesajını veren ortamı yakalayamayan bu çocuklar, bu fırsata sahip olduklarında da ortaya hem kendileri açısından hem de sistem açısından yeni problemler ve zorluklar çıkmaktadır. Bir yandan yaşadıkları ani değişimlerin zorluklarıyla mücadele edip anlamaya çalışırken bir yandan da farklı kültürel durumlara sahip ve geçmişleri ile bağı bulunmayan aynı zamanda ortak bir dili konuşamamalarından kaynaklı olarak okula uyum sağlamak için ek bir enerji ve çabanın içine girmek zorunda kalırlar. Eğitim sistemi açısından bakıldığında da durum en az bu kadar karışıktır. Çünkü belli bir kültüre ve programa göre hazırlanmış eğitim programı ve müfredatı, farklı kültürel miraslara sahip bireylerin eğitim ihtiyaçlarını aynı anda karşılamak durumunda kalır (Şeker ve Aslan, 2015: 92).

Acil durumlarda ortaya çıkan ihtiyaçlarının yanı sıra, çocukların günlük hayatta da gelişimleri açısından devam etmesi çok önemli olan aşılama, eğitime devam etme vb. gibi özel bazı temel ihtiyaçları söz konusudur. Ancak afet dönemlerinde bu ihtiyaçların karşılanması zorlaşmaktadır. Acil durumlardan dolayı ortaya çıkan en temel sorun çocuğun eğitime devam edememesidir. Eğitim, çocukların hayat rutinlerinde normalleşmeyi sağlayan, travma ile başa çıkma kapasitelerini destekleyen ve güçlendiren bir özelliğe sahip olduğu için yer değiştirmiş olan çocuklar için okula ve eğitime devam etmek elzem bir duruma karşılık gelmektedir. Ancak bu temel hak çoğu zaman bu çocuklar için bir lüks veya kaynağın sağlanıp sağlanamama durumunda ikincil bir hak noktasında görülmektedir. Fakat yukarıda da değindiğimiz gibi eğitim hakkı temel yaşam hakkı başta olmak üzere birçok hak ve özgürlükle bağlantılıdır. Bu yüzden çocukların eğitimlerine, çocukları hem koruma ve kurtarma hem de rehabilitasyon ve gelişimlerine katkı sağlayacak araçlar olarak bakılmalı ve tüm acil durum ve insani yardım faaliyetlerinin en öncelikli hedefleri arasında sayılmalıdır (Türmen, 2012: 15).

2.2.1. Afet ve acil durumlarda eğitim: zorluklar, ilkeler ve faydalar

Afetlerde (deprem, sel ve tsunami vb. doğal afetler veya savaş, iç karışıklıklar veya çatışmalardan kaynaklı göçler gibi insanın sebep olduğu durumlar) eğitim, afetten etkilenmiş bireylerin hayatta kalmalarını ve hayatlarına kaldıkları yerden devam etmelerine olanak veren eğitimlerdir (UNESCO, 2016: 1). Gerçekleştirilen bu eğitimler afetler ortaya çıkmaya başladığı andan itibaren başlayıp afetin etkileri ortadan kalkana kadar devam eden eğitimlerdir. Afetin niteliğine göre bu eğitimler değişkenlik

gösterebilmektedir. Mesela söz konusu afet kalınan yerin değişmesine sebep olmadıysa orada yapılacak olan altyapı yatırımı ve yeni okulların yapılması eğitimin devamlılığı için yeterliyken, başka bir ülkeye göç ile sonuçlanan afetlerde eğitimin devam etme süreci çok daha karmaşık hale gelmektedir (Yavuz ve Mızrak, 2016).

Savaşlar, iç karışıklıklar ve çatışmalar öğrencilerin, öğretmenlerin ya da personellerin ölmesi ya da buldukları yerleri terk etmek zorunda kalmak gibi çok farklı trajik şekillerde eğitimi etkileyebilmektedir. Bu durumların yaşandığı yerlerde eğitimin gerçekleştiği mekanlar güvenlik açısından riskli konuma gelmektedir. Dolayısıyla eğitimin devamlılığı açısından güvenlik en temel gereksinimlerden ve bu konuda gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Mülteci çocukların eğitime erişimin önünde pek çok etken vardır. Bunlardan bazıları, ellerindeki her şeyi kaybetmelerinden dolayı içine girdikleri maddi sıkıntılar ve eğitime ara verme, yaşanan durumların ortaya çıkardığı şiddet ve tehdit ortamından dolayı yaşanan travma veya yabancı bir yere gelme sonucu yaşanan dil problemleridir. Harunoğulları (2016: 52), Türkiye’de hayatlarını sürdüren birçok Suriyeli çocuğun eğitim sürecine dâhil olmamalarının nedeninin çalışmak zorunda olmaları olduğunu ifade etmektedir. Bu afetler sonucu ortaya çıkan acil durumlarda eğitim hizmetlerinin devam edebilmesi veya bu hizmetlere erişimin önünde altı güncel problem vardır. Bu problemler şu şekilde sıralanabilir (Yavuz ve Mızrak, 2016);

1. Eğitime ulaşma güçlüğü ve yaşanan şartlarının zorluğundan dolayı bu durumu bir sorun veya gereklilik olarak görülmemesi.
2. Yerinden edilme sürecinin uzaması.
3. Şehirlerde yaşayan kişilerin acil durumlarda kırsal bölgelere göç etmesi.
4. Sosyal entegrasyon gerçekleşmeden, fiziksel entegrasyonun gerçekleştirilmesi.
5. Sığınmacılar için sağlanan eğitimin kalitesinin düşük olması
6. Mülteci kız çocuklarının eğitime dâhil olma durumlarının çok düşük olmasıdır.

2.2.2. Mülteci çocuklara verilmesi gereken eğitimin özellikleri

Doğal veya insani afetler sonucunda ortaya çıkan acil durumlarda çocuğun ruhsal yaşamında iz bırakan travmalar oluşmaktadır. Bu yüzden bu durumdaki çocuklara verilen eğitimin en temel hedefi çocuğun yaşadığı bu süreci atlatması ve normal şartlarda hayatını devam eden diğer akranları gibi geleceğe hazırlaması, kişilik bütünlüğünün sağlanması ve geliştirilmesi olmalıdır. Genel olarak afet zamanlarında uygulanan eğitimlerde

gençlerin ve çocukların eğitimlerinde psiko-sosyal koruyucu önlemler almanın önemi giderek daha çok anlaşılmaya başlanmıştır. Çocuk afet ve acil durumlara bir yandan yardıma ve korumaya ihtiyacı olan, diğer yandan da fikirlere sahip, karar verme organlarına dâhil olup buralara da katkı sunabilecek bir birey olarak görülmelidir. Afetlerde yaşanan durumlardan etkilenen nüfusun çoğunluğunu oluşturan çocukları ve gençleri bu süreçlere dâhil etmemek, ihtiyaç duyulan insan potansiyelinin bu zahmetli şartlarda kullanılmaması anlamına gelmektedir (Türmen, 2012:15).

Türmen (2012:16), doğal afetlerin temel eğitim hakkının kullanılması için elverişsiz şartlar oluşturduğunu, çocukların uzun dönemler kamplarda hayatlarını devam ettirmek durumunda kaldıklarını ve bundan dolayı düzenlenen insani yardım programlarında çocukların eğitimine öncelik verilmesinin en temel nokta olduğunu belirtmiştir. Ayrıca afet bölgelerinde hayatını sürdürenlerle alakalı, afetlerden korunma programları düzenlenirken, bu programlarının en temel noktalarından birinin çocuğun eğitim hakkı olması gerektiğini ifade etmiştir. Afet durumunda verilecek eğitimin şu özellikleri taşıması gerektiğini belirtmiştir.

- *Verilecek olan eğitimin içeriğinin çocuğa değişen ve olumsuz şartlardaki günlük yaşamında kullanabileceği bilgiler sunması,*
- *Eğitimin erişilebilir olması, (verilecek olan eğitimin yakın bir yerde ve ücretsiz bir şekilde sağlanması ayrıca sağlıklı bir ortamda ve şiddet içermemesi)*
- *Eğitim verecek olan öğretmenlerin çocukların ihtiyaçlarının bilincinde olacak ve onların ihtiyaçlarını karşılayacak kapasitede olması,*
- *Değişkenlik gösterebilecek durumlara ve ortamlara uygun bir eğitim olması, (taşınabilir eğitim, uzaktan eğitim gibi.)*
- *Evrensel insan haklarına uygun ve insan onuru ile bağdaşan bir eğitim olması (ayrımcılık, önyargı ve şiddet gibi durumları içermeme).*

Bunların yanında çocuğun temel eğitim hakkı noktasında afet ve acil durum esnasında veya sonraki aşamalarda dikkate alınacak iki temel konu olduğunu, bunların ilkinin devletin çocuklara karşı hukuki yükümlüklerini yerine getirmesidir:

- *Çocuğun afet sırasında ve sonrasında eğitim hakkını ihlal etmeme, gerekli koşulları sağlama ve eğitimini devam ettirme; eğitime çocukları koruyucu bir mekanizma olarak öncelik verme*

- *Çocuğun afet sırasında ve sonrasında eğitim hakkının ihlal edilmesinin engelleyecek önlemleri alma, ihlal durumlarında zamanında ve etkin hesap verebilirlik mekanizmalarını çalıştırma.*

Bir diğer önemli konu ise, bütün süreçlerde çocuk haklarına dair ilkelerin hayata geçirilmesidir:

- *Çocuğun hayatta kalabilmesi, fiziksel ve duygusal açıdan gelişiminin sağlıklı bir şekilde sağlanması önemlidir. Bu durum, yaşanan durumlara karşı çocuğun hazırlıklı olmasını, bu süreçler hakkında bilgili olmasını ve kendisinin yapabileceği özgüveninin olmasını da kapsar.*
- *Acil ve afetlerin yaşandığı dönemlerde alınacak tüm kararlarda çocuğun en yüksek faydasının göz önünde bulundurulması gerekir. Bu durumlara acil durumlardan önce planlanan kanunlar, politikalar, uygulama ve projeler de dâhildir. Ayrıca yapılan tüm çalışmaların ne düzeyde etkili olduğunun izlenmesi ve bu çıkan sonuçların değerlendirilmesi ayrıca önem taşımaktadır.*
- *Acil ve Afet durumlarının yaşandığı zamanlarda veya sonrasında çocuklar arasında herhangi bir ayırım yapılmaması gerekir.*
- *Ayrıca afet ve acil durumlar esnasında veya sonrasında çocukların eğitim süreçlerinde çocukların karar almaları ve aktif bir şekilde eğitim süreçlerine dâhil olmaları sağlanmalıdır.*

2.2.3. Afet sonrası eğitimin çocuklara katkısı

Afet zamanlarında eğitim toplumsal barışa katkıda bulunur ve bireyler arasında sosyal dayanışmayı ve dirençliliği artırır (UNESCO, 2015). Nicolai (2003:110) çalışmasında, afet zamanlarında eğitimin sürmesinin üç temel faydasından bahseder. Bunlardan ilki; çocukların bir gelecek olduğuna inanması ve buna hazırlanması, ikincisi eğitimin çocuklar için bir psiko-sosyal destek olması ve sonuncusu da toplumun yeniden yapılanmasına aracılık etmesidir. Bunların yanında acil durumlarda eğitimin çocuklara diğer katkıları da şu şekilde sıralanabilir (Sinclair, 2007: 52: Yavuz ve Mızrak, 2016);

- *Eğitim süreci ile yaşanan olumsuzluklardan kaynaklı olarak ortaya çıkan psikolojik travmaların etkisi azalır ve çocukta normallik duygularının oluşması sağlanır,*
- *Eğitim süreci, çocuğun kırılmış olan umutlarının yeniden yeşermesini sağlar,*

- *Güven duygusunun hakim olduğu alanlarda hayata geçirilen sosyal aktiviteler sayesinde duygusal ve psikolojik travmalar yaşamış olan çocuklara psikososyal destek sağlanmış olur.*
- *Çocukların terör ve suç çetelerinin eline düşmesini veya bu tarz örgütlere yönelmesini engeller.*

Yukarıda sayılan katkıların yanında eğitim, farklı kültürlerden olan insanların kaynaşmasını sağlamak ve sığınmacıların yalnızlık ve yabancılık duyguları içinde hissetme ve kültürel problemlerini de azaltmaktadır.

Eğitim yardımları afet zamanlarında eğitimin devamlılığının sağlanması için yapılan yardımlardır. Bu yardımlar dört farklı bileşenden oluşmaktadır. Bu yardımların birincisi öğretmen yardımudur. Afet zamanlarında ortaya çıkan acil durumlarda iyi eğitilmiş, deneyime sahip, yüksek motivasyonlu, uygulanan programın içeriğine hakim ve öğrencilerin ihtiyaçları ile eğitim ortamını bir araya getirebilen öğretmenlerdir (Talbot, 2013:11). Ortaya çıkan acil durumlarda uygulanan eğitimin kalitesi ve verimi öncelikli olarak öğretmenlerin gösterdiği azme bağlıdır. Bunun yanında mültecilere verilecek eğitimlerde göç edilen yerden gelen öğretmenler, sığınılan yerin öğretmenleri ve uluslararası alanda eğitimlik yapanlar beraber çalışmalı ve ortak bir noktada hareket etmelidir. Mülteciler Yüksek Komiserliği belirlediği standartlara göre her 40 öğrencilik gruba bir öğretmen düşmelidir. İkinci yardım Derslik ve Fiziki Altyapı yardımudur. Fiziki ve derslik ihtiyaçları için, gidilen ülkenin var olan şartları ile giderilmeye çalışılır. Ancak büyük göçlerin yaşandığı durumlarda göçmenler kamplarda yaşamakta ve dışarıdaki eğitim imkanlarından faydalanamamaktadırlar. Eğitim yardımlarının bir diğeri de eğitimde ihtiyaç duyulan harcamaların karşılanmasıdır. Devlet ve uluslararası kuruluşlar eğitimin yardımlarının bu kısmına kaynak ayırmalıdır. Fakat genel olarak afet zamanlarında eğitim, acil yardımlardan biri olarak kabul edilmediği için eğitimde kullanılmak üzere ayrılan kaynaklar daha elzem olarak kabul edilen diğer alanlardaki ihtiyaçlar için kullanılmaktadır. Eğitim yardımlarının sonuncusu müfredat ve hukuki yardımdır. Burada en temel nokta normal şartlarda verilen eğitim ile afet zamanlarında verilen eğitimin içeriği arasında bulunan farklılıktır. Afet zamanlarında verilen eğitimlerde normal standart müfredatın yanında öğrencilere katkısı olacak psikososyal destek ve ortaya çıkan yeni koşullara uyum sağlamak gibi özel eğitimler de verilir. Temel hedef hayatın devamlılığını sağlamak olduğundan eğitim hayatın devam ettirilmesi için gerekli becerileri kazandırmalıdır. Hukuku boyutta ise durum gelinen ülke ile sığınılan

ülke arasında denklik meselesinin çözülmesidir. Denklik meselesi iki açıdan önemlidir. Birincisi sığınılan ülkede eğitime devam edip, eğitiminin yarım kalmaması açısından, ikincisi ise ileriki dönemlerde ülkesine döndüğü zaman diplomasının geçerli olması açısından önemlidir (Sinclair, 2007:53: Yavuz ve Mızrak, 2016).

Genel olarak kötü şartlarda hayatlarını devam ettiren mülteciler, yaşadıkları ağır şartlardan dolayı eğitimi ya ihmal etmekte ya da niteliği çok düşük uygulamalarla devam ettirmektedirler. Göç edilen ülkelerde karşılaşılan fiziki şartlar, kullanılacak eğitim araç ve gereçlerin noksanlığının yanında, yaşadıkları maddi sıkıntılar, yasal statü ve yaşanan dil sıkıntısı gibi sorunlar eğitimlerinde beklenen kalitenin elde edilmesini oldukça zorlaştırıyor. Bu sebeple mültecilerin eğitimdeki devamlılığının sağlanması için hem uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinde hem de ulusal bazda birtakım yasalar ve hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Bu noktada mültecilerin eğitimlerine yönelik yapılan yasal düzenlemeler iki grupta incelenebilir. Bunlardan ilki mültecilerin hukuki statüleri ile ilgilidir diğeri de doğrudan eğitim hakkını inceleyen düzenlemelerdir.

Mültecilerin eğitimlerinin önündeki temel sıkıntı hukuki statülerinden kaynaklanmaktadır. Normal şartlarda ülkeler kendi vatandaşlarının hem temel gereksinimlerini hem de fiziki korunma koşullarını sağlamaktadırlar. Ancak yaşadığı ülkeden bir başka ülkeye gitmek zorunda kalan bireyler vatandaşı oldukları ülkenin kendilerine sağladığı tüm hak ve olanaklardan mahrum kalırlar. Bu durumda başka bir ülkeye sığınmak zorunda kalırlar. 1948 senesinde yayınlanan İnsan Hakları ve Evrensel bildirgesinde sığınma veya iltica hakkı politik ve hukuki bir hak olarak yer almıştır. Bu haklar bildirgenin 14. Maddesi'nde "*Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.*" şeklinde geçmektedir. Vatandaşı oldukları ülkede cinsel yönelimi, ırkı veya etnik kökeni, dini inancı, politik duruşu, kültürel özellikleri vb. alanlarda ayrımcılığa uğradığını belgelerle kanıtlayan ve ülkesinin dışına bir ülkenin adli makamlarına başvuru yapan kişilerin yaptıkları başvurular, o ülkenin yetkili birimleri tarafından incelenir ve başvuruları kabul edildiği takdirde bu kişilere sığınma hakkı verilir ve bu kişiler ilgili ülkenin koruması altına girer.

14 Aralık 1950'de Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği Genel Kurulunca kurulan Mülteciler Yüksek Komiserliği kendi ülkesi tarafından korunma sağlayamayan bireylerin iş ve işlemlerini yürütmek için kurulmuştur. Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrası savaş sebebiyle buldukları yerleri terk etmek zorunda kalan kişilere destek olmak amacıyla geçici olarak 3 yıllığına kurulmuş olan bu kuruluş, dünyada farklı

yerlerde gerçekleşen savaşlar, iç karışıklıklar ve çatışmalar nedeniyle çalışmalarını günümüze kadar sürdürmüştür (Yavuz, 2014). Mülteciler Yüksek Komiserliğinin devam eden çalışmaları sonucunda, 1951’de mültecilerin hukuki durumuna dair Cenevre Sözleşmesi imzalanmıştır. Cenevre Sözleşmesi, uluslararası hukuk açısından bağlayıcı bir özelliğe sahip olduğundan, sözleşme kapsamında yapılan mülteci tanımı önemlidir. Cenevre Sözleşmesi’nde mülteci kavramı, haklı olduğu sebeplerden dolayı vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmayan veya bu korumadan faydalanmak istemeyen herkes şeklinde tanımlanmıştır. Türkiye’ye Cenevre Sözleşmesini coğrafi çekinceyle kabul etmiştir. Bundan dolayı Türkiye tarafından yalnızca Avrupa’dan gelenler mülteci statüsüne kabul edilmektedir (Şimşek, 2017: 17-18).

Yukarıda belirtilen hukuki düzenlemeler doğrudan mültecilerin eğitim hakkını içermemektedir ancak mültecilere yapılacak yardımlar ile ilgili dayanak oluşturmaktadır. Bunların yanında mültecilerin eğitim hakları ile ilgili doğrudan yer alan düzenlemeler vardır. Eğitim hakkı ile ilgili ilk düzenleme 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin içinde yer almıştır. Bildirgenin 26. Maddesine göre *“Herkesin eğitim hakkı vardır. Eğitim hiç olmazsa ilk ve temel eğitim evrelerinde parasız olmalıdır. İlköğretim eğitimi zorunludur. Teknik ve mesleki eğitimden herkes yararlanabilmeli ve yükseköğretim, başarıya göre, herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.”* Aynı maddenin ikinci fıkrasına ise eğitimin amacı vurgulanmıştır. Buna göre *“Eğitim, insan kişiliğinin tam gelişmesini, insan haklarıyla temel özgürlüklere saygının güçlenmesini amaç olarak almalıdır. Eğitim bütün uluslar, ırklar ve dini topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu güçlendirmeli ve Birleşmiş Milletler’ in barışın sürdürülmesi yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir”* (BMGK, 1948).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi eğitim hakkının düzenlendiği bir başka uluslararası sözleşmedir. Bu sözleşmenin 28. Maddesinde taraf devletlerin çocuğun eğitime dair olan haklarını kabul ettiğini ve bu haklarının yerine getirilebilmesi için; ilköğretimin herkese zorunlu ve parasız olması, orta öğretimlerin tüm çocuklara açık olması, yüksek öğretimlerin uygun araçlar kullanılarak, yetenekler doğrultusunda herkese açık olması, okula devamlılığın sağlanması ve okuma oranının artırılması için bir dizi önlemler alınması gerektiğini belirtilmiştir. Aynı sözleşmenin 29. Maddesinde ise çocuğa verilmesi gereken eğitimin hangi amaçlar çerçevesinde olması gerektiğini vurgulamıştır. Buna göre verilecek eğitim çocuğun mümkün olduğu kadar bütüncül bir şekilde geliştirilmesi, insan hakları, temel özgürlükler ve Birleşmiş Milletler Antlaşması’nda

benimsenen ilkelere saygının geliştirilmesi ve çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygının geliştirilmesi gibi bir dizi amaç sıralanmıştır. Bunun yanında Cenevre Sözleşmesi'nin 22. Maddesinde devletler temel eğitim hakkı noktasında kendi vatandaşlarına yaptığı muamelenin aynısını içinde barındırdığı mültecilere de yapmakla yükümlüdür (BMMYK, 1951: 8).

2.3. Türkiye ve Suriyeli Mülteciler

Türkiye 2011 yılında başlayan ve günümüze kadar süren Suriyeli akınından en çok etkilenen ülke olmuştur. Bu durumun farklı farklı sebepleri olmakla birlikte Türkiye'nin konumu, yakınlığı, Avrupa'ya açılan kapı olarak görülmesi ve Suriye'deki çatışmaların başlamasından kısa bir süre sonra izlediği "Açık Kapı Politikası" bu durumun oluşmasının temel sebepleri olarak sayılabilir. Krizin başladığı dönemlerde bu durumun çok uzun sürmeyeceği ve Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin kısa bir zaman diliminde evlerine döneceği varsayılmaktaydı. Bu nedenle Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara önce "misafir" olarak bakıldı ve çözüm önerileri de kısa vadeli olarak planlandı. Bu temelde temel ihtiyaçları karşılanarak belli bölgelerde toplanmaları gerektiği düşüncesiyle Suriye'ye yakın il ve ilçelerde geçici barınma merkezleri oluşturuldu. Ancak Suriye'deki savaş ve çatışmalar beklendiği gibi kısa sürmemiş, hatta şiddetlenerek devam etmiş ve Türkiye'deki Suriyelilerin uzun yıllar kalacakları fikri oluşmaya başlamıştır. Geçici barınma merkezleri artırılrsa da Suriyelilere yetmemiş ve Suriyeliler Türkiye'nin her tarafına dağılmaya başlamıştır. Sayıları her geçen gün artan Suriyeli sığınmacıların, süreç içerisinde ülkede kalma eğiliminin sürekli arttığı ve Suriye'deki iç savaş sona erse bile önemli bir kısmının ülkelerine dönmeyeceği tahmin edilmektedir(Kutlu, 2015; Sirkeci, 2017; Orhan ve Şenyücel, 2015). Bu durum hem Türkiye toplumu açısından hem de Suriyeliler açısından sosyal uyum politikalarının hızla planlanması ve uygulanması gerekliliğini doğurmuştur.

Kampların dışına yerleşen Suriyeli sığınmacılar için entegrasyon olarak da isimlendirilen kabul ve uyum süreci yaşam kurma ve bu yaşamı idame ettirme açısından önem arz etmektedir. Suriyelilerin yaklaşık %98' inin kamp dışında yaşadığı düşünüldüğünde (GİGM, 2019), kamp dışında yaşayan Suriyelilerin sosyal uyum sağlamalarının önemi ortaya çıkmaktadır.

Türkiye, 2011 yılından itibaren göç ile ilgili çıkardığı yasalar ve oluşturduğu altyapı ile önemli bir süreç geçirmiştir. 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde yapılan düzenlemelerin yanı sıra kanun kapsamında yeni bir Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurularak kurumsal yapı oluşturma çalışmaları hız kazanmıştır. Bu kanunla ayrıca ilk kez “uyum” konusunda da yer vermiştir. Kanununun 96. maddesinde, koruma altındaki kimselerin toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetlerinin planlanacağı hükme bağlanmaktadır. Aynı Kanunla, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kapsamında Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmaktadır. Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek bu daire başkanlığının görevi olarak tanımlanmaktadır (Karasu, 2016: 1000).

Ekim 2014 tarihi itibarıyla çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeliler “geçici koruma statüsü” kapsamına alınmıştır. Bu kapsamda “geçici koruma kimlik belgesi” verilen Suriyelilere, sağlık, eğitim, sosyal yardım ve sosyal hizmetler, tercümanlık gibi hizmetler de sağlanmaktadır. Suriyeliler ayrıca Ocak 2016 itibarıyla iş piyasasına erişim açısından çalışma iznine de hak kazanmışlardır (Yıldırım, İslamoğlu ve İyem, 2017).

Yasal düzenlemelere rağmen, uluslararası çalışmalarda Türkiye’nin entegrasyon politikaları konusunda göç alan diğer ülkelerin gerisinde kaldığı ifade edilmektedir. AB ülkeleri, ABD ve Kanada gibi ülkelerin göç ve entegrasyon politikalarının, siyasi uyum, iş uyumu, aile birliği, sağlık, eğitim, kalıcı barınma imkanı, vatandaşlık hakları ve ayrımcılık gibi sekiz başlık altında incelendiği Göç ve Entegrasyon Politika İndeksi araştırmasında, Türkiye’nin 38. sırada yer aldığı ve bu başlıklardan en yüksek puanı aile birliğinin korunması kriterinden aldığı ortaya konmaktadır (MIPPEX, 2015: Yıldırım, İslamoğlu ve İyem, 2017). Bu sonuçlar Türkiye’nin entegrasyon konusunda daha çok çalışma yapması gerektiğini göstermektedir.

Toplum içerisindeki karşılaşmalarda karşılıklı bir ilişki ve etkileşim sözkonusu olduğu için toplumsal kabul ve uyum süreci hem yerel halkı hem de Suriyelileri kapsayacak şekilde ele alınmalıdır. Başka bir deyişle bu süreç karşılıklı gerçekleşmesi gereken, çift taraflı bir süreci ifade etmektedir. Bu açıdan politikalar, iki tarafın uyumunu gözetecek şekilde geliştirilmelidir.

Toplumsal kabul ve uyum bağlamında Türkiye’de son yıllarda birçok araştırma bulunmakla birlikte bu araştırmalar ağırlıklı olarak, bu süreçlere ve sorunlara yerli halkın gözüyle bakmaktadır(Yıldırımalp, İslamoğlu ve İyem, 2017). Bu da sorunun tam olarak tespit edilmesini engellemekte ve buna bağlı olarak çözüme ulaşmayı güçleştirmektedir.

Bu bölümde Türkiye’ye göç ile gelen Suriyeli Sığınmacıların, Türkiye’ye gelişi, göç etme nedenleri, giriş yapma şekilleri, genel durumları ve Türkiye’deki eğitim politikaları, Suriyeli çocukların genel durumları ve eğitim süreçlerinde yaşadıkları temel sorunlardan bahsedilecektir.

2.3.1. Suriye krizi ve Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye gelişi

2010 yılında Tunus’ta seyyar satıcı bir gencin elinden alınan arabasına tepki olarak kendini yakması sonucu başlayan kitlesel olaylar birçok Ortadoğu ülkesini etkiledi. Arap Baharı olarak adlandırılan bu olaylar sonucunda siyasi olaylar, darbeler, iç çatışmalar ve savaşlar yaşandı ve bu yaşananlar sonucunda milyonlarca insan ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Suriye başlangıç olarak bu olaylardan etkilenmemiş ise de 2011 yılından itibaren etkilenmeye başlamıştır. Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Ürdün ve Yemen gibi Arap ülkelerini etkileyen ve sonrasında gösteri ve silahlı çatışmalara kimi yerde yumuşak, kimi yerde sert rejim değişikliklerine sebep olurken, Suriye örneğinde ise yaklaşık 9 yıldır devam eden iç çatışmalara dönüşerek büyük bir insani kriz doğurmuştur. Yaşanan durumlardan dolayı Suriyeliler ülkelerini terk ederek komşu ülkelere sığınmaya başladılar. 2012 yılı Kasım ayı itibariyle resmi rakamlara göre Suriye’de yaşanan süreçte 970 kişi işkenceye maruz kalmış, 2.148’i çocuk olmak üzere 47000 kişinin ölmüş, ayrıca yaşanan çatışmalar sebebiyle çok sayıda kişinin yaralandığı, 400000 kişinin tutuklandığı, 600000 kişinin komu ülkeler olan Lübnan ve Ürdün ve Türkiye’ye 2,5 milyon kişinin ise ülke içerisinde farklı yerlere göç etmek zorunda kaldığı ve 100000 kişinin de kayıp olduğu bildirilmektedir (İHH, 2012: 3)

Bir yıl sonrasında Mazlumder (2013) tarafından açıklanan rapora baktığımız da bu sayıların katlanarak arttığı görülmektedir. Yurtlarını bırakarak komşu ülkelere sığınan Suriyeli sayısı yaklaşık 2 milyon iken; ülke içerisinde farklı bölgelere göç eden Suriyeli sayısı ise yaklaşık 5 milyonu bulmuştur.

2015 yılında yer değiştiren Suriyeli sayısına baktığımızda ise 12 milyonu aştığı ve neredeyse Suriye nüfusunun yarısının mülteci konumuna düştüğü görülmektedir (UNHCR, 2015; AFAD, 2016).

Bu süreçte Suriye ile 911 km'lik sınırı olan Türkiye en önemli muhatap haline gelmiştir. Türkiye hem ev sahibi hem de transit ülke olma bakımından büyük bir önem arz etmektedir. Suriye'den Türkiye'ye ilk toplu nüfus hareketi, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay ili Yayladağ ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısından 252 kişilik bir grupla olmuş, ardından bu girişler günümüze kadar neredeyse aralıksız devam etmiştir. Temmuz 2019 itibari ile Türkiye'de kayıt altına alınan Suriyeli sığınmacı sayısı üç buçuk milyonu geçmiştir.

2.3.2. Suriyelilerin göç etme nedenleri

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere Suriyeli sığınmacıların büyük bir bölümünün güvenlik sebeplerinden dolayı ülkelerini terk ettikleri, kamplarda yaşayanların %60'lık bir bölümünün bunu Suriye'den ayrılma gerekçesi olarak göstermişlerdir. Güvenlik gerekçeleri dışında Siyasi, Ekonomik ve sağlık diğer ayrılma gerekçeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 1. Suriyeli Mültecilerin Ülkelerinden Ayrılma Nedenleri

	Kamp İçi		Kamp Dışı	
	Sayı	%	Sayı	%
Güvenlik	1.331	57,2	1363	80,8
Siyasi	440	18,9	211	12,5
Ekonomik	384	16,5	20	1,2
Sağlık	132	5,7	76	4,5
Diğer Gerekçeler	40	1,7	17	1,0
Toplam	2,327	100	1687	100

Kaynak: AFAD, 2013: 23

2.3.3. Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye giriş yapma şekilleri

Kamplarda bulunanların yüzde 5'inin ve dışarıda olanların da yüzde 27'sinin sınırı pasaportlarıyla geçtiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte sonuçta kamplarda yerleşmiş olanlarla dışarıda olanların önemli bir bölümünün sınırı resmi sayılmayan geçiş yolları kullanarak geçtikleri belirlenmiştir.

Tablo 2. Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Giriş Yapma Şekilleri

Giriş yapma şekli	Kamp İçi			Kamp Dışı		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Pasaport Kullanarak	5,0	4,8	4,9	26,7	26,8	26,7
Resmi Sınır Geçiş Yerinden Pasaport Olmadan	52,2	52,6	52,4	25,3	25,6	25,5
Resmi olmayan Sınır Geçiş Yerinden	42,8	42,7	42,7	48	47,6	47,8
Toplam	100	100	100	100	100	100
Sayı	4031	3815	7846	3724	3525	7249

Kaynak: AFAD, 2013: 22

2.3.4. Suriyeli mültecilerin Türkiye'yi tercih ve geliş sebepleri

AFAD (2013) araştırmasına göre, Suriyeli sığınmacılardan kamplarda ve kampların dışında yaşayanların büyük bir bölümünün ülkemizi seçme nedeni olarak ulaşımdaki kolaylığı gösterdikleri görülmektedir.

Tablo 3. Suriyeli Mültecilerin Türkiye'yi Tercih Sebepleri

	Kamp İçi		Kamp Dışı	
	Sayı	%	Sayı	%
Ulaşımında Kolaylık	5853	74,6	5748	79,2
Daha iyi Şartlar	675	8,6	597	8,2
Türkiye Güvencesi	996	12,7	582	8,1
Dini Sebepler	200	2,5	102	1,4
Diğer	122	1,6	227	3,1
Toplam	7846	100	7256	100

Kaynak: AFAD, 2013: 22

Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye geliş gerekçeleri arasında ülkenin yakınlığı ve çalışma imkanlarının daha çok oluşu fikri yer almıştır. Ekonomik gerekçelerle gelmiş olanların oranının da yüksekliği dikkati çekmektedir. Özellikle erkek bireyler iş imkanlarını dikkate almaktadırlar.

Tablo 4. Suriyelilerin Mültecilerin Türkiye'ye Geliş Sebepleri

	ERKEK	%	KADIN	%	GENEL	%
Yakınlığı	77	51	34	76	111	56
Çalışma imkanlarının fazlalığı	43	28	5	11	48	24
Ulaşım kolaylığı	25	16	4	9	29	15
Modern ve gelişmiş bir ülke oluşu	7	5	2	4	9	5
TOPLAM	152	100	45	100	197	100

Kaynak: AFAD, 2013: 23

2.3.5. Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye birlikte geldiği kişiler

AFAD (2013) araştırmasına göre, Suriyeli sığınmacılardan kamplarda ve kampların dışında yaşayanların büyük bir bölümünün ülkemize ailesi ile birlikte geldikleri görülmektedir

Tablo 5. Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Birlikte Geldiği Kişiler

	ERKEK	%	KADIN	%	GENEL	%
Yalnız	54	38	8	18	62	33
Ailesi ile	69	49	36	78	105	56
Akrabaları ile	8	6	-	-	8	4
Arkadaşları ile	8	6	1	2	9	5
Komşuları ile	2	1	1	2	3	2
TOPLAM	141	100	46	100	187	100

Kaynak: AFAD, 2013: 27

Yalnız gelme oranlarına baktığımız zaman erkeklerin oranının kadınlardan fazla olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum bazı sığınmacıların bir kısmının ailesini kendisiyle getirmeyerek bir süre çalıştıktan sonra geri dönmek istediğinin bir göstergesi olabileceği gibi bu durum aynı zamanda gelip kalma şartlarını hallettikten sonra ailesini yanına alma durumu olarak da yorumlanabilir ki süreç ikinci seçeneğin daha doğru olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte göç gerekçeleri ve neticelerine bakıldığında bunun tersi bir durum gözlemlenmektedir.

2.3.6. Türkiye'deki Suriyelilerin genel durumu

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) verilerine göre 10 Ekim 2019 tarihi itibarıyla kamp içinde ve kamp dışında olmak üzere Türkiye'de toplam 3.674.588 Suriye

vatandaşı bulunmaktadır. Bunların 63.148'i AFAD tarafından 5 ilde kurulan 7 barınma merkezinde, geriye kalan 3 milyon 611 bin 440'ı ise kamp dışında yaşamlarını sürdürmektedir (GİGM, 2019).

Tablo 6: *Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler*

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kişi Sayısı	0	14.237	224,655	1.519.286	2.503.549	2.834.441	3.426.786	3.623.192	3.674.588

Kaynak: GİGM

Yukarıdaki Tabloda da görüldüğü üzere, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli mülteci sayısı her geçen yıl artmaktadır. 2012 yılında Türkiye’de bulunan Suriyeli sayısı 14 bin iken Ekim 2019 itibariyle bu sayı 3,6 milyonu geçmiş bulunmaktadır.

Suriyeli mülteciler ile ilgili yapılan saha çalışmalarına, araştırmalara ve hazırlanan raporlara göre, 2011’den beri Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısının gün geçtikçe artması ve Suriye’deki iç savaş, çatışma ve Şiddet ortamının halen devam ediyor olması sebebiyle Suriyeli mültecilerin uzun süre boyunca Türkiye’de kalacaklarını göstermektedir (UNHCR, 2015; Erdoğan, 2015; Kanat ve Üstün, 2015 akt. Emin, 2016).

Tablo 7: *Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler*

	Kamp İçi		Kamp Dışı		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kişi Sayısı	63.148	1.8%	3.611.440	98.2%	3.674.588	100,00%

Kaynak: GİGM

Tablo 7’ deki verilere göre, Türkiye’de geçici korunma kapsamında olan Suriyeli mültecilerin 63.148’i, başka bir deyişle Türkiye’deki Suriyelilerin yaklaşık % 2’si, 5 ilde kurulan 7 geçici barınma merkezinde kalmaktadır. Geriye kalan yaklaşık % 98 gibi büyük bir çoğunluk geçici barınma merkezleri dışında Türkiye’nin farklı şehirlerinde hayatlarını devam ettirmektedirler.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 31 Aralık 2016 tarihli verilerine göre, Geçici Barınma Merkezi içinde kalan Suriyelilerin sayısı, 258.545 iken, Temmuz 2017’de bu sayı, 244,609’a, Ekim 2019 tarihi itibari ile 63.148’e düştüğü görülmektedir (GİGM, 2019).

Yukarıda Geçici Barınma merkezlerinde kalanların sayısının azlığı, olanların da zamanla bu merkezlerden ayrılmaları, bu barınma merkezlerinde bazı problemlerin olduğunu veya barınma merkezleri dışındaki hayatın Suriyeli sığınmacılara daha çekici ve cazip geldiği düşüncesini akla getirmektedir.

Tablo 7: Geçici Koruma Kapsamında Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

İl Sıra	Ülkemizde Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Dağılımı 10.10.2019(Alfabetik)								
	İller	Kayıt Edilen	Nüfus	İl Nüfusu ile Karşılaştırma Yüzdesi	İl Sıra	İller	Kayıt Edilen	Nüfus	İl Nüfusu ile Karşılaştırma Yüzdesi
	Toplam	3.674.588	82.003.882	4,48%		Toplam	3.674.588	82.003.882	4,48%
1	Adana	239.258	2.220.125	10,78%	42	Kahramanmaraş	92.946	1.144.851	8,12%
2	Adıyaman	26.013	624.513	4,17%	43	Karabük	886	248.014	0,36%
3	Afyon	8.121	725.568	1,12%	44	Karaman	812	251.913	0,32%
4	Ağrı	1.100	539.657	0,20%	45	Kars	179	288.878	0,06%
5	Aksaray	3.098	412.172	0,75%	46	Kastamonu	2.747	383.373	0,72%
6	Amasya	762	337.508	0,23%	47	Kayseri	80.193	1.389.680	5,77%
7	Ankara	94.433	5.503.985	1,72%	48	Kırıkkale	1.679	286.602	0,59%
8	Antalya	1.833	2.426.356	0,08%	49	Kırlareli	2.698	360.860	0,75%
9	Ardahan	125	98.907	0,13%	50	Kırşehir	1.396	241.868	0,58%
10	Artvin	37	174.010	0,02%	51	Kilis	116.638	142.541	81,83%
11	Aydın	8.012	1.097.746	0,73%	52	Kocaeli	56.839	1.906.391	2,98%
12	Bahçeşehir	4.717	1.226.575	0,38%	53	Konya	109.488	2.205.609	4,96%
13	Bartın	179	198.999	0,09%	54	Kütahya	914	577.941	0,16%
14	Batman	22.372	599.103	3,73%	55	Malatya	28.123	797.036	3,53%
15	Bayburt	22	82.274	0,03%	56	Manisa	14.633	1.429.643	1,02%
16	Bilecik	608	223.448	0,27%	57	Mardin	87.752	829.195	10,58%
17	Bingöl	1.089	281.205	0,39%	58	Mersin	204.313	1.814.468	11,26%
18	Bitlis	1.062	349.396	0,30%	59	Muğla	15.508	967.687	1,60%
19	Bolu	2.734	311.810	0,88%	60	Muş	1.504	407.992	0,37%
20	Burdur	8.845	269.926	3,28%	61	Nevşehir	10.037	298.339	3,36%
21	Bursa	177.193	2.994.521	5,92%	62	Niğde	4.864	364.707	1,33%
22	Çanakkale	5.905	540.662	1,09%	63	Ordu	780	771.932	0,10%
23	Çankırı	561	216.362	0,26%	64	Osmaniye	51.123	534.415	9,57%
24	Çorum	2.658	536.483	0,50%	65	Rize	1.008	348.608	0,29%
25	Denizli	12.685	1.027.782	1,23%	66	Sakarya	16.484	1.010.700	1,63%
26	Diyarbakır	32.984	1.732.396	1,90%	67	Samsun	6.256	1.335.716	0,47%
27	Düzce	1.863	387.844	0,48%	68	Siirt	4.105	331.670	1,24%
28	Edirne	1.081	411.528	0,26%	69	Sinop	153	219.733	0,07%
29	Elazığ	1.476	595.638	0,25%	70	Sivas	4.067	646.608	0,63%
30	Erzincan	98	236.034	0,04%	71	Şanlıurfa	428.684	2.035.809	21,06%
31	Erzurum	1.138	767.848	0,15%	72	Şırnak	15.038	524.190	2,87%
32	Eskişehir	5.016	871.187	0,58%	73	Tekirdağ	14.560	1.029.927	1,41%
33	Gaziantep	451.461	2.028.563	22,26%	74	Tokat	1.022	612.646	0,17%
34	Giresun	185	453.912	0,04%	75	Trabzon	3.310	807.903	0,41%
35	Gümüşhane	111	162.748	0,07%	76	Tunceli	57	88.198	0,06%
36	Hakkari	5.245	286.470	1,83%	77	Uşak	2.390	367.514	0,65%
37	Hatay	440.336	1.609.856	27,35%	78	Van	2.154	1.123.784	0,19%
38	Iğdır	87	197.456	0,04%	79	Yalova	3.902	262.234	1,49%
39	İsparta	6.743	441.412	1,53%	80	Yozgat	4.607	424.981	1,08%
40	İstanbul	549.477	15.067.724	3,65%	81	Zonguldak	610	599.698	0,10%
41	İzmir	146.806	4.320.519	3,40%					

Kaynak: GİGM, 2019

GİGM (2019)' nin göç istatistikleri raporuna göre Türkiye'de bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı yukarıda verilmiştir. Mardin ilinde 10 Ekim 2019 tarihi itibarıyla kayıtlı 87.752 Suriyeli bulunmaktadır. Bu sayı Mardin il nüfusunun %10.58'sini oluşturmaktadır ve bu oranla Mardin Türkiye'deki nüfus oranında 6. Şehir durumundadır.

GİGM' nin Ekim 2019 verilerine göre Türkiye'de 3.674.588 Suriyeli ikamet etmektedir. Türkiye, konumu açısından Sığınmacılar için Avrupa'ya geçmek için önemli bir yerdir. Avrupa'ya geçmek isteyen Suriyeliler açısından Türkiye ilk çıkış kapısı ve köprü konumundadır.

İlk zamanlar görünmez olan ve çok fazla bahsedilmeyen Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar konusunun siyasallaşmış belirgin bir kimlik kazanması 2015 yazında yüzbinlerce sığınmacının Avrupa sınırlarına dayanması süreci çerçevesinde olmuştur. Her ne kadar bu yaşanan mülteci akını güncel bir siyasi mesele gibi algılanmış olsa da bu sorun 1980'li yıllarda başlayan küresel göç ve sığınmacı hareketleri içinde, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık içerisindeki "küresel güney ve doğu" kaynaklı göçlerde Türkiye'nin geçiş ülkesi ve Avrupa Birliği ülkelerinin de varış noktası olması zamanına dayanmaktadır. Bu çerçevede de Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkileri içinde göç ve sığınma konuları her zaman sıcak gündem maddesi olarak kalmıştır. Bu önceki süreçler Suriyeli sığınmacıların akını ile doruk noktasına ulaşmış ve 2015 yazı sonrasında Suriyeli sığınmacı akınına karşı çelişkili yaklaşımlar sergileyen taraflar 2016 Mart ayında, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Almanya Şansölyesi Merkel öncülüğünde Avrupa Birliği-Türkiye göç anlaşması olarak da bilinen bir uzlaşmaya varmıştır (İçduygu, 2017: 30-31).

Anlaşma özellikle Suriyeli sığınmacıları merkeze alarak tüm transit ve düzensiz göçmenlerin artan rakamlarına karşı bazı önlemler içermektedir (Collett, 2016: İçduygu, 2017: 31). Anlaşma, insan kaçakçılığı oranlarının düşürülmesi, Avrupa'ya yönelen mülteci akınının azaltılması, Türkiye'deki mültecileri daha iyi korunabilmesi için mali yardım gibi konuları kapsamaktaydı. Bu anlaşmaya göre insan kaçakçılığının ve Avrupa'ya düzensiz ve kontrolsüz yollardan girişin engellenmesi esasında iade edilen her bir Suriyeli karşılığında Türkiye'de kayıtlı olan bir Suriyeli, Avrupa Birliği ülkelerine yerleştirilecekti (İçduygu, 2017: 31).

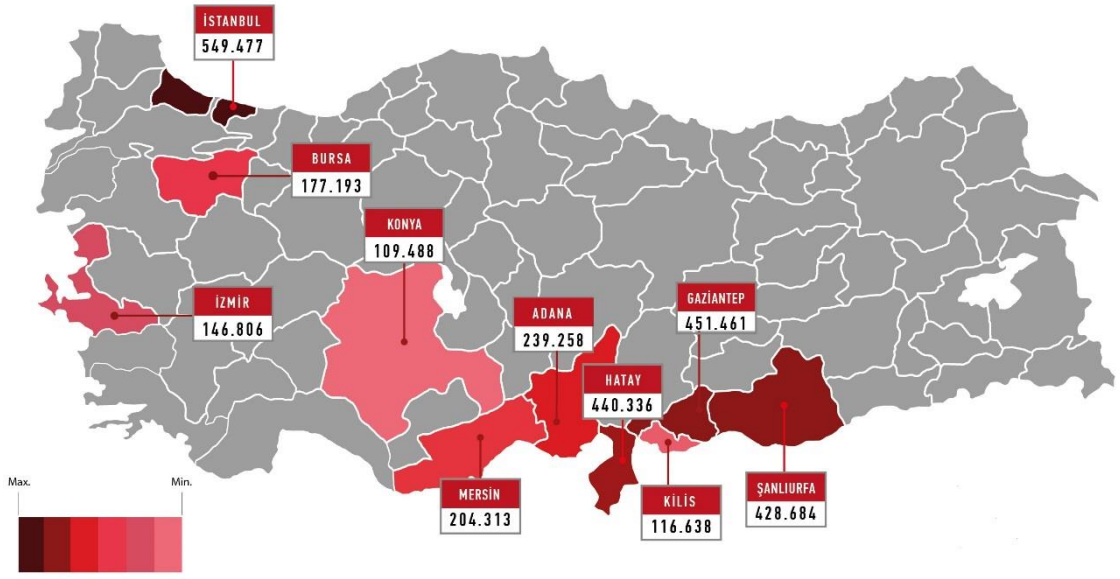
Avrupa Birliği ile yapılan göç anlaşması çerçevesinde birebir formülü kapsamında Avrupa ülkelerine giden Suriyelilerin sayısı ve gittikleri ülkeler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8: *Birebir Formülü Kapsamında Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyelilere İlişkin İstatistiki Bilgiler*

Ülke	Toplam
Almanya	8.579
Fransa	4.469
Hollanda	4.097
İsveç	1.906
Finlandiya	1.881
Belçika	1.301
İspanya	747
İtalya	390
Hırvatistan	250
Avusturya	213
Portekiz	210
Lüksemburg	206
Litvanya	102
Estonya	59
Letonya	46
Slovenya	34
Malta	17
Genel Toplam	24.507

Kaynak: GİGM, 2019

Yukarıdaki verilere göre Türkiye'den çıkış yapan Suriyeliler, Avrupa'da en çok tercih ettikleri yerlerin başında Almanya Fransa ve Hollanda gelmektedir. Ekim 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'den çıkış yapan toplam Suriyeli sığınmacı sayısı 24.507'dir.



Harita 1: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

GİGM (2019)' nin göç istatistikleri raporuna göre, 10.10.2019 tarihi itibarıyla Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları ilk üç il sırasıyla İstanbul, Gaziantep ve Hatay'dır.

Tablo 9: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı (5 İl de 7 Barınma Merkezi)

İl	GBM Adı	GBM Mevcudu	Toplam Mevcut
Adana(1)	Sarıçam	19.187	19.187
Kilis(1)	Elbeyli	8.538	8.538
Kahramanmaraş(1)	Merkez	10.997	10.997
	Altınözü	2.678	
Hatay(3)	Yayladağı	4.334	11.133
	Apaydın	4.121	
Osmaniye	Cevdetiye	13.293	13.293
Toplam			63.148
Geçici Barınma Merkezleri Dışında Bulunan Suriyeli Sayısı			3.611.440

Kaynak: GİGM, 2019

Suriyeli Mültecilerin 5 ilde bulunan 7 geçici barınma merkezi içerisinde en çok buldukları üç il ise Adana, Osmaniye ve Hatay'dır. Geçici barınma merkezlerinde

bulunan Suriyelilerin yarısından fazlası bu üç ilde olan barınma merkezlerinde hayatlarını devam ettirmektedirler.

Tablo 10: *Geçici Korunma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı*

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam
Toplam	1.991.638	1.682.950	3.674.588
0-4	291.323	272.160	563.483
5-9	255.107	240.254	495.361
10-14	200.039	185.169	385.208
15-18	151.756	123.725	275.481
19-24	323.678	230.505	554.183
25-29	206.662	146.651	353.313
30-34	169.595	124.375	293.970
35-39	119.754	94.722	214.476
40-44	78.947	70.024	148.971
45-49	58.549	55.908	114.457
50-54	47.314	45.434	92.748
55-59	32.914	33.326	66.240
60-64	22.991	23.767	46.758
65-69	15.060	15.771	30.831
70-74	8.474	9.148	17.622
75-79	4.709	5.918	10.627
80-84	2.600	3.274	5.874
85-89	1.409	1.875	3.284
90+	757	944	1.701

Kaynak: GİGM, 2019

GİGM (2019)' nin Suriyelilerin yaş ve cinsiyet verilerine göre, erkeklerin sayısı kadınların sayısından yaklaşık 308.688 kadar daha fazladır. Bunun yanında Türkiye'ye toplam göç edenlerin 1.719.533'ü yani yarısına yakını çocuktur. 0-18 yaş aralığını baz aldığımız bu sayıdan 0-4 yaş grubunu çıkarırsak bunlar arasında okul çağında bulunan 1.156.050 çocuk bulunmaktadır. Bu sayı da bize Suriyelilerin üçte birine yakınının okul çağında olduğunu göstermektedir. Bu veri, Suriye de eğitimlerini tamamlayamadan gelen ve burada devam etmesi gereken bir milyondan fazla çocuk olduğunu göstermektedir. Bunun yanında 2011 yılından bu yana burada doğan çocukların da yavaş yavaş eğitim çağına geldiğini hesaba katarsak bu sayının çok daha fazla olduğu ortaya çıkmış olacaktır. Hem eğitim çağındaki çocuk sayısının bu kadar fazla olmasından kaynaklı hem de daha

uzun süre Türkiye’de kalacakları anlaşılan Suriyelilerin eğitimine yönelik daha gerçekçi ve uzun vadeli politikalar geliştirilmesi gerekmektedir.

2.3.7. Türkiye’nin Suriyeli çocuklara yönelik eğitim politikaları

Milli Eğitim Bakanlığı, insanca yaşamın ve eğitim almanın “tüm bireylerin en doğal hakkı” olması anlayışından yola çıkarak, Türkiye’de bulunan “eğitim çağındaki Suriyeli çocuklara her alanda ihtiyaç duydukları eğitim hizmetlerini eşitlikçi bir bakış açısıyla sunabilmek” için çalışmalar yürütmektedir (MEB, 2017a: 1). Bakanlık, geçici koruma statüsünde bulunan çocukların her açıdan topluma uyumunu sağlamak için travma sonrası psikososyal destek hizmetleri sağlamak üzerine çalışmalar yapmakta ve bu hedefte çalışmalar yürüten kuruluşların faaliyetlerini desteklemektedir (Kılıç ve Özkor, 2019: 6). Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün UNICEF’in desteğiyle 2017 yılının eylül ayında öğretmenler için hazırladığı Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı’nda da yer verdiği gibi; “çocukluk insan yaşamının en önemli evresi, yaşam zincirinin doğal ve değişmez halkalarından biridir. Fiziksel, bilişsel, psikolojik ve sosyal gelişimle başlayan süreç bireyin tüm yaşamını etkileyecek güce sahiptir. Bu özel dönemin geçirildiği iklim, toplumsal etkenler, gelenekler ve diğer değişkenler arasındaki farklılık nedeni ile çocukluk sosyo-kültürel bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Franklin, 1993: MEB, 2017a:3).

Suriyeli çocukların eğitimlerine yönelik izlenen politikalar, ilk etapta Suriyelilerin geri dönecekleri varsayımı üzerinden geliştirilmeye çalışılmış ve kısa vadeli bu politikalar sadece kamp içindeki Suriyeli çocuklara yönelik hazırlanmıştır. Daha açık ifade ile 2012 yılında MEB tarafından Suriyelilere Türkçe öğretmek yerine Arapça müfredat ile eğitimleri desteklenmiştir. Bu vesile ile Suriyelilerin geri döndüklerinde herhangi bir sorun yaşamaması hedeflenmiştir (Dinçer, 2012).

2013 yılına gelindiğinde, Suriye’deki iç savaş ve şiddet azalmamış aksine artarak devam etmiştir. Ülkelerinden kaçan Suriyelilerin Türkiye’ye sığınmaları neticesinde Türkiye’deki Suriyelilerin sayısı ise günden güne artmıştır. Türkiye’ye gelen Suriyelilerin en azından yakın bir gelecekte ülkelerine geri dönmeyeceklerinin anlaşılması üzerine ilk başta gündeme gelmeyen eğitim sorunu günden güne daha çok konuşulmaya başlanmıştır. Dahası, Suriyeli ailelerin 3 yıldan beridir eğitimsiz kalan çocukları için gelecekte engellenemez problemlerin ortaya çıkma riski de düşünülmeğe başlanmıştır

(Seydi, 2014). Bunun üzerine eğitim gibi ihmal edilmemesi gereken bir alana yönelik düzenlemeler aşağıda detayları verilen yönetmelik ve genelgelerin çıkarılmasıyla ancak 2014 yılının sonlarına doğru sistematik bir çerçevede ele alınmaya başlanmıştır (Emin, 2016).

MEB, 26 Nisan 2013 ve 26 Eylül 2013 tarihlerinde yayımladığı iki genelge ile Suriyeli sığınmacıların eğitim problemine çözüm üretmeye çalışmıştır. İlk genelge “Ülkemizde Kamp Dışında Misafir edilen Suriye Vatandaşlarına yönelik Tedbirler başlığı ile yayımlanmış olan genelgedir. Bu genelge Suriyeli mültecilerin eğitim konusu üzerine MEB tarafından hazırlanan ilk resmi belge olma özelliğini taşımaktadır. Ancak bu genelgenin, kampta yaşamayan eğitim çağındaki Suriyeli çocukların eğitim sorununa çözüm getirecek bir politikadan ziyade çocuklara eğitim verilebilecek mekânların tespiti ve tedarikiyle alakalıdır (MEB, 2013a). İçeriği çözüme dair olmasa da MEB’in bu konuyla ilgilendiğini gösteren ve bir fizibilite çalışması olarak görülebilecek bu genelge çok önemlidir. Ön hazırlık olarak görülebilecek genelgeden sonra 26 Eylül 2013 tarihinde, “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” başlıklı daha geniş ve daha kapsamlı bir genelge yayımlanmıştır (MEB, 2013b). Yayımlanan genelgede karşımıza şu hususlar çıkmaktadır:

- Eğitimlerine ara vermek durumunda kalmış, kampta bulunan Suriyeli çocukların yıl kaybına uğramamaları için nitelikli bir eğitimin sunulması,
- Yürütülecek eğitim hizmetlerinin koordinasyonu MEB’in sorumluluğunda olması,
- Öğretmen ihtiyacı, o ilde bulunan norm fazlası öğretmenlerden; yeterli olmaması halinde ise var olan koşullara uygun Arapça bilen bireylerin ücret karşılığında MEB tarafından görevlendirilmesiyle karşılanması,
- Suriyeli vatandaşlar içerisinde çocukların eğitimi için görev almak isteyen öğretmen ya da koşullara uygun bireyler, ücret talep etmemesi ve tamamen gönüllülük koşulu ile görevlendirilmelerinin yapılabilmesi,
- Eğitimin içeriği, MEB’in kontrolünde, Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanması ve Türk asıllı Suriyelilerin, istemeleri halinde Türkiye müfredatıyla da eğitim görebilmesi,
- Türkçe öğrenmek isteyen Suriyeli vatandaşlar için tesis ve mekân imkânları doğrultusunda Türkçe kursu ve mesleki eğitim kursları açılabilmesi,

- Kampların dışında yaşayan Suriyeliler ise oturma izni olanların 16 Ağustos 2010'da yayımlanan 2011/48 sayılı "Yabancı Uyruklu Öğrenciler" başlıklı genelge doğrultusunda kayıtları yapılarak okullaşmaları sağlanmıştır.

Yukarıdaki maddeleri incelediğimiz zaman bu genelgeler, Suriyeli çocukların eğitim sorunlarını çözmeye yönelik önemli bir adımdır. Fakat çocukların asıl büyük kısmı, kampların dışında Türkiye'nin hemen hemen her ilinde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca bunlar arasında da henüz geçici oturma izni olmayan çocuklar da bulunmaktadır. Bunların eğitimleri ise bir bakıma yerel yönetimler ile gönüllü ulusal ve uluslararası kuruluşlara bırakılmış gibi görünmektedir (Emin, 2016).

Türkiye'de yaşayan yabancı, mülteci ve sığınmacılara yönelik hazırlanan ilk kapsamlı yasal düzenleme olma özelliğini taşıyan, 6458 sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" (YUKK), Suriye'den gelen mülteci sayısının 2 milyona yaklaştığı 2014 yılının ayında yürürlüğe girmiştir. Kanun kapsamında Geçici Koruma Yönetmeliği de çıkarılmış ve bu Geçici Koruma Yönetmeliği'nin çıkarılmasıyla beraber kampta veya kamp dışında hayatını sürdüren Suriyeli sığınmacılar sağlık, eğitim ve sosyal yardım gibi birçok hizmetten faydalanmaya başlamışlardır.

23 Eylül 2014 tarihinde MEB tarafından 2014/21 sayılı "Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" başlıklı bir genelge yayınladı. Daha önce Geçici Koruma Statüsü ile eğitim hakkına kavuşan Suriyeliler, bu yeni genelge ile artık kendilerine sunulacak eğitim hizmetleri belli bir standarda bağlanmış ve aynı zamanda bu hakları güvence altına alınmış oldu. Genelgeye göre, Türkiye'de yaşayan yabancı öğrencilerin eğitim-öğretim hizmetleri, Bakanlık ve İl Komisyonlarınca yürütülecek olup bu komisyonlar, bir il milli eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü başkanlığında her tür ve derecedeki eğitim kurumlarından en az bir müdür ve yabancı öğrencilerle görüşme yapabilecek bir yabancı dil öğretmeni veya tercüman ile İl Emniyet Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü, İl Müftülüğü, İl AFAD Müdürlüğü kurumlarından yetkili birer kişi ve Geçici Eğitim Merkezleri bulunan illerdeki eğitim koordinatörlerinden oluşmaktadır. Söz konusu genelge çerçevesinde Türkiye'deki yabancı öğrencilere sunulan bazı hizmetler şunlardır (MEB, 2014):

- Kayıt için gerekli koşulları taşıyan öğrenciler, diploma veya öğrenim belgelerine göre denklik işlemleri yapıldıktan sonra öğrenim göreceği okullara

yönlendirilerek eğitim ve öğretim hizmetinden faydalanmaktadır. Yabancı Kimlik numarası olan yabancıların tüm veri girişleri e-okul ve öğrenci bilgi sistemleri üzerinden yapılmaktadır.

- İkamet izni olmayan veya henüz yabancı kimlik numarası edinemeyen, ilgili kurumlarca yabancı tanıtma belgesi verilerek kayıt altına alınan, ayrıca sınır dışı edilmeyenler de dâhil olmak üzere öğrenim belgesi bulunmayan yabancı öğrencilerin istekleri doğrultusunda mülakat, gerektiğinde yazılı veya sözlü sınav yoluyla ülkelerinde öğrenim gördükleri sınıf seviyesi üzerinden denkliği belirlenerek bu öğrenciler, öğrenim göreceği eğitim-öğretim kurumuna yönlendirilmektedir. Aynı zamanda kimlik yerine yabancı tanıtma belgesi olan Suriyeli öğrenci ve öğretmenlerin veri girişleri Yabancı Öğrenciler Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS) üzerinden yapılmaktadır. Pek çok dilde işlevi bulunan YÖBİS üzerinde öğrencilerin devamı, ders notu bilgileri girilmekte, karne, tasdikname, diploma verimi sistem üzerinden düzenlenmektedir daha sonra kimlik numarası alan öğrenciler e-okul sistemine aktarılmalıdır.
- Kitlesele göç şeklinde Türkiye'ye sığınmış olan yabancılar için şehirlerde oluşturulan barınma merkezlerinde Geçici Eğitim Merkezlerinin kurulması için gerekli tedbirler alınmaktadır.
- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Geçici Eğitim Merkezlerindeki her tür ve kademedeki eğitim kurumlarında Türkçe öğretilmektedir. Bu merkezlerde Türkçe dersi eğitimi için Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı alan öğretmenleri, ayrıca sınıf öğretmenleri ve yabancı dil dersi öğretmenleri görevlendirilebilmektedir.
- Yaygın eğitim kurumları yoluyla mesleki beceri kazandırılmakta, sosyal ve kültürel içerikli kurslar düzenlenmektedir. Bunların dışındaki alanlara İstek olduğu takdirde imkanlar çerçevesinde yaygın eğitim kursları ve kurs dışı faaliyetler açılmaktadır.
- Okul müdürlükleri tarafından yabancı öğrencilerin çevreye ve okula uyumlarının sağlanması için takviye kurslar açılabilir.
- Geçici Eğitim merkezlerinde yürütülen eğitim öğretim çalışmalarına gönüllü bir şekilde destek veren yabancılarla ortaklarla iş birliği çerçevesinde yapılan sözleşmeler çerçevesinde maddi, manevi ve mesleki destek verilmektedir.

Yayımlanan bu genelge ile beraber, Eğitim çağındaki Suriyeli çocukların MEB'e bağlı okullarda veya Suriyelilere yönelik olarak oluşturulan Geçici Eğitim Merkezlerinde

eğitim hizmeti almaları sağlanmıştır. Yanı sıra T¼rkiye’deki Suriyeli çocuklar, T¼rkiye’deki devlet okullarına yasal bir şekilde kayıt olma hakkı elde etmişlerdir. Bu şekilde devlet okullarına devam etmek isteyen Suriyeli çocuklar için “ikamet izni” değil “Yabancı Tanıtma Belgesi” nin yeterli olacağı karara bağlanmıştır (MEB, 2014).

T¼rkiye’deki sığınmacıların eğitimleri konusu, MEB tarafından 8 Eyl¼l 2015 tarihinde yayınlanan 2015-2019 Stratejik Planında ele alınmış ve bu kapsamda Suriyeli ¼đrencilerin eğitim sistemine uyumlarına y¼nelik çalışmalar yapılacağı ifade edilmiştir:

“M¼lteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların da bulunduğları s¼re boyunca eğitim g¼rmelerini sağlamak üzere bu ¼đrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına y¼nelik çalışmalar yapılacaktır (MEB, 2015: 37).”

Gene sığınmacıların eğitimlerine y¼nelik var olan engel ve zorlukların aşılması için uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapılacağı ifadesi stratejik planda ifade edilmiştir. Bir başka değinilen nokta sığınmacıların denklik işlemlerinde yaşanan sorunlardır. Bu sorunların giderilmeye çalışılacağı da vurgulanmıştır:

“M¼lteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların denklik işlemlerinde yaşanan sorunların giderilmesi ve bu alanda eğitime ilişkin yaşanan genel sıkıntıların bertaraf edilmesi için uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde çalışmalar yapılacaktır (MEB, 2015: 37).”

MEB’in daha ¼nce yayımlamış olduğu stratejik ve kalkınma planlarına bakıldığında, ilk defa m¼ltecilerin eğitimlerine y¼nelik planlamaların yer aldığı g¼r¼lmektedir. Bu durum, uzun vadede T¼rkiye’nin g¼menlere y¼nelik eğitim politikası geliştirebilmesi açısından oldukça ¼nemlidir. (Emin, 2016).

Konuya ilişkin mevzuat ile ilgili bir başka d¼zenleme 8 Ocak 2018 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile 16 Mart 2018 tarihinde Resmi Gazete’ de yayımlanarak y¼r¼rl¼đe konan Geçici Koruma Y¼netmeliđinde Değişiklik Yapılmasına Dair Y¼netmelik’te yapılmıştır. Eğitim hizmetleri başlığı altında belirtilen maddede herhangi bir değişiklik ya da ekleme yapılmamıştır. Fakat yapılan değişiklik ile Tanımlar başlıklı 3. Maddesinin 1. Fıkrasına “psikososyal destek” tanımı eklenmesi ¼nemli bir gelişmedir. Tanım tam olarak “ psikososyal destek: zorlu yaşam koşullarında ortaya çıkabilecek psikolojik bozukluk ve uyumsuzlukların ¼nlenmesi, birey, grup, aile ve toplum d¼zeyinde ilişkilerin yeniden kurulması ve geliştirilmesi, etkilenenlerin normal yaşama geri d¼nmesi

sürecinde kendi kapasitelerini fark etmeleri, güçlenmelerin sağlanması ve savunuculuk etkilerini, toplum başa çıkma, toparlanma ve iyileşme becerilerini artması ile yardım çalışmalarının desteklenmesini içeren multidisipliner hizmetler bütünü”. Bu tanım doğrultusunda yönetmeliğin 30. Madde başlığı “sosyal hizmetler ve yardımlar” şeklinde değiştirilerek psikososyal destek çalışmalarını da içeren fıkralar eklenmiştir. Buradaki değişikliklerle Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerle ilgili psikososyal destek çalışmalarının önemine dikkat çekilmiştir (Kılıç ve Özkor, 2019: 6).

Yasal düzenlemelerin yanı sıra eğitimde uygulanan Milli Eğitim Bakanlığı’nın geliştirdiği, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi(PICTES: Promoting İntegration of Syrian Children to Turkish Education System) eğitim sisteminde yapılan önemli çalışmalardan biridir. 2016 yılından bu yana MEB tarafından yürütülen projenin önemli çıktıları arasında; Suriyeli öğrencilerin eğitime erişiminin artırılması, Suriyeli öğrencilere sunulan eğitim kalitesinin artırılması, eğitim kurumlarının ve personelinin uygulama kapasitesinin iyileştirilmesi vardır. Aralık 2018 tarihinde imzalanan yeni sözleşmeyle PICTES II ismiyle devam eden proje, PICTES Projesi faaliyetlerine ek olarak okul öncesi eğitim, mesleki ve teknik eğitim, sosyal uyum teknikleri ve yetişkinlere Türkçe Öğretimi konularını içeren faaliyetleri ile PICTES II Projesi kapsamında yirmi dört faaliyet yürütecektir. Suriyeli çocukların eğitim sistemine entegrasyonlarını sağlayan önemli bir proje olan PICTES’ in faaliyetlerine destek sunacak projeler geliştirip çalışmalar yapmak önemli ve değerlidir.

2.3.8. Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim durumları

UNICEF (2015)’in yaptığı araştırma bulgularını incelediğimiz zaman, Suriye’de iç savaştan önce okullaşma oranının hayli yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmanın bulgularına göre, Suriye’de yaşanan çatışmalardan önce ilkokula giden Suriyeli çocukların oranını %99 iken, ortaokula giden çocukların oranı ise %82 olarak belirlenmiştir. Bunun yanında kız çocuklarının okullaşma oranlarının erkek çocukların okullaşma oranı büyük ölçüde eşit olduğu belirtilmektedir. Bu bulgulara göre Suriye devletinin savaştan önce neredeyse çocukların tamamına yakını eğitim sürecine katmayı başardığını söyleyebiliriz. Araştırma yaşanan iç savaş sonrası ülke içinde ve dışında 3 milyon Suriyeli çocuğun okul dışına kaldığını ifade etmektedir.

Tablo 11. Kamp İçinde ve Dışında okula Kayıtlı ve Kayıtsız Çocuk Sayıları (2014-2015)

Dönem	Kamp İçi		Kamp Dışı	
	Okula Kayıtlı	Okul Dışı	Okula Kayıtlı	Okul Dışı
2014-2015	90,60%	9,40%	26,30%	73,70%

Kaynak: UNİCEF, 2015

Tabloyu incelediğimizde, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında AFAD tarafından kurulan 25 kampta yaşayan ve okul çağında olan çocukların %90'ının eğitimine devam ettiği fakat kamplardaki çocuk sayısının, okul çağındaki Suriyeli çocuk nüfusunun yalnızca %13'üne denk geldiği görülmektedir. Yukarıdaki verileri incelediğimizde kampların dışında kalan çocukların eğitim durumunun kamplarda kalanlara oranla çok daha geride kaldığı görülmektedir ki 2014-2015 eğitim yılı için grafiği incelediğimizde kamp dışında kalanların okullaşma oranı yalnızca %26 olarak görülmektedir.

6 Temmuz 2017 tarihi itibarıyla 3 milyonu aşan sığınmacı nüfusu ile Türkiye, En fazla Suriyeli sığınmacı barından ülke konumundadır. Bu 3 milyonluk nüfusun yarıdan fazlasını çocuklar oluşturmaktadır. UNİCEF (2016) Şubat Raporu bulguları, Türkiye genelinde 300 bine yakın Suriyeli çocuğun devlet okulları ve geçici eğitim merkezlerinde kaydının olduğunu fakat bunun yanında 500 binden fazla eğitim çağındaki Suriyeli çocuğun ise eğitim sistemine dâhil olmadığını göstermektedir.

Tablo 12: Yıllara Göre Eğitime Erişme ve Okullaşma Oranı

Yıl	E-okul		YÖBİS		Kayıtlı Top. Öğrc. Sayısı Okullaşma Oranı		Çağ Nüfusu
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
2014-2015	40.000	17,39%	190000	82,61%	230000	30%	756000
2015-2016	62.357	20,03%	248.902	79,97%	311.259	37%	834.842
2016-2017	201.505	40,91%	291.039	59,09%	492.544	59%	833.039
2017-2018	387.849	63,55%	222.429	36,45%	610.278	63%	976.200
2018-2019	534.785	83,35%	106.845	16,65%	641.630	61%	1.047.536

Kaynak: Hayat Boyu Eğitim (22.10.2018 YÖBİS ve E OKUL verileri)

*Açık okullara kayıtlı 16.685 öğrenci resmi okullara dahil edilmiştir.

Türkiye’de temel eğitim çağındaki Suriyeli çocukların eğitime erişim durumlarına bakıldığında, 2011 yılından günümüze, giderek artan Suriyeli göçmen sayısı ile birlikte Türkiye’deki Suriyeli çocukların okullaşma oranlarının da katlanarak arttığı

görülmektedir. Suriyelilerin ilk göç ettikleri 2011 yılında kamp içi ve dışında 34 bin Suriyeli çocuk eğitim hizmetlerinden yararlanabiliyorken, 2019 yılında bu sayı 641.630'a çıkmıştır.

2.3.9. Suriyelilerin eğitimi sürecinde yaşanan temel sorunlar

Yukarıda Türkiye tarafından yürütülen, Suriyeli sığınmacılara yönelik eğitim hizmetlerinin elbette ki çok büyük önemi ve faydası vardır. Ancak Türkiye'de bulunan Suriye nüfusunun 3,6 milyonu geçtiği ve okul çağındaki Suriyeli çocuklarının 1 milyonun üzerinde olduğu gerçeği bu çalışmaların yeterli olmayacağını bize net bir şekilde göstermektedir. Hala yüzbinlerce Suriyeli çocuk eğitim ve öğretime erişebilmiş değildir. Bu erişimin birden olması elbette düşünülemez ancak hızlanması için bazı çalışmaların yapılması gerektiği aşikârdır. En temelde var olan sorunlar tespit edilirse bir yol alınmış olacaktır. Bu alandaki araştırma, gözlem ve görüşmelerin neticesinde ön plana çıkan sorun alanları aşağıdaki gibidir:

2.3.9.1. Psikososyal Etmenler

Heyse (2016: 9) çalışmasında, mülteci çocukların yaşadıklarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Yerel sosyal ağların ortadan kalkması
- İnsanlarla kötü deneyimler, hayal kırıklığı, duygusal şiddet
- Sosyal izolasyon, getto hayatı
- Dışlanma, yabancı düşmanlığı, reddedilme
- Oyun, spor gibi aktivitelerden yoksunluk
- Dili konuşamıyor olmak ve beraberinde gelen diğer sorunlar
- Okulda başarısızlık ve öğrenme zorluğu
- Yoksulluk
- Travma sonrası stres(PTSD)

Suriye'deki savaşın çocuklarda sebep olduğu olumsuz durumlar üzerine yeterli çalışmanın ne uluslararası alanda ne de Türkiye'de olmadığını ifade eden Heyse, bunda, insan sayısının devasa boyutlara ulaşmasının yanı sıra krizle ilgilenen akademik uzmanların ve STK'ların kamplara erişiminin olmamasının önemli bir rolü olduğunu

ifade eder. Benzer bir düşünceyi Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi(HUGO) kurucusu ve müdürü Doç. Dr. Murat Erdoğan, saha çalışmalarında karşılaşılan güçlükleri şu sözlerle özetliyor: “*kamplarda araştırma yapmak çok zor. Her şey ilişkilere bağlı. Mutlaka birilerini tanımak lazım*” (2016: 9).

Bu temelde aslında çocukların bu durumlarının göz önünde bulunarak bu konuda çalışmalara ağırlık verilmesi gerekiyor. Bu çocuklar için eğitim, potansiyellerine ulaşabilmelerindeki en önemli araç ve bu aracın savaş ve göç yüzünden ellerinden alınması iyileşmez yaralara sebep olabilecektir. Savaş esnasında yaşadıkları, okumaya fırsat bulsalar bile, bu çocukların okuldan uzak durmalarına, başarısız olmalarına ya da okuldan ayrılmalarına sebep olabilmektedir. Bu yüzden yaşanan travmaların iyileştirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

2.3.9.2. Eğitime erişim ve katılım sorunu

Emin (2016) göre, buradaki en temel sorun sığınmacılara yönelik veri eksikliğidir. Özellikle kamp dışına kalan Suriyeli sığınmacılarla ilgili ciddi bir bilgi eksikliği mevcuttur. Bu açıdan, Suriyeli çocukların ne kadarının eğitime erişebildiği ya da eğitimden mahrum kaldığı bilinmemektedir. Bu durum da eğitim çağındaki Suriyelilere yönelik eğitim çalışmalarının koordinasyon ve planlamasını zorlaştırmaktadır.

Eğitime katılımı engelleyen bir başka sebep kamp dışındaki Geçici Eğitim Merkezlerine olan uzaklık problemidir. Bu merkezlerin çoğunun servis hizmeti vermemesi, bu merkezlere uzak olan Suriyeli sığınmacıların eğitime katılımını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Benzer bir durum devlet okullarına devam eden öğrenciler içinde geçerlidir.

Kız çocukları ile erkek çocukları arasındaki eşitsizlik eğitime erişimi engelleyen bir diğer husustur. Gerek kampta gerek kamp dışında özellikle sosyo-ekonomik durumu iyi olmayan, zor şartlar altında yaşamını süren aileler kız çocuklarını erken yaşta evlendirmektedir. Bu da özellikle kız çocukların eğitime erişimini azaltmaktadır (Emin, 2016).

2.3.9.3. Öğretmen sorunu

Suriye’den gelen sığınmacıların beceri ve vasıflarının ne olduğuna ilişkin verilerin olmaması yani Türkiye’deki Suriyeliler arasında ne kadar öğretmen, akademisyen,

pedagog vb. olduğu bilinmemektedir. Bu bilinmezlik durumu farklı mesleki alanlarda olan kişilerin öğretmenlik yapmasına neden olmaktadır. Bu durum hem öğretmenlik gibi pedagojik formasyon gerektiren bir alanın ehli tarafından yapılmamasına, var olan Suriyeli öğretmenlerden yararlanılamamasına ve diğer meslek grubundaki kişilerin kendi vasıf ve becerilerini kullanamamasına sebep olmaktadır.

Geçici eğitim merkezlerinde çalışan öğretmenlerin ücret olarak cüzi miktarda para aldığı ve bu paranın onları tatmin etmemesi de buradaki bir başka sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu öğretmenler geçici eğitim merkezlerinin kapanmasıyla Türkiye'deki okullara koordinatör olarak görev yapmaya devam etmektedir.

Sayılarının 10 binden fazla Suriyeli öğretmene okullarda görev veriliyor. Ancak bu Suriyeli öğretmenlerin seçimleri ile ilgili yöntemlerde bazı tartışmalar dönmemektedir. Bu seçimlerde Türk Diyanet Vakfı'nın rol aldığı, vakfın müftülükler aracılığıyla öğretmenlerle mülakat yaptığı ve onları okullara yönlendirdiği belirtiliyor. Örnek vermek gerekirse inanç merkezli vakıflardan biri olan Hayrat Vakfı'nın İstanbul'da bir okulu yok ancak 40 tane Suriyeli öğretmeni var. Vakfın proje koordinatörü Engin Doğan, bu öğretmenlerin niteliklerini sıralarken 'Müslüman' olmalarının önemine vurgu yapıyor. "açık açık söylemek istiyorum. Çalıştırdığımız bazı Suriyelilerin pedagojik formasyonları yok ama hepsi iyi Müslüman". Araştırmacı Murat Erdoğan da öğretmenlerin ilahiyatçı olanlarının tercih edildiğini öne sürüyor. Kendilerini seküler olarak tanımlayan Suriyeli sivil toplum örgütleri de devletin çoğunlukla din eğitimi formasyonlu kişileri öğretmen olarak alıştırdığını iddia ediyor. Bu örgütlerden biri olan Sivil ve Sosyal Destekleme Derneği Başkanı Yasser Dallah, kamu yönetiminin bu politikasının değişmesi gerektiğini düşünüyor: "Avukatlar, askerler, memurlar, din adamları öğretmenlik yapıyor. Gerçek öğretmenleri sistem dışında. Çocuklara beş yılda ne dil ne başka bir şey öğrettik. Birçok öğretmen sistem dışında kaldı. Bunun için öğretmenleri bir araya getirmemiz gerekiyor" (Heyse, 2016).

Kılıç ve Özkor yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin %96,4'ü Acil durumlarda Eğitim için Uluslararası Ağ(INEE)'in Eğitimde Asgari Standartlar Hakkında bilgisi olmadığını belirtmiştir. Bu bilgiye sahip olanlarsa, "internetten" ve "okuldan" duyduklarını ifade etmişlerdir. MEB'in hazırladığı önemli bir kaynak olan Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı'ndan öğretmenlerin %77,8'i haberi olmadığını, %15,1'i "evet haberim var ama kullanmadım" cevabını vermiştir. Yine MEB'in hazırladığı bir diğer önemli kaynak olan Geçici Koruma

Statüsündeki Bireylere Yönelik Özel Eğitim Hizmetleri Kılavuz Kitabı'ndan %78,6'sı haberlerinin olmadığını belirtirken %6,7'si "evet haberim var ama kullanmadım" cevabını vermiştir (2019: 50-51).

Suriyeli çocukların uyum süreçlerinde en önemli rolün düştüğü öğretmenlerin bu kaynakları çoğunlukla duymadıkları, duyanların ise bu kaynakları kullanmaması dikkat çekicidir. Suriyeli çocuklarının uyumu ve eğitim kalitesinin artırılması için önemli olan bu kaynakların tanıtımının yapılmasına ve öğretmenlerin kullanımları için desteklenmesine ihtiyaç vardır.

Nitekim çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu(%96), öğretmenlere yönelik bir psikososyal destek kılavuzu olduğu takdirde yararlanmak istediğini belirtmiştir (Kılıç ve Özkor, 2019: 51). Öğretmenlerin bu alanda desteklenmesi eğitimin kalitesini ve öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklar ile baş etme yöntemleri geliştirmelerini sağlayarak Geçici Koruma Kapsamındaki öğrencilerin örgün sistemine uyumlarını güçlendirecektir.

2.3.9.4. Dil sorunu

Dil neredeyse tüm sığınmacıların karşı karşıya kaldıkları sorunlardandır. Araştırmalara göre, dil engeli ve okullaşma arasındaki bağlantı yaşla orantılı. Daha küçük yaştaki çocuklar dili daha çabuk öğreniyor ve dili erken öğrenen çocuklar sonra öğrenenlere göre okulda daha çok başarılı oluyor (Heyse, 2016). Gerek kamp içerisinde gerek kamp dışında olsun Türkçe eğitimi verecek öğretmen ve öğretim materyali problemi bulunmaktadır. Yayımlanan genelgede, Türkçe, Türk dili ve edebiyatı alan öğretmenleri, sınıf öğretmenleri, yabancı dil dersi öğretmenlerinin Türkçe öğretmek üzere görevlendirilmesi gerektiği belirtilmiş olmasına rağmen bu alandaki öğretmenler hem Arapçayı bilmedikleri için hem de yabancılara Türkçe eğitimi konusunda yeterli birikime sahip olmadıkları için, Suriyelilere Türkçe dersi vermeyi talep etmemektedir (Emin, 2016). Türkçenin öğrenilememesi hem eğitime erişimin önündeki bir engel hem de Türkiye'deki uyum sürecinin gecikmesinin ana nedenleri arasında olacaktır.

Mültecilerin yaşadığı dil sorunu hem kamplarda hem de kamp dışında Arapçayı bilen eğitimci, doktor ve idari personel sayısının az olması sebebiyle, iletişim açısından çeşitli problemlere neden olmaktadır. Suriyeli öğretmen ve öğrenciler eğitim ile alakalı problemlerini ilgililere iletme noktasında sıkıntı yaşamaktadır. Arapça bilmeyen idareci ve yetkililer, Suriyeli çocuk ve öğretmenlerle diyalogunu genelde hizmetli personel

aracılığıyla sağlamak durumunda kaldığı için taraflar arasında doğru ve etkin bir iletişim kurulamamaktadır (Emin 2016).

Heyse (2017: 14)' ye göre, Suriyeli çocukların dil problemi aslında iki yönlü. Bu çocuklar hem Türkçe öğrenmek zorundalar, hem de Arapçayı unutmamalıdır. GEM 'lerin bu açıdan önemli olduğunu çünkü burada asıl dilin Arapça olduğunu ve Arapça 'nın yanında Türkçe'nin de öğretildiğini ifade ediyor.

GEM 'lerin kapatılmasıyla birlikte Türkçe bilmeyen veya az bilen çocuklar eğitimde zorluk yaşayacakları, okul içinde ve dışında gerek sosyal hayatta gerekse iş hayatında zorluk yaşayacakları aşikârdır. Dil sorunu yaşayan Suriyeliler kendi içlerinde yaşamaya devam edecek, bu durumda toplumun diğer kesimleriyle iletişim kopukluğu ve uyum sorunu ortaya çıkabilecektir. Bu nedenlerden dolayı ne çocuklara kendi dilini unutturacak, ne de çocukları okula gidince eğitimden geri düşürecek dil eğitimi hedef alınmalıdır (Tanrıkulu, 2017: 132)

2.3.9.5. Oryantasyon kaybı ve koordinasyon eksikliği

Göçle birlikte ortaya çıkan önemli sorunlardan biri, göçmenlerin yeni toplumdaki kültürel kodları, sosyal, ekonomik ve bürokratik yapıyı bilmemesidir. Göçmen-mülteci, zaman içerisinde genellikle en basit olandan en karmaşığa olana doğru bu yapıları çözer. Bu önceliği belirleyen en temel şey ihtiyaçlar arasındaki hiyerarşi durumudur. Bu aradaki hiyerarşi gereği ilk önce hayatta kalmak için gerekli olan yapılara ilgi duyar. Hayatta kalmak için gerekli gıda ve barınma ihtiyaçları daha anlaşılır mekanizmalara bağlı olup bu mekanizmalar genellikle belirli yardım kuruluşları ve devlet otoriteleri tarafından kurulur ve erişimleri diğer sistemlere göre daha kolaydır. Kültürel sistem ve bürokratik mekanizmalar ise en karmaşık olan mekanizmalardır. Göçmenlerin bu mekanizmaları çözümlenmesi ve onlardan yararlanması daha fazla zaman ve kaynak gerektirir. Bu mekanizmalardan biri olan eğitim sistemi, içerdiği ve birlikte çalıştığı bürokratik mekanizmalarla beraber ele alındığında göçmenlerin sığınmacı için kendi başına çözümlenmesi ve erişilmesi kolay olmayan bir mekanizmadır. Ayrıca eğitim mevzuu afet ve acil durumlarda ihtiyaçlar hiyerarşisinde alt sıralarda görüldüğünden göçmen ve sığınmacıların eğitim sistemine erişimi, ev sahibi toplum ve üçüncü tarafların sağlandığı imkanlar ölçüsünde kolaylaşır. Türkiye'deki Suriyeliler arasında eğitime erişim ve eğitime erişimde gerekli olan bürokratik mekanizmaları çözmediği için dışarıda kalanların olduğu bildirilmiştir(Taştan ve Çelik, 2017: 42).

Sivil toplum örgütleri ile kamu kuruluşları arasındaki koordinasyon eksikliği de yapılan görüşmelerde sıkça ortaya çıkan sorunlardan biridir. Yapılacak yardım veya eğitim faaliyetlerinin düzenli ve sağlıklı olması için kurumlar arasında sağlıklı bir iletişim olmasını zorunlu kılmaktadır. Bir yandan da bürokrasinin katı kuralları ve yavaşlığı sorunların çözümlerini geciktirdiği için eleştirilen bir noktadır (Emin, 2016).

Mevcut durum farklı kapasitelere ve yaklaşımlara sahip çok sayıda uluslararası, ulusal ve yerel aktörün bir arada çalışmasını gerektiriyor. Bu çerçevede, koordinasyonun iyileştirilmesi, bilgi paylaşımının ve şeffaflığın güçlendirilmesi, başta Göç İdaresi Genel Müdürlüğü taşra teşkilatı çalışanları için olmak üzere kapasitenin geliştirilmesi ve toplumsal katılımın öncelikli ihtiyaçlar arasında yer alıyor (Tüzün, 2017)

2.3.9.6. Fiziksel alt yapı sorunları

Kamp içinde ve dışında kurulan geçici eğitim merkezlerinde fiziksel alt yapı sorunları mevcuttur. Kamp içinde özellikle de çadır kentlerdeki eğitimler, çadırlarda zor koşullar altında yapılmakta ve mevcut öğrenci sayısı çadırların kapasitesini aşmaktadır. Kampların dışında ise bazı okulların binaları öğleden sonra geçici eğitim merkezleri olarak kullanılmaktadır. Bu okulların sınıf kapasitesi bu haliyle çocuklara yetmemektedir. Bunun yanında 64. Hükümet planında yer alan ikili eğitim yapan okulların tümünün tekli eğitime dönüştürülmesi hedefi, öğleden sonra Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik bina sorununu daha da gündeme getirecektir (Emin, 2016).

Taştan ve Çelik (2017: 36), ayrıca bazı yerlerde okullara kayıt yaptırmak için gelindiğinde okuldaki fiziki yetersizlik nedeniyle kaydı alınmayan çok sayıda öğrenci olduğuna dikkat çekmiştir.

2.3.9.7. Ekonomik sorunlar ve çocuk işçiliği sorunu

Suriyeli çocukların okullaşmasının önündeki en önemli engellerden birisi gelirleri düşük olan ailelerin çocuklarının çalışmak zorunda olmasıdır. Çocukların çalışmalarını zorunlu kılan durumlar çok çeşitli olmakla beraber, Taştan ve Çelik (2017: 36) yılında yaptıkları çalışma da bu durumları aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir;

- Özellikle erkek çocuklar, babalarını savaşta kaybettiğinde veya babaları çalışamayacak durumda olduğunda, çok küçük yaşlarda dahi çalışma zorunda kalmaktadır.

- Erkek çocuklar kendilerinden büyük ablaları olsa dahi öncelikli olarak bir işte çalışmak zorunda kalmaktadır.
- Anne ve baba dışarıda bir işte çalıştığında ve evde bakıma muhtaç bebek veya yaşlı birileri olduğunda, kız çocukları bu bakım işleri ile ilgilenmek için evde kalmakta ve okula gidememektedir.
- Bazı durumlarda çocuklar yetişkinlere oranla daha fazla iş olanağına sahip olabiliyorlar, bunun temel nedeni ise çocukların ucuz iş gücü olarak çalıştırılmasıdır. Yetişkinlerin iş bulamadığı durumlarda çocuklar çalışmak zorunda kalmaktadır.
- Suriyelilerin ucuz iş gücü olarak çalışması ve ev masraflarının(kira, elektrik, mutfak vb.) fazla olması sebebiyle çocuklar aile bütçesine katkıda bulunmak için çalışmak zorunda kalmaktadır.
- Çocukların veya ailelerin okula gitmeyi zaman kaybı olarak görmesi ve bu durumdan dolayı bir an önce gelir getirici işlerde çalışmanın veya bir meslek edinmenin daha önemli olduğu fikri.

Yukarıdaki durumlar ekonomik açıdan veya farklı bakış açılarından ötürü çocuk işçiliğinin ortaya çıktığı durumları ortaya koymuştur. Türkiye'deki Suriyeli çocukların okullaşamamasını analiz eden çalışmalarda da, bu araştırma ile uyumlu bir şekilde ekonomik sebepler ve çocuk işçiliğinin okullaşmanın önündeki en temel etkenlerden olduğu görülmüştür (Culbertson ve Constant, 2015; SETA, 2017)

Diğer yandan çocuk dilenciliği oldukça yaygın bir durumdur. Yani küçük çocukların sokaklarda dilenmesi çok fazla yaşanan bir durumdur.

Hayata Destek Derneği, Suriyeli çocuk işçiliği ile ilgili Şanlıurfa, Hatay ve İstanbul' da kapsamlı bir araştırma yaptı. Bu araştırmaya göre çocuk işçilerin en fazla bulunduğu il Hatay. Çalışmada verilere göre, İstanbul'da ailelerin %26,6'sında çalıştığı için okula gidemeyen en az bir çocuk var ve bu çocukların yarısı tekstil atölyelerinde, diğer yarısı sanayi ve hizmet sektöründe çalışıyor. Şanlıurfa'da ailelerin %15'inde en az bir çocuk işçi bulunuyor ve çocukların yaş ortalaması 14'tür. Bu çocukların %11'i iş yerinde fiziksel şiddet ve istismara uğruyor. Hatay'da ise çocukların neredeyse yarısı çalışıyor ve ailelerin %48'ini çocuklar geçindiriyor. Çalışan bu çocukların yaş ortalaması ise 15'tir.

Araştırma bu çocukların haftada en az altı gün, sekiz saatten fazla çalıştığını belirtiyor. Bu noktada çocuklar yetişkinlerin dünyasında ekonomik bir değer üretirken,

kendi çocukluklarını ve eğitime erişim haklarını kaybediyorlar (Hayata Destek Derneği, 2016).

2.3.9.8. Belirsizlik

Taştan ve Çelik (2017: 43) yaptıkları çalışmada, Suriyelilerin Türkiye'deki sosyal ve mekânsal konumları ile ilgili hissettikleri belirsizliğin okullaşmanın önünde engel teşkil eden sübjektif ve gizli bir etken olarak karşımızda durduğunu belirtmektedirler. Çalışma eğitim yoluyla bireysel kariyer planlamak için kişinin zaman, mekan ve kültür bakımından belirli bir aidiyet geliştirilmesi gerektiğini ifade etmekte ve Suriyelilerin birkaç yıl sonra nerede olacaklarını, Türkiye'de kalıp kalmayacaklarını, kalacaklarsa bile vatandaşlık verilip verilmeyeceğini ve hangi şehirde yerleşik olacaklarının belirsizliğinden yakındıklarını ortaya koymaktadır. Bu belirsizlikler Suriyelilerin Türkçeyi öğrenme motivasyonlarını düşürmekte ve uyum konusunun da gecikmesine sebep olmaktadır.

2.3.9.9. Veliler, idareciler ve öğretmenlerde görülen isteksizlik

Türkiye'de Suriyelileri kabul eden bir kesimin yanında, onların sağlık, ekonomi, barınma ve eğitim gibi imkânlardan yararlanmasına karşı olan, hatta onların Türkiye'de varlığını dahi istemeyen önemli bir kesimin de bulunduğu bir gerçekliktir. Bu kesimin içerisinde Suriyelileri sosyal ve ekonomik bir tehdit olarak gören ve bu nedenle onların Türkiye'deki varlığına karşı çıkanlar arasında öğrenciler, öğrenci velileri, öğretmenler ve idareciler, yani eğitim sektörünün çeşitli paydaşları da bulunmaktadır. Bu kesim gerek kayıt öncesinde gerekse kayıt esnasında ve sonrasında, Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine dâhil edilmesini önlemek için çeşitli çalar sarf ettiği dile getirilmektedir. Okul idarecileri okulun fiziki yetersizliğini bahane ederken, öğretmen veya diğer paydaşlar çocukların yeterince Türkçe bilmeme durumunu dile getirmektedirler. Bir diğer ve belki de en önemli neden velilerin ve öğrencilerin sınıfta Suriyeli istememeleridir. Bu durumun oluşmasının temel sebebi ise sınıfta Suriyeli bulunmasının, sınıftaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin kalitesini düşürdüğüne dair inançtır(Taştan ve Çelik, 2017: 44).

Yukarıdaki saydığımız sorunların yanında bilgiye erişim sorunu ve kayıtlı olmayan mültecilerin devletin sağladığı haklardan yasal olarak faydalanamama sorunu varlığını sürdürmektedir.

Tüzün (2017) Suriyeli mülteci çocukların yaşadıkları sorunları üç ana temada incelemiştir. Bunlar; erişim (Yasal statü ve okula kayıt prosedürleri, derslik ve seviye tespiti işlemleri, telafi olanakları, okulların ve sınıfların fiziksel kapasitesi, okula güvenli ve ücretsiz erişim, ayrımcı uygulamalar, yoksulluk; çocuk yaşta/zorla evlendirme ile çocuk işçiliği başta olmak üzere bağlantılı hak ihlalleri), nitelik (sosyal ve duygusal olma halini destekleyen eğitim süreçleri ve ortamları, psikososyal destek olanakları, akademik destek olanakları, dil öğrenimi için olanaklar, eğitim materyallerinin niteliği, öğretmen politikaları (yaşam koşulları, istihdam, yeterlilikler vb.)), kapsayıcılık(İlgili ve çoğulcu eğitim içerikleri ve yöntemleri, eğitim dili/dilleri, risk altındaki ve özel gereksinimli gruplar için özel önlemler, ayrımcı tutumlar, dışlanma ve akran zorbalığı, aile ve topluluk katılımı, çocuk katılımı) temalarıdır.

2.3.10. Mardin'in Kızıltepe ilçesinin coğrafi konumu ve Suriyeliler açısından durumu

Türkiye'nin güney sınırında bir il merkezi olan Mardin kenti, bir yerleşim yeri olarak ilk kez 4. yüzyılda anılmaktadır (Sarı, 2010). Toplumsal ve kültürel yapısı açısından pek çok göçe tanıklık eden Mardin ili, son olarak Arap Baharı olarak bilinen ve Nisan 2011 yılından bu yana artarak devam eden Suriye göçünü yaşamıştır.

Suriye Türkiye ile 911 km. uzunluğunda bir sınır hattına sahiptir. Türkiye bu uzun sınır komşuluğu ve uyguladığı Açık Kapı Politikası sebebiyle Suriye göçünden en çok etkilenen ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu uzun sınır hattı üzerinde bulunan Kızıltepe, konumu, Tarihi İpek Yolu'nun üzerinde bulunması ve 1 sınır kapısına sahip olması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca Girmeli Sınır Kapısı'nın bulunduğu Nusaybin ile de komşudur. Nusaybin'de bulunan Girmeli Sınır Kapısı ve Kızıltepe'nin Şenyurt beldesinde bulunan Şenyurt Sınır Kapısı Mardin ili ile Suriye arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Bunun yanında Sınır hattının bulunduğu Kızıltepe ve Nusaybin ilçelerinin genellikle ova olması ülkeler arası geçişin kolay olmasına sebep olmaktadır. Kızıltepe; ayrıca Şanlıurfa ve Ceylanpınar ile sınır komşusu olduğundan bu bölgelerden Türkiye'ye gelen Suriyeliler yakın olan Kızıltepe'ye yerleşebilmektedir.



Harita 2: Mardin ili ve Kızıltepe İlçesinin Coğrafi Konumu ve Sınır Hattı

Suriye’de yaşanan Arap Baharı sonrası çıkan iç savaş ve karışıklıktan kaçan insanların bir kısmı Mardin’e sığınmıştır. Göç idaresi Genel Müdürlüğü’nden 10.10.2019 tarihi itibarıyla elde edilen verilere göre Mardin genelinde kayıt altına alınan göçmen sayısı 87.752’dir. Bu sayının 33,345’i Kızıltepe ilçesinde yaşamaktadır bu da Mardin’e göç eden Suriyelilerin yaklaşık %38’ine denk gelmektedir. Bu da gösteriyor ki Mardin’e göç eden nüfusun büyük çoğunluğu Kızıltepe ilçesinde yaşamaktadır.

Tablo 13: Mardin Genelinde ve Kızıltepe’de Okullara Kayıtlı Öğrenci Sayısı

Yaş/İl-İlçe	0-5 Arası	5-17 Arası	18-64 Arası	65+	Toplam
Mardin Geneli	13456	19844	50402	4050	87752
Kızıltepe	4166	8488	19152	1539	33345

Kaynak: GİGM, 2019

Tablo 14.’deki verilere göre Kızıltepe’de ikamet eden Suriyeli Göçmenlerin yaş ortalamaları verilmiştir. Bu tabloya göre okul çağında bulunan 8488 Suriyeli çocuk bulunmaktadır.

Tablo 14. *Mardin Genelinde ve Kızıltepe'de Okullara Kayıtlı Öğrenci Sayısı*

Kademe/İl-İlçe	Ana Sınıfı	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
Mardin	624	5467	1999	400	8680
Kızıltepe	129	2269	1134	120	3652

Kaynak: Mardin İl MEM, 2019

Tablo 15'te Mardin genelinde ve Kızıltepe'de okula kayıtlı öğrenci sayıları verilmiştir. Buna göre Kızıltepe'de eğitim çağında bulunup okula kayıtlı olan Suriyeli öğrenci sayısı 3652'dir. Tablo 14'teki veriler ile bu veriler oranlandığında Kızıltepe'de yaşayan ve okula kayıtlı olan Suriyeli öğrenci oranı %43'tur. Bu durum bize Kızıltepe'de eğitime devam edemeyen %57 gibi büyük bir oran olduğunu göstermektedir. Bu durum Kızıltepe'de yaşayan Suriyelilerin eğitimi noktasında hala büyük sorunlar olduğunu göstermektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmaya katılan bireylerin kişisel özellikleri, verilerin nasıl toplandığı ve elde edilen verilerin nasıl analiz edileceği açıklanacaktır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel yöntemle yapılmış olan bir vaka (durum) çalışmasıdır. Nitel yöntemin kullanılmasının nedeni, bu yöntemin gelişen ve değişen dünyamızı ve oluşan yeni anlayışları ve beraberinde gelen sorun ve mücadeleleri detaylı bir şekilde anlamamıza olanak sağlayacak yeni pencereler açmasıdır. (Seggie ve Bayyurt, 2015: 16). Bu yöntem sosyal yaşam ve insan ile alakalı sorunları, gözlem, görüşme gibi tekniklerle sorgulayarak, anlamları ve ilişkileri parçadan bütüne açıklamaya imkân vermektedir (Neuman, 2014: 634)

Nitel araştırmada en önemli amaçlardan biri araştırmaya dâhil edilen bireylerin algılarının ve deneyimlerinin ortaya konmasıdır. Bu amaçla Suriyelilerin göç, iş, yaşam deneyimleri, çalışma ilişkileri, emek süreçlerine dair görüş ve tutumları, çocuklarının eğitim durumu ele alınacaktır. “*Araştırmaya dâhil edilen bireyler önemli veri kaynakları olarak kabul edilir ve onların vereceği yanıtlar daha önceden oluşturulan sorularla sınırlandırılmaz. Bunun yerine, açık ve esnek bir tutum izlenir ve ilgili araştırma sorusuna ilişkin mümkün olduğu kadar ayrıntılı ve derinlemesine veri toplanmaya çalışılır*” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 51).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Suriye’den Türkiye’ye göç etmiş ve halen Mardin ilinin Kızıltepe İlçesi’nde yaşamlarını sürdüren eğitim çağındaki 20(3’ü mezun) Öğrenci, 6 Suriyeli Veli, Kızıltepe’de Suriyeli öğrencilerin öğrenimlerine devam ettiği okullardaki 5 öğretmen ve 3 okul müdürü, 2 Müdür yardımcısı, 3 Suriyeli gönüllü eğitici(Koordinatör), 2 il milli eğitim yöneticisi(2 il milli eğitim şube müdürü) ve Kızıltepe’de aktif bir şekilde hizmet veren 4 sivil toplum örgütü(2 sendika, 2 yardım derneği) yöneticisi olmak üzere toplam 45 kişi oluşturmaktadır.

3.2.1. Katılımcıların kişisel bilgileri

Bu başlıkta çalışmaya katılan kişilerin bilgilerine yer verilecek olup ayrıca katılımcıların görüşleri isim verilmeden aktarılacağı için her katılımcıya bir kod ve kodun yanında bir numara verilmiştir. Örneğin; Suriyeli çocuklar için Ç1, Ç2..., Suriyeli veliler için V1, V2..., öğretmenler için Ö1, Ö2..., yöneticiler için Y1, Y2..., Koordinatörler için K1, K2..., STÖ yöneticileri için ise S1, S2... şeklinde kodlar kullanılmıştır.

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Suriyeli Öğrenciler

Katılımcı	Cinsiyeti	Yaşı	Kızıltepe'de ikamet süresi(yıl)	Okul durumu	Göç ettiği yer
Ç1	Kadın	17	4	Devam Ediyor	Halep
Ç2	Kadın	14	6	Devam Ediyor	Şam
Ç3	Erkek	17	4	Devam Ediyor	Şam
Ç4	Kadın	23	7	Mezun	Şam
Ç5	Erkek	19	4	Devam Ediyor	Halep
Ç6	Kadın	16	5	Devam Ediyor	Hasekê
Ç7	Kadın	19	4	Devam Ediyor	Kobanê
Ç8	Erkek	23	8	Mezun	Halep
Ç9	Erkek	19	6	Devam Ediyor	Rakka
Ç10	Erkek	14	5	Devam Ediyor	Şam
Ç11	Kadın	17	4	Devam Ediyor	Kobanê
Ç12	Erkek	24	6	Mezun	Dirbêsîyê
Ç13	Erkek	15	8	Devam Ediyor	Dirbêsîyê
Ç14	Erkek	15	4	Devam Ediyor	Şam
Ç15	Erkek	15	5	Devam Ediyor	Hasekê
Ç16	Erkek	17	8	Devam Ediyor	Qamişlo
Ç17	Erkek	17	8	Devam Ediyor	Şam
Ç18	Erkek	16	6	Devam Ediyor	Amûdê
Ç19	Kadın	18	6	Devam Ediyor	Qamişlo
Ç20	Kadın	17	5	Devam Ediyor	Qamişlo

Araştırma kapsamında Kızıltepe’de yaşayan okul çağındaki 20 Suriyeli Öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Tabloyu incelediğimizde bu öğrencilerin 3’ü liseden mezun olmuş, diğerleri ise Kızıltepe’de devlet liselerinde eğitimlerine devam etmektedirler. Araştırma kapsamında görüşülen öğrencilerin 12’si erkek, 8’i kadın olmak üzere, 3’ü Halep, 6’sı Şam, 2’si Hasekê, 2’si Kobanê, 2’si Dirbêsîyê, 3’ü Qamişlo, 1’i Rakka ve 1’i de Amûdê illerinden gelmiş bireylerdir. Yaşları 14 ile 24 arasında değişen bu öğrencilerden tamamı 4 yıl ve üzeri süredir yaşamlarını Kızıltepe’de geçirmektedirler.

Tablo 16. Araştırmaya Katılan Suriyeli Veliler

Katılımcı	Cinsiyeti	Yaşı	Kızıltepe'de ikamet süresi(yıl)	Göç ettiği yer
V1	Kadın	47	6	Hasekê
V2	Kadın	45	6	Hasekê
V3	Kadın	34	6	Serê Kaniyê
V4	Erkek	45	4	Halep
V5	Erkek	50	7	Hasekê
V6	Erkek	44	5	Qamişlo

Tablo 17' de görüldüğü üzere, Kızıltepe'de hayatlarını sürdüren Suriyeli 6 Veli ile araştırma kapsamında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan velilerden 3'ü erkek 3'ü kadındır. Bunlardan 3'ü Hasekê biri Halep, biri Qamişlo ve biri de Serê Kaniyê şehirlerinden göç etmiş kişilerdir. Yaşları 34 ile 50 arasında bulunan bu veliler 4 yıldan fazladır Kızıltepe'de yaşamaktadırlar.

Tablo 17. Araştırmaya Katılan Öğretmen ve Yöneticiler

Katılımcı	Cinsiyeti	Görevi	Mesleki deneyim(yıl)	Görev yaptığı okul kademesi
Ö1	Erkek	Öğretmen	8	Lise
Ö2	Kadın	Öğretmen	4	Lise
Ö3	Erkek	Öğretmen	5	Lise
Ö4	Kadın	Öğretmen	6	Lise
Ö5	Kadın	Öğretmen	2	Ortaokul
K1	Erkek	Koordinatör	5	Ortaokul
K2	Erkek	Koordinatör	3	Ortaokul
K3	Kadın	Koordinatör	4	Ortaokul
Y1	Erkek	Okul Müdürü	17	Ortaokul
Y2	Erkek	Okul Müdürü	15	Lise
Y3	Erkek	Okul Müdürü	13	Lise
Y4	Erkek	Okul Müdür Yardımcısı	7	Ortaokul
Y5	Erkek	Okul Müdür Yardımcısı	20	Lise
Y6	Erkek	MEM İl Şube Müdürü	17	İl MEM
Y7	Kadın	MEM İl Şube Müdürü	15	İl MEM

Araştırma kapsamında, Kızıltepe'de devlet okullarında eğitimine devam eden öğrencilere ders veren 5 öğretmen, Suriyeli öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda

onların eğitim durumu ile ilgilenen 3 Suriyeli Koordinatör, bu okullarda çalışan 5 tane okul yöneticisi ve 2 Milli Eğitim İl şube müdürü ile görüşmeler yapılmıştır.

Tablo 18. Araştırmaya Katılan STÖ ve Yöneticilerine İlişkin Bulgular

Katılımcı	Cinsiyeti	Görevi	Kurum
S1	Kadın	Proje Koordinatörü	Koruma ve Güçlendirme Derneği
S2	Kadın	Proje Koordinatörü	Yardım ve Güçlendirme Derneği
S3	Erkek	Sendika Şube Başkanı	Sendika
S4	Erkek	Sendika Şube Yöneticisi	Sendika

Çalışma kapsamında Kızıltepe’de faaliyet yürüten eğitim alanında çalışan 2 sendika ve yardım, koruma ve güçlendirme alanlarında faaliyet gösteren 2 dernek ile görüşme yapılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada konu ile ilgili literatür taranmış ve verileri katılımcılardan en uygun şekilde toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formları geliştirilmiştir. Formların geliştirilmesinden sonra gerekli yasal izinler alınıp Kızıltepe’de yaşayan eğitim çağındaki çocuklarla, Suriyeli ailelerle, Suriyeli çocukların derslerine giren öğretmenlerle, Suriyeli koordinatörler ve okul müdürleriyle ayrıca il milli eğitim yöneticileri, vakıf ve sivil toplum örgütleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Görüşmeler ile katılımcılardan Suriyeli öğrencilerin eğitimleri sırasında yaşadıkları problemler ve bu problemlerin çözümüne dair talep, beklenti ve önerilerinin ne olduğu bunun yanında araştırmaya katılan diğer katılımcıların da konu hakkındaki görüş ve düşüncelerinin neler olduğuna dair derinlemesine veri toplanmaya çalışılmıştır. Suriyeli çocuklar ve velileri ile Türkçe ve Kürtçe dillerinde veriler toplanmış olup bu durum katılımcının kendisini hangi dilde daha rahat ifade edebileceğine bağlı olarak katılımcının tercihinin bırakılmıştır. Görüşmeler 20-30 dakika devam etmiş. Yarı yapılandırılmış sorular katılımcılara yöneltilerek verdikleri yanıtlar katılımcıların isimleri kodlanarak görüşme formuna kaydedilmiştir.

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). İçerik analizi en genel

anlamıyla, yazılı verilerin içeriğinin yorumlanması aracılığıyla tema ve örüntülerin tanımlanmasına yardımcı olabilecek kodlama sürecinin sistemli sınıflandırılması anlamına gelmektedir (Hsieh ve Shannon 2005, s. 1278). İçerik analiz yöntemiyle verileri tanımlama ve verilerin içinde saklı gerçekleri ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Verilerin analizinde her katılımcının bir soruyla ilgili birden fazla görüşü olduğundan katılımcı frekansı yerine görüş frekansı verilmiştir. Dolayısıyla da toplam frekansa yer verilmemiştir. Araştırmanın ana ve alt temaları aşağıda verilmiştir.

Tablo 19. *Araştırmanın Ana ve Alt Temaları*

-
1. Kızıltepe'ye Yerleşen Suriyelilerin Genel Durumuna İlişkin Bulgular
 - 1.1. Suriyelilerin Türkiye'yi Seçme Nedenleri
 - 1.2. Suriyelilerin Kızıltepe'ye Yerleşme Nedenleri
 - 1.3. Kızıltepe'de Yaşayan Suriyelilerin Geleceğe Yönelik Planları
 - 1.4. Kızıltepe'deki Suriyelilerin Yaşadıkları Genel Sorunlar
 - 1.5. Suriyelilerin Yaşadıkları Sorunların Giderilmesine Yönelik Çalışmalar
 2. Kızıltepe'de Eğitimine Devam Eden Suriyeli Öğrencilere İlişkin Bulgular
 - 2.1. Suriyeli Öğrencilerin Okulda Yaşadıkları Sorunlar
 - 2.2. Okulda Yaşanan Sorunların Çözümüne Yönelik Alınan Tedbirler
 - 2.3. Suriyelilerin Eğitimleri Noktasındaki Talep ve Beklentileri
 - 2.4. Eğitimde Yaşanan Sorunların Çözümüne Yönelik Öneriler
 - 2.5. Okulun Suriyeli Öğrencilere Katkıları
 - 2.6. Suriyeli Çocukların ve Koordinatörlerin Eğitim Sistemlerini Değerlendirmeye Yönelik Fikirleri
-

Yukarıdaki Tabloya göre araştırma, 2 ana ve 11 alt temadan oluşmaktadır. Elde edilen bulgular bu iki ana tema ve 11 alt tema başlığı altında sırayla irdelenecektir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada elde edilen veriler ana ve alt tema başlıkları altında verilmiştir. İlk ana tema başlığı altında Kızıltepe'ye yerleşen Suriyelilerin genel durumuna ilişkin bulgular irdelenecektir. Bu kapsamda Suriyelilerin Türkiye'ye gelme ve Türkiye'yi seçme sebepleri, Türkiye'ye göç eden Suriyeli mültecilerin Kızıltepe'ye yerleşme nedenleri, geleceğe yönelik planları, yaşadıkları genel sorunlar ve bu sorunların giderilmesine yönelik yapılan çalışmalar ortaya konacaktır. İkinci ana temada ise bu araştırmanın asıl konusu olan eğitim çağındaki Suriyeli çocukların Eğitimde yaşadıkları sıkıntılar, yaşanan sorunların çözümine yönelik alınan tedbirler, Suriyelilerin eğitimlerine yönelik talep ve beklentileri, eğitimde yaşanan sorunların çözümine yönelik öneriler, okulun Suriyeli öğrencilere katkıları ve Suriyeli koordinatör ve çocukların eğitim sistemlerinin değerlendirilmesine yönelik olarak sahip oldukları fikirler irdelenecektir.

4.1. Kızıltepe'ye Yerleşen Suriyelilerin Genel Durumuna İlişkin Bulgular

Bu tema altında Suriyelilerin göç etmede Türkiye'yi seçme sebepleri, Kızıltepe'ye yerleşme sebepleri ve ilerideki planlarının yanı sıra, Kızıltepe'de yaşayan Suriyelilerin genel olarak karşılaştıkları problemlere ve bu problemlerin çözümleri konusunda yapılan çalışmalara yönelik elde edilen veriler alt başlıklar halinde verilmiştir.

4.1.1. Suriyelilerin Türkiye'ye gelme ve Türkiye'yi seçme sebepleri

Suriyeli veliler ve çocuklarının göç sürecinde Türkiye'ye gelme ve Türkiye'yi seçme sebeplerine ilişkin görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 20. Suriyelilerin Türkiye'ye Gelme ve Türkiye'yi Tercih Etme Sebepleri

Görüşler	Çocuk	Veli	Frekans
Suriye'de savaş	20	6	26
Türkiye'nin güvenli bir yer olması	9	5	14
Türkiye'nin yakın olması	7	4	11
Yerleşen akrabalarının olması	6	3	9
Daha iyi bir gelecek için	4	3	7
Türkiye'de akrabalarının olması	4	1	5
Suriye'nin yaşanabilir bir yer olmaktan çıkması	5	0	5
Ailedeki ölümlerin artması	3	0	3
Eğitimime devam etmek için	1	1	2
Bulunulan yerde çoğunluğun Türkiye'ye gelmesi	1	1	2
Aslen buralı olmamız	2	0	2

Tablo 21'deki verileri incelediğimizde Kızıltepe'de hayatlarını idame ettiren Suriyelilerin Türkiye'ye göç etme sebeplerinin temelini Suriye'deki savaş oluşturmaktadır. Temel sebep olan savaşın yanı sıra katılımcıların yarısından fazlası (9 çocuk, 5 Veli) göç sürecinde Türkiye'yi seçme sebeplerinin Türkiye'nin güvenli bir yer olduğunu düşünmeleridir. Gene tablodaki bilgiler ışığında çocuk ve velilerden 11'i Türkiye'nin coğrafi konum olarak Suriye'ye yakın olması ve sınır komşusu olmasını Türkiye'ye göç etmelerine yol açan önemli etkenlerden biri olarak ifade etmiştir. Bunun yanında Türkiye'nin göç etmede seçilmesinin etkin nedenlerinden biri olarak akrabalık ilişkileri göze çarpmaktadır. Türkiye'yi seçme nedeni olarak akrabalık bağlarını gösteren toplamda 14 katılımcı (bunların 9'u akrabaları daha önce Türkiye'ye gelenler ve 5'i de Türkiyeli akrabaları olanlar) bulunmaktadır.

Tablo 21'de görüldüğü üzere daha iyi bir gelecek için, 7 katılımcı Türkiye'yi seçme nedeni olarak belirtmiştir. Suriye'nin yaşanabilir bir yer olmaktan çıkması 5 çocuk tarafından Türkiye'ye geliş nedeni olarak ifade edilmiştir. Gene ölümlerin artmasını çocuklardan 3'ü (Ç4, Ç5, Ç9) göç etme sebebi olarak belirtmiştir. Çocuklardan birisi bu konudaki fikrini "Önceki zamanlarda çok rahat iken İŞİD geldikten sonra işte artık akşam ezanından sonra dışarı çıkmak yasaktı. Bütün işlerimiz yapılamaz hale geldi. Futbol yasak, şarkı dinlemek veya söylemek yasak yani her şey yasaktı. Artık yaşama isteği kalmadı yani. En son Amcamın oğlunu kestiler(boğazını) ve bizde artık dayanamadık çıktık. Bu ortamdan kaçtık. Kaçak olarak gece 3'te Rakka'dan çıkıp Kobanê 'ye geldik. Oradan da buraya geldik. Yani Amcamın oğlunu sigara içti diye kestiler. 40 gün

cezaevinde tuttular sonra da kestiler. Sigara yasaktı. Her şey yasaktı. Kadınlar, gözlerini dahi açamıyorlardı. Çok zahmetliydi. Bu ortamdan kaçtık ve buraya geldik(Ç9).” şeklinde ifade etmiştir.

Tablodaki verilere göre çocuklardan 1’i (Ç1) ve velilerden 1’i (V5) buldukları yerde çoğunluğun Türkiye’ye göç etmesinden dolayı Türkiye’ye göç ettiklerini ifade etmiştir. Ayrıca 1 çocuk (Ç12) ve 1 veli (V5) eğitim için Türkiye’ye geldiklerini ifade etmiştir. Bu konudaki görüşlerini “*Savaştı. Ben eğitim almak istedim. Yoksa Suriye’de bazı köylere gidip orda kalabilirdim. Bazı köylere savaş etki etmiyor. Ama ben okumak istedim. Savaşmak değil okumak. İlk hedefim eğitimdi. O yüzden güvenli görünen Türkiye’ye geldim (Ç12).”, “Biz çocuklarımıza güzel bir gelecek sunmak için Türkiye’yi seçtik. Haklı da çıktık. Mesela Suriye’deki komşularımız ile konuşuyoruz. Çocukları okula gitmiyor giden pek bir şey anlamıyor vs. vs. yani şu anda Suriye’de evim var ve yıkılmamış da ama orada çocuklarım için bir gelecek göremiyorum. Suriye’de en temel nokta eğitim yok. Bir yerde çocuklarını geçindirebiliyorsan ve eğitimlerine dair bir sıkıntı yoksa orası iyidir bence. Biz zaten ömrümüzü yaşadık. Artık önemli olan çocuklarımız bizim. Çok fazla bir şey istemiyorum. Çocuklarım öğrensin yeter (V5).”* şeklinde ifade etmiştir. Son olarak 2 çocuk aslen buralı olduklarını ve bu sebeple buraya göç ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda bir çocuk Suriye’deki ortamı ve yaşadıklarını ifade ederken bu durumu şu şekilde; “*Şimdi ilk zamanlar böyle evde oturuyorduk ve insanlar birden sokağa çıkmaya başladı. Bu rejimi istemiyoruz gibi bir şeyler söylemeye başladılar. Sıkıntılar böyle başladı. Bizim mahalleden bahsedeyim. İşte okula falan giderken sıkıntılar olabiliyordu. İnsanlar sokağa çıkıp eylem yapıyorlardı. Eylemler biraz sıkıntı veriyordu bize. Evden çıkamıyorduk. Sosyal hayatımızı eskisi gibi devam ettiremiyorduk. Ben iki yıl savaşın içinde kaldım. Çok şükür ailemden kimseye bir şey olmadı ama dediğim gibi psikolojik olarak sıkıntılar yaşıyorduk. Orda yani son zamanlarda artık ölü insanlar görmeye başladık. Balkondan izliyorduk. Almışlar böyle ölenleri geçiyorlar önünüzden. Kadınların o sesi, bir de nasıl söyleyeyim çok kötü bir psikoloji. Ölü insanlar görüyorduk ve o zamanlar ben daha 14-15 yaşındaydım. Küçüktüm ve benden küçükler de vardı. Yani hepimiz için sıkıntı vardı. Olaylar böyle devam edince okula gitmemiz baya bir sıkıntıya düştü ve okula gidemedik. Babam rahatlıkla işine gidip gelemiyordu. Her an bir bomba paylayıp ölebilirdiniz. Polisler hiç sebep yokken evlere saldırabiliyorlardı. Saldırıyorlardı yani kapı çalalım da açsınlar diye bir şey yoktu. Babam da daha kötü bir duruma düşmemizi istemedi ve o yüzden buradaki akrabalarımızın yanına geldik. Çok*

fazla akrabamız var burada. Onlarla sürekli iletişim halindeydik zaten. Babam aslen buralıdır zaten. 3-4 yaşına kadar burada kalıyor ardından amcamla birlikte Suriye'ye gidiyor. Vatandaşlığı yok tabii. Anne ve babası hayatını kaybedince yanında kaldığı amcamla Suriye'ye gidiyor. Buradaki akrabalarımız gelin falan deyince bizde gelmeye karar verdik (Ç4).” dile getiriyor.

Suriyeli veliler ve çocukların Türkiye'ye göç etme sebeplerine yönelik fikirlerinin bir kısmı aşağıda belirtilmiştir:

“Savaştan dolayı buraya geldik. Çocuklarımızın ölmemesi ve onlara güzel bir gelecek kurmak adına yakın ve güvenli olduğu söylenen Türkiye'ye geldik (V2).”

“Komşu ülkeler arasında en güvenli, en yakın ve iş olanağının olduğu ülke olması açısından tercih ettik. Bunun yanında akrabalarımız da var ve Türkiye'ye üzerinden Avrupa'ya gitmek daha kolay oluyor (V4).”

“Ya Irak zaten yakın zamanında yıkılmıştı. Lübnan da küçük bir devletti ve küçük küçük bir sürü grubun mücadelesi olan bir yer. Önümüzde tek seçenek Türkiye kalıyordu. Bir de Türkiye'den iyi bahsediyorlardı. Sığınabilecek, çalışma koşullarının olduğu bir yer diye bahsediliyordu hep. Benden öncekiler hep bunu diyorlardı (V5).”

“Savaştan dolayı, daha doğrusu savaşla birlikte başlayan askerlik için. YPG abilerimizi alıp savaştırıyordu. 4 abim büyüktü. Onları askere göndermemek için babam buraya geldi. Savaş var. Gidince ölüyorsun yani. Dönüşü zor oluyor. 15 yaşından büyük olan herkes askere alınıyor orda. Yaşanacak bir yer olmaktan çıkmıştı (Ç13).

“Temeli Savaş, ama bunun yanında ekonomik sebeplerde çok ağır basmakta. Suriye'de artık şehirlerde yaşama şansı kalmadığı için daha güvenilir ve yakın olan Türkiye'ye göç ettik (Ç8).”

Türkiye'ye göç ile gelen Suriyeli mültecilerin göç etmelerindeki temel faktörün savaş ve savaş sebebiyle ortaya çıkan ekonomik ve toplumsal zorlukların olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye'yi tercih etmelerindeki temel faktör ise Türkiye'nin Suriye'ye yakınlığı ve diğer komşu ülkelere oranla daha güvenilir ve yaşanabilir bir ülke olarak

görülmüştür. Suriyelilerin göç etme nedenlerinden birinin de güzel bir geleceğe sahip olmak olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle görüşme yapılan velilerin bu durumu çok sık dile getirdiklerini, çocuklarının geleceğine dair endişeleri olmadığı takdirde kesinlikle göç etmeyeceklerini ifade etmeleri bu durumu destekler niteliktedir.

4.1.2. Suriyelilerin Kızıltepe'ye yerleşme sebepleri

Kızıltepe'ye yerleşen Suriyelilerin sosyal ağlar üzerinden burada kaldığını söylemek mümkün. Katılımcıların neredeyse tamamının ya yerli akrabası, ya daha önce buraya göç etmiş akrabası ya da bir arkadaşı olduğu görülmektedir. Bu durum Kızıltepe'ye yerleşen Suriyelilerin sosyal ağlarının çok güçlü olduğunu ve buraya yerleşmelerinde bu ağların çok büyük etkisinin olduğunu göstermektedir. Suriyeli velilerin ve çocukların Kızıltepe'ye yerleşme sebepleri aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 21. *Suriyelilerin Kızıltepe'ye Yerleşme Sebepleri*

Görüşler	Çocuk	Veli	Frekans
Yerli halk ile iletişim kurabiliyor olmamız	11	6	17
Yerli akrabalarının olması	12	1	13
Kızıltepe'ye önceden yerleşen akrabalarının olması	6	2	8
Ailedekilerin çalışacak bir iş bulması	5	2	7
Kızıltepe'nin Suriye'ye sınır komşusu olması	4	3	7
Kalacak bir evin bulunması	2	0	2
Arkadaşlık	1	0	1
Özel bir nedeni yok	1	0	1

Tablo 22'deki verilere göre Kızıltepe'de ikamet eden çocukların yarısından fazlası ve velilerin tamamı Kızıltepe'ye yerleşme sebeplerinin temelini iletişim kurabilmeye bağlamıştır. Gene katılımcıların yarısı yerli akrabalarının olmasını Kızıltepe'ye yerleşme sebebi olarak dile getirmiştir. Akrabalık ilişkilerinin göç sırasında yer tercihinde çok büyük bir etken olduğunu tablodaki verilerden görüyoruz. Yerli akrabalarının olması (13) veya daha önce buraya yerleşen Suriyeli akrabalarının olması (8) sebeplerini Kızıltepe'ye göç etme sebebi olarak gösterenlerin toplam sayısı 21'dir. Bu sayı Suriyeli katılımcıların %81'e yakınının akrabalık ilişkisi üzerinden Kızıltepe'ye yerleştiğini bize göstermektedir. Buradaki akrabalık ilişkisi hem manevi hem de maddi açıdan burada kalmalarında etkilidir. Bu konuda çocuklardan ikisi görüşlerini “*Akrabalarımız*

buradaydı. Onların yanına geldik. Kızıltepe'nin bir köyünde sulama işi ile uğraştık bir süre onların yanında (Ç18).”, “Akrabalarımız da burada olduğu için burada kalmayı tercih ettik. Başka şehirlere gitmememizin nedeni buydu (Ç4).” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 22'ye göre gene çocukların 5'i ve Velilerin 2'si olmak üzere toplam 7 katılımcı Kızıltepe'ye yerleşme sebebi olarak ailedekilerin çalışacak bir iş bulmasını göstermiştir. Bu konuda bir veli bu durumu “*İş imkanı olduğu söylendi. Buraya geldiğimizde de eşim çalışmaya başladı. Ekmeğimizi kazanabiliyordu. Dolayısıyla burada kalmaya karar verdik (V3).*” şeklinde ifade etmiştir. Kalacak bir ev bulmak da gene Kızıltepe'ye yerleşmek için gösterilen sebeplerden bir tanesi olduğu tabloda görülmektedir. Bir öğrenci buradaki durumu “*burada konaklayacak bir yer bulduk akrabalarımızdan. Başımızı sokacak bir çatımız vardı bu çoğu kişinin savaş sürecinde iken zor bulabildiği bir şeydi. Bu sebeple burayı tercih ettik (Ç3).*” şeklinde ifade etmiştir.

Tablodaki bilgilere göre Suriyelilerin Kızıltepe'yi tercih etmelerindeki diğer faktörlerde Suriye'ye sınır komşusu olması ve yakın olmasıdır. Bu durumu öğrencilerin 4'ü (Ç2, Ç3, Ç4, Ç20) ve velilerin 3'ü (V1, V4, V6) dile getirmiştir. Bu durum bazılarının özellikle topraklarından uzak kalmak istememelerine veya orada kalan akrabalarını ziyaret etmek istemeleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu durumu bir çocuk “*memleketimize yakın olması, insan gidemese bile toprağına çocukluğuna yakın olmak istiyor (Ç20).*” şeklinde ifade ederken, bir veli bu durumu “*Burası Suriye'ye yakın. Şu an gidemiyoruz belki ama akrabalarımızın yarısı neredeyse hala Suriye'de. Kayınpederlerim ordalar hala. Biz buradan gitmeyi düşünmüyoruz ancak düzelme olursa elbette oradaki akrabalarımızı ziyaret etmek isteriz ve kendi memleketimize arada gitmek isteriz. Netice de bizim kendi toprağımız (V5).*” Şeklinde ifade etmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere ayrıca öğrencilerden 1'i (Ç7) arkadaşlık sebebiyle Kızıltepe'yi tercih ettiğini ifade ederken bir çocukta (Ç12) herhangi bir özel sebebi olmadığını ifade etmiştir.

Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin Kızıltepe'ye yerleşme sebeplerinden bazıları şu şekildedir.

“Akrabalarımız vardı. Bir de abilerim burada çalışma imkânı bulunca buraya geldik. Hem akrabalarımıza güvendik hem de abilerim de ekmeklerini kazanınca burası bizim için iyi bir yer haline geldi (Ç1).”

“Çok dolaştık en uygunu burası oldu. İlk geldiğimde Adana 'ya gittim 7 ay kaldım orada. Sonrasında İstanbul, Mersin ve İzmir'e gittim. Hepsi sıkıntılıydı. Malum biraz dil anlama durumundan dolayı. Dil bilmeyince her şey çok zor oluyor. Burada en azından dışarda o problem yok (Ç5).”

“Yani yol iz bilmiyorduk. Oradan çıktık kendimizi burada bulduk. Bir yandan da Türkçe bilmiyorduk zaten, hala da bilmiyoruz. Burada Kürtçe vardı o yüzden daha yakın geldi. Mesela şimdi gitsek batıda bir yere gene dil (Türkçe) bilmiyoruz (V1).”

“Çünkü buranın dilini biliyordum. En temel neden buydu. Sonrasında da çocuklarım geldikten sonra buraya alışınca buradan gitmeyi hiç düşünmedik. Daha güzel yerler var ama buraya alıştık. Bir de burası Suriye'ye yakın. Artık gitme umudumuz olmasa da yakın olmak insanın içinde bir sıcaklık hissettiriyor (V4).”

Yapılan görüşmeler neticesinde Türkiye'ye göç edip Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine yerleşen Suriyelilerin burayı tercih etmelerindeki faktörün dil faktörü olduğu görülmüştür. Burada yerelde konuşulan dilleri bilme bu tercihlerde çok önemli bir paya sahiptir. Dil faktörünün yanında akrabalık ilişkilerinin çok güçlü olduğunu ve buradaki tercihlerini etkileyen temel faktörlerden birinin bu akrabalık bağları olduğu yapılan görüşmeler neticesinde görülmüştür. Bu durum Kızıltepe'de yaşamını sürdüren Suriyeli mültecilerin göç sürecinde ve yer tercihlerinde, yukarıda değindiğimiz Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı'nın çok etkin olduğunu göstermektedir.

4.1.3. Kızıltepe'de yaşayan Suriyelilerin geleceğe yönelik planları

Burada Suriyelilerin başka ülkelere gitme gibi bir planları olup olmadığını, Suriye'ye geri dönme ile ilgili fikirlerini veya burada kalmaya dair görüşlerini ifade edilmiştir.

Tablo 22. *Kızıltepe'de Yaşayan Suriyelilerin Geleceğe Yönelik Planları*

Görüşler	Çocuk	Veli	Frekans
Başka bir ülkeye gitmeyi planlıyorum	9	2	11
Burada kalmayı planlıyorum	6	2	8
Savaş bitene kadar burada kalmayı planlıyorum	2	0	2
Bir planım yok	3	2	5

Tablo 23’de görüldüğü üzere Kızıltepe’de yaşayan Suriyelilerin neredeyse yarısı başka bir ülkeye gitmeyi planladıklarını ifade ediyor. Çocukların 4’te 3’ü ile velilerin 3’te 2’si bir daha Suriye’ye dönmeyeceklerini ifade etmişlerdir. 26 katılımcıdan sadece iki çocuk (Ç2, Ç6) savaştan sonra memleketlerine dönmeyi planladıklarını ifade etmiştir. Bu durumu çocuklar *“Suriye’ye dönmek istiyorum ve Arapça bir eğitim almak istiyorum (Ç6).”*, *“Okuyacağım. Ve Suriye’ye dönene kadar burada kalacağım. Babam dönmek istiyor ama bilmiyorum. Savaş biterse belki döneriz (Ç2).”* şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 23’den de görüleceği üzere Suriyeli katılımcıların yarısına yakını başka bir ülkeye gitmek istediklerini ifade etmiştir. Bunun yanında 3’te 2’sine yakını ise Türkiye’de kalmayı planladığını ifade etmiştir. Türkiye’de kalmak isteyen çocuklardan birisi (Ç14, Ç15) aileleri geri dönse bile kendilerini 18 yaşına geldikten sonra buraya geri döneceklerini ifade etmesi çocukların burayı ne kadar benimsediklerini göstermektedir. Çocuklardan biri bu durumu *“Ben burada kalmak istiyorum ama babam Suriye’ye gitmek istiyor. Eğer babam beni götürürse 18 yaşına geldiğimde geri buraya geleceğim (Ç14).”* şeklinde dile getirmiştir.

Tabloya göre Çocuklardan 3’ü (Ç3, Ç12, Ç20) ve velilerin 2’si (V1, V6) ise herhangi bir planı olmadığını dile getirmiştir. Plan yapmamayı haklı bir nokta olarak gören katılımcılardan birisi bu durumu *“Bir planım yok. Ne olacağını bilmiyoruz. Plan yapmadım geleceğim için. Ama sanırım sivil toplum alanında çalışacağım. Hayatın bize ne getireceğini bilmiyoruz. Ben hep Şam’da üniversiteye gidip okuyacağım diyordum. Orda hayatımı kuracağım. Ama şimdi buradayım. Bütün dünyada olabileceğimi düşünürdüm de Türkiye’ye geleceğim ve burada okuyacağım aklımın ucundan geçmezdi. Okuma listemde 10 tane ülke vardı. İçinde Türkiye yoktu mesela ama şu an buradayım. O yüzden plan yapmıyorum pek (Ç12).”* şeklinde ifade etmektedir.

Kızıltepe’de yaşayan Suriyelilerin geleceğe yönelik planlarına ilişkin bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Ben burada kalacağım. Ailem de öyle diyor. Bir ara babam dedi ki çıkalım Avrupa’ya annem dedi ki çocuklar buraya yeni alıştılar çıkmayalım dedi. Kalsınlar eğitimlerini burada tamamlasınlar. Bir gün ailemle birlikte gitmek zorunda kalırsam da yaşımı doldurduğumda buraya geri geleceğim (Ç15).”

“Suriye’yi şu anda kafamızdan çıkardık. Burası da her zaman belirsizlik taşıyor. Yarın İstanbul’da yapıldığı gibi hadi çıkın buradan diyebilirler. O yüzden biz Avrupa’yı düşünüyoruz. Avrupa’daki akrabalarımız çok güzel bahsediyorlar. Hem kendi dillerini öğretiyorlarmış hem de İngilizce veya Almanca öğretiyorlarmış (Ç18).

“Polis olmak istiyorum. Türkiye’de polis olmak istiyorum (Ç17).”

“Babam Avrupa’yı istemiyor. Diyor Avrupa da kimse namaz kılmıyor oruç tutmuyor o yüzden burada kalacağız artık. Suriye’ye dönmeyiz orada savaş var (Ç13).”

“Vallahi çocuklarımın eğitimi için burada kalacağım. Başka yere gidersem çocuklarımın eğitimi eksik kalacaktır. Çocuklarımıza vatandaşlık verirlerse sıkıntı yok. Biz istemiyoruz çocuklarımız rahat eğitim görsün diye vatandaşlık verseler iyi olur (V2).”

“Karar vermedim. Plan yapamıyorum. Dün deselerdi burada olacaksınız diye gülerdim ama şimdi buradayım. Şöyle demek lazım bugünü yaşıyoruz, yarına yetişirsek o zaman karar veririz (V6).”

Kızıltepe’de yaşayan Suriyelilerin çok az bir kısmının Suriye’ye geri dönmeyi planladığını geriye kalanların bir kısmının Türkiye üzerinden başka bir ülkeye gitme planları yaptığını bir kısmının ise artık Türkiye’de kalacaklarını ifade ettikleri görülmüştür. Türkiye üzerinden başka bir ülkeye göç etmeyi düşünen Suriyelilerin temel motivasyonları gidecekleri ülkelerde daha çok imkân olduğu düşünmeleri ve en azından gittiklerinden tam olarak ne olacaklarına dair kafalarında yer alan sorunun bir nebze de olsa cevaplanacağıdır. Suriyeli çocukların ve velilerin burada kalma istekleri arasındaki motivasyonlarının ise şu şekilde olduğu görülmüştür. Veliler temelde çocuklarının buraya

alıştığını ve iyi kötü bir eğitim sistemi içerisinde yer aldıkları için burada kalacaklarını ifade ederken, çocuklar burayı Suriye’den daha çok tanıdıklarını, burada yaşamışlıklarının oluştuğunu bu yüzden de burada kalmak istediklerini ifade etmişlerdir. Bunların yanında yaşadıklarını anlamlandıramadıklarından artık plan yapmadıklarını ifade edenler de vardır. Bu kişilerin ise bu görüşe varmalarındaki en temel nokta hiçbir şeyin planlar çerçevesinde yürüyebileceğine artık inanmaları olarak ifade edilebilir.

4.1.4. Suriyelilerin yaşadıkları genel problemler

Tabloda Kızıltepe’de yaşayan Suriyeli veli ve çocukların genel olarak yaşadıkları problemler verilmiştir.

Tablo 23. *Suriyeli Veli ve Çocukların Yaşadıkları Genel Problemler*

Görüşler	Çocuk	Veli	Frekans
Suriyeli Olma Üzerinden yargılama/Önyargı	16	5	21
İletişim sorunu	17	0	17
Yalnızlık	12	4	16
Yabancılık	12	3	15
İşsizlik	5	1	6
Vatandaşlık kimliğinin olmaması	4	2	6
Barınma sorunu	2	2	4
Beslenme, giyim veya ev eşyası eksikliği	2	0	2
Sağlık Sorunu	1	1	2
Herhangi bir sorunumuz yok	1	1	2

Tablo 24’teki verilere göre çocukların ve velilerin büyük çoğunluğunun en önemli olan sorununun Suriyeli olma üzerinden var olan önyargılar ve bu önyargılarla yargılama ve tanımlanmadır. Özellikle çocuklar kendilerine isimleri ile hitap edilmediğini, kendilerine “Suri” diye hitap edildiğini ve bu etiketlenmeyle birlikte farklı hakaretler de geldiğini ifade etmektedirler. Bu durumu çocuklardan bazıları; *“ismimizle hitap edilmemesi başka bir sorun. Bize genellikle “Suri” diyorlar (Ç1).”*, *“En kötü yanı sanırım Suriyeli olmanın başlı başına bir etiket olması. Yani ne kadar iyi olursanız ne kadar temiz olursanız veya arkadaş canlısı, Suriyeli kimliğiniz bütün bunların önüne geçebiliyor. Bu en önemli sorun bence (Ç3).”*, *“İlk geldiğimiz zamanlar tabii o zamanlar Suriyeliler yeni yeni geliyordu buralara. Burada yaşayan insanlar o zaman çok kötü davranıyorlardı. İyi olanlar vardı ama kötüler daha çoktu. Yani o zaman çevremde olanlardan bahsediyorum.*

Mesela evden çıkarken bizi böyle parmakla gösteriyorlardı. Bak Suriyeli, Suriyeli diye. Arkamızdan böyle çocuklar koşuyor (Ç4).” şeklinde dile getirmişlerdir. Benzer durumu ve hissettiklerini bir veli “Onları unutamayız. Yani yıllardır buradayız ama hala bize yabancı gözüyle ve kötü bakıyorlar mesela buradakiler. Hala “Suri Suri” diyorlar. Vallahi bizi ne Müslüman ne de Kürt olarak sayıyorlar. Öyle değil mi? Yani daha düzgün bir dille bize selam vermemişler. Yani biz onlara bir selam verdiğimizde de düzgün bir şekilde cevabını veya karşılığını alamıyoruz. Kaç yıl oldu buraya geleli hala aynı şekilde davranıyorlar. İnsan iki günlük misafirlikte bile birbirini tanımaya başlar. Biz yıllardır buradayız hiçbir şey anlamadık daha. Bu da Allah’ın işi işte (V1).” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 24’te dikkat çeken bir diğer nokta ise iletişim yaşadıkları sorun ile ilgili. 20 çocuktan 17’si iletişim sıkıntısı yaşadığını ifade ederken velilerden hiçbiri bu sorunu dile getirmemiştir. Bunun temel sebebi ise çocukların okullarda Türkçe ile eğitim görmeleri ve Türkçeyi yeterince bilmemeleridir. Dışarda ise genellikle Kürtçe ile iletişim kurulduğu için çok fazla problem yaşanmamaktadırlar. Veliler genel olarak dışarı ile iletişim halinde oldukları için iletişim konusunda bir problem yaşamamaktadırlar. Okula veli ziyaretine gittiklerinde de Kürtçe bilen hocaların veya öğrencilerin tercümanlığıyla bu sıkıntının ortadan kalktığını ifade etmişlerdir.

Tablodaki veriler üzerinden katılımcıların yarısından fazlasının yabancılik ve toplum içinde yalnızlık çektiğini ifade etmişlerdir. Çocuklardan 5’i (Ç4, Ç5, Ç8, Ç18, Ç19), velilerden 1’i (V1) işsizliğin sorun olduğunu ifade etmiştir. Çocuklardan 4’ü (Ç4, Ç8, Ç15, Ç19) velilerden 2’si (V2, V3) vatandaşlık kimliğinin olmamasını bir sorun olarak ifade etmiştir. Çocuklardan 2’si (Ç1, Ç7) ve velilerden 2’si (V4, V6) barınma sorunu yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Çocuklardan 2’si (Ç1, Ç5) beslenme, giyim veya ev eşyası eksikliği sorunu yaşadığını ifade etmişlerdir. Sağlık sorunu yaşadıklarını ifade eden iki katılımcı vardır (Ç1, V1). Bütün bunların yanında bazıları ise yaşamlarından memnun olduklarını ve herhangi bir sorun yaşamadığını dile getirmişlerdir (Ç11, V5).

Kızıltepe’de yaşamını sürdüren Suriyeli veliler ile öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerinden birkaçı aşağıda verilmiştir:

“Vallahi bazı şeyler oldu hayatımız boyunca, dünya var oldukça unutulmaz. Sınırdaki çocuklarım aç susuz o toprağın içinde, o halleri hiçbir zaman,

ben yaşadığım sürece unutulmaz elbette. Geldiğimizde ilk 1 ay inek ahırında kaldık. Tam 1 ay (V1).”

“Çocukların aç olması ve yalnız olmamız bizi en çok zorlayan şey oldu. Yardım eden yoktu çünkü herkes kendi derdine düşmüştü. Kurşunlardan kaçmıştık. Buraya geldikten sonra hiçbir şey getirmediğimizi bile bile 1 veya 2 kira peşin isteyen ev sahipleri ile karşılaştık. Anlatmakla bitmez. Bir insan düşünce buralarda demek bir de biz bir tekme vuruyoruz yardım etmek yerine. Ben şunu anladım. Zora düşünce ve ekonomik çıkarlar ortaya konunca kimse ne soydaşlığı ne de din kardeşliğini soruyor. Herkes çıkarına göre davranıyor. Bu hiç insani değil (V3).”

“Biz buraya ilk geldiğimiz zaman çok sorun yaşamadık. Ama bir süre geçtikten sonra Suriye’den gelen gençler ile buradaki gençler arasında çıkan sıkıntılarla beraber ortam biraz gerildi. O dönem mesela ev değiştirmek zorunda kaldık. Ev sahibimiz evimi yakarlar diye bizi çıkardı. Ev bulmada sorun yaşadık ve bunun yanında fiyatlar çok fazla artmıştı. Bu tarz sorunların yanında çocuklarımızı dışarıya bırakmaktan korktuk. Başlarına bir şey gelir diye. Çünkü bir iki sefer çarşıda olaylar bıçaklamaya kadar gitmişti. O yüzden korkuyorduk ve çocuklarımızı dışarıya bırakmıyorduk. Bu dönem gerçekten zordu. Savaştan kaçmıştık güvenli diye buraya ama sonuç tam korkunç olmuştu bizim için (V6).

“Beni sebepsiz yere dövdüler. 1 yıl önceydi. Sınıfta bir kız vardı. Benimle konuşuyordu. Bana geldiler dediler ki kızdan ayrılacaksın. Bende dedim ki ben çıkmıyorum beraber değilim ki nasıl ayrılacağım. Sonra 5-6 kişi beni döndü. Çok zoruma gitti. Kendimi sahipsiz ve yalnız hissettim (Ç17).”

Kızıltepe’de yaşayan Suriyelilerin genel olarak yaşadıkları problemleri incelediğimizde en temelde Suriyeli olmak üzerinden yargılanma ve var olan önyargıların kendilerine yansımaları olduğunu görürüz. Suriyeliler ne yaparlarsa yapsınlar veya nasıl yaşayıp davranırlarsa davranırlar yerel halkın kendilerine yönelik bakış açılarının değişmediğini ifade etmektedirler. Bu durumun çoğu alanda zorlukların yaşanmasına neden olduğunu yaptığımız mülakatlarda görmekteyiz. Yaşanan temel sorunlarından birinin iletişim sorunu olduğunu ancak bu iletişim sorunun yetişkinlerin yaşantılarında

değil çocukların deneyimlerinde daha çok karşımıza çıktığını görmekteyiz. Bu durumun temel sebebi çocukların deneyimlerinin çoğunun okulda bilmedikleri bir dille karşılaşmalarından çıktığını ifade edebiliriz. Bu sorunlar aynı zamanda Suriyelilerin yalnızlık ve yabancılık gibi duygulara kapılmasına sebep olmaktadır.

4.1.5. Yaşanan sorunların giderilmesine yönelik çalışmalar

Yaşanan sorunların giderilmesine yönelik olarak yapılan çalışmaları incelediğimizde sosyal uyum çalışmalarının yanında yardım çalışmalarının da ön plana çıktığını görmekteyiz. Bu kapsamda ihtiyaç durumlarının tespit edilmesi, gıda, giyim ve kırtasiye desteği veya para yardımı gibi pek çok alanda yürütülen çalışma olduğunu yaptığımız görüşmeler doğrultusunda söyleyebiliriz. Aşağıdaki tabloda Suriyelilerin genel olarak yaşadıkları problemlerin çözülmesi için il-ilçe yöneticileri ile STÖ'lerinin yaptıkları çalışmalara dair görüşleri yer almaktadır.

Tablo 24. Yaşanan Sorunların Giderilmesine Yönelik Çalışmalar

Görüşler	İl-İlçe Yön.	STÖ	Frekans
Sosyal uyum çalışmaları	2	2	4
İhtiyacı olan aileleri tespit etme	2	1	3
Gıda, giyim veya kırtasiye desteği	1	2	3
Suriyeli aileleri ziyaret etme	2	1	3
Para yardımı veya yardım kampanyaları	1	2	3
Koordinasyon Çalışmaları	2	1	3
Valilik veya kaymakamlıkta yapılan toplantılarda konuyu gündeme getirme	1	1	2
Okuma yazma kursları	2	0	2
Bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları	0	2	2
Psikolojik destek	0	1	1

Kızıltepe ilçesinde yaşayan Suriyelilerin yaşadıkları genel sorunların giderilmesine yönelik olarak bazı çalışmaların yapıldığı Tablo 25'de görülmektedir. Tabloya göre görüşme yapılan STÖ'lerin 2'si (S1, S2) ve ile her iki il-ilçe yöneticisi, Suriyelilerin toplumdaki sorunlarının çözülmesinin ancak ve ancak sosyal uyumun gerçekleşmesi ile mümkün olduğunu ve bunu çözüme giden en temel noktalardan biri olarak gördükleri için de bu alanda çalışmalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Yine her iki yönetici ve STÖ'lerinden 1'i (S1) ihtiyacı olan aileleri tespit etmenin öneminden

bahsedip bu alanda çalışma yaptıkları ifade etmişleridir. Bu ihtiyaçları tespit etmek amacıyla yöneticilerin ikisi ve STÖ'lerden 1'i (S3) ev ziyaretleri yaptıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan tespitler sonucunda yöneticilerden 1'i(Y6) ve STÖ'lerden 2'si (S3, S4) gıda, giyim veya kırtasiye bazına bu ailelere destek verdiğini, yine STÖ'lerden 2'si (S3, S4) yardım kampanyaları düzenlediklerini, yöneticilerden 1'i (Y6) de para yardımında bulduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 25'e göre STÖ'lerden biri ve yöneticilerin ikisi de koordinasyon sorunları çözmek için koordinasyon çalışmaları yürüttüklerini, ayrıca bir yönetici (S2) ve bir STÖ (S1)'ü, valilik ve kaymakamlıkta yapılan toplantılarda bu konuyu gündeme getirdiklerini ifade etmişlerdir. İl ve ilçe yöneticilerinin ikisi de okuma yazma kursları verdiklerini ve bu alanda daha fazla kişiye ulaşılması için farklı çalışmalar üzerine projeler ürettiklerini belirtmişlerdir. Bu sorunların çözülmesine dair STÖ'lerden ikisi bilgilendirme ve yönlendirme çalışması yaptıklarını, bu sayede sığınmacıların sorunlarını çözmek için doğru adrese hızlı bir şekilde ulaşabildiklerini ifade etmişlerdir. STÖ'lerden 1'i (S2) de bünyesinde psikolog bulundurduğunu ve bu sayede sığınmacılara psikolojik olarak destek olabildiğini ifade etmişlerdir.

Kızıltepe'de yaşayan Suriyeli ailelerin ve çocukların yaşadıkları sıkıntıların giderilmesine yönelik il yöneticileri ve STÖ yöneticilerinin yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşlerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“En temelde ev ziyaretlerini yapıp genel durumu tespit ediyoruz. Bu ziyaretlerimizde eğitim çağında olup okula gitmeyen çocukların eğitime kazandırılması için çalışmalar yapıyoruz. Çocuk yardımı (Şartlı nakit: çocuklar okula devam ettikleri sürece aile bu yardımdan faydalanabiliyor). Giyim ve kırtasiye yardımında bulunuyoruz. Bunun yanında birçok yerde (özellikle köylerde yaşayanlara yönelik) ulaşım desteği veriyoruz. Farkındalık eğitimleri, Türkçe dil eğitimi kursları ve aynı zamanda telafi eğitimleri Suriyelilere yönelik yaptığımız diğer çalışmalardır (Y6).”

“Bizim çalışma yelpazemiz baya geniş ama temel de iki noktadan açıklayabiliriz. Birincisi sosyal uyumu gerçekleştirmek ikincisi ise korumaya yönelik çalışmalar. Sosyal uyum kapsamına neler yapıyoruz. Mesela her iki grubun arasındaki diyalogu gerçekleştirecek çalışmalar yapıyoruz. Yine bu

kapsamda meslek edindirme kursları, kapasite geliştirme eğitimleri sosyo-kültürel alanda geliştiren eylem ve planlar, sosyalleşmelerini sağlayan çalışmalar, farkındalık çalışmaları, seminerler, eğitimler, destekler, kit desteği veriyoruz. Tercüman desteği veriyoruz. Eğitime yönelik ise, okula gitmeyenleri tespit edip yönlendirme çalışması yapıyoruz. Bunu koruma kapsamında yapıyoruz. Bu elde ettiğimiz verileri, valilik, il milli eğitim veya ilçe milli eğitim ile yaptığımız görüşmeler çerçevesinde paylaşıp dile getiriyoruz (S1).”

“Asıl amacımız Suriyelilerde farkındalık yaratmak. Bunun yanında entegrasyon çalışmaları yapmak. Yani bir Suriyeli artık ben ülkeme falan döneceğim diye değil burada ben nasıl yaşamalıyım duygusunu oluşturacak çalışmalar yapıyoruz. Mümkün olduğu kadar onları sosyal hayata katmaya çalışıyoruz. Bazı toplantı ve eğitimlere hem Türkiyeli hem de Suriyeli kadınları bir arada alarak aradaki bağı güçlendirmeye çalışıyoruz. Önyargıları kırmaya çalışıyoruz. Ayrıca Cinsel sağlık, üreme sağlığı eğitiminin yayılmasını sağlıyoruz her iki toplamda. Burada psikolog ve hemşire desteği sağlıyoruz. Yönlendirme işlemleri yapıyoruz daha çok. Yaptığımız çalışmalarda bazen örf ve adetlerden dolayı zorluk yaşıyoruz. Burada ancak kanun yolu bize yardımcı oluyor. Mesela erken evlilik ile ilgili veya çocuk çalıştırılmama ile ilgili durumlarda. Bu durumları söyleyince insanların gözü biraz korkuyor ve bu sayede bu durumların az da olsa bir kısmının önüne geçilebiliyor (S2).”

Suriye’den göz edip Kızıltepe’de hayatını sürdüren Suriyeli mültecilerin sorunlarının giderilmesine yönelik il-ilçe yöneticilerinin ve STÖ’leri yöneticilerinin birçok alanda çalışma yaptıkları, bu çalışmalarının temelinde sosyal uyumun sağlanmasına yönelik çalışmalar olduğunu ifade edebiliriz. Sosyal uyum ile ilgili çalışmaların yanında ihtiyaçları olan ailelerin tespit edilmesi, gıda, giyim veya çocuklarının ihtiyaçlarının karşılanacağı kırtasiye desteği, Suriyeli ailelerin ziyaret edilmesi ve gerekli makamlarda bu sorunların giderilmesi için gündeme alınması gibi birçok çalışma yapıldığını ifade edebiliriz. Ancak gerek mülteci sayısının fazlalığı gerekse çalışmaların yeterli olmamasından kaynaklı olarak yeterli verimin alınamadığı yapılan görüşmeler neticesinde de ortaya çıkmaktadır.

Kızıltepe’de hayatını sürdüren Suriyeli mültecilerin birçok alanda sıkıntı yaşadıkları yukarıdaki verilerde görülmektedir. Bundan sonraki bölüm de ise temel

noktamız olan Suriyeli çocukların eğitim durumları ve eğitim sürecinde yaşadıkları sorunların ne olduğunu tartışacağız.

4.2. Kızıltepe’de Eğitimine Devam Eden Çocuklara Yönelik Bulgular

Bu başlık altında Kızıltepe’de yaşayan ve burada eğitimine devam eden Suriyeli çocukların okullardaki durumlarına, karşılaştıkları problemlere, bu problemlerin çözümüne dair Öğretmen, koordinatör ve yöneticilerin aldıkları tedbirlere, Suriyeli çocukların ve ailelerin eğitimleri noktasındaki talep ve beklentilerinin neler olduğu ve okullarda bu sorunların çözümüne dair il yöneticileri, okul yöneticileri, koordinatör ve öğretmenlerin önerilerine ilişkin elde edilen veriler alt başlıklar halinde sıralanmıştır.

4.2.1. Suriyeli çocukların okulda yaşadıkları sorunlar

Kızıltepe’de eğitimlerine devam eden Suriyeli öğrencilerin okullarda yaşadıkları sorunlara ilişkin Suriyeli velilerin, çocukların ve koordinatörlerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerini görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüşler doğrultusunda en temelde dil probleminin yaşandığı ve diğer problemlerin de çoğunlukla bu dil problemlerine bağlı olarak gerçekleştiğini görmekteyiz.

Tablo 25. Okulda Yaşanan Sorunlara Dair Katılımcıların Görüşleri

Görüşler	Çocuk	Veli	Öğrt.	koor.	Yön.	F
Dil(iletişim) Sorunu	18	5	5	3	4	35
Derslerde başarısızlık/anlamada güçlük	10	1	4	1	4	20
Dışlanma/Önyargılar	8	1	1	3	2	15
Öğretmenlerin ilgisiz olması/Göz Ardı Edilme	3	6	1	2	0	12
Okul kültürüne uyum sorunu	3	1	1	0	5	10
Kaynaklara Ulaşma (Roman-öykü-şiir-fikir)	5	1	0	1	1	8
Maddi sorunlar	3	0	0	1	1	5
Yalnızlık ve sessizlik	2	1	1	0	1	5
Yabancılık ve utangaçlık	3	0	0	1	1	5
Öğrencilerin Hazırbulunuşluklarının tespit edilmeden eğitime dahil edilmesi	1	0	1	1	1	4
Yabancı bir sisteme maruz kalmak	2	0	0	1	1	4
Suriyeli öğrencilerin notlarının düşürülmesi	0	1	0	1	0	2
Psikolojik Sorunlar	0	1	0	0	0	1
Misafir olmak(belirsizlik)	1	0	0	0	0	1
Eşitliğin olmaması	0	1	0	0	0	1

Tablo 26'daki verilere göre, okulda yaşanan sorunlardan en çok ön plana çıkan dil(iletişim) sorunudur. 20 çocuktan 18'i, 6 veliden 5'i ayrıca araştırmaya katılan öğretmen, koordinatör ve yöneticilerin neredeyse hepsi bu sorunun en öncelikli sorun olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklar dil farklılığından dolayı, günlük konuşmada büyük bir sıkıntı yaşanmasa da, okuduğunu anlama noktasında hala sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir. Öğretmenler, Koordinatörler ve yöneticiler de bu konuda benzer bir durumu ifade edip, bu temel sorunun aslında diğer bütün sorunların kaynağı noktasında olduğunu ifade etmişlerdir. Yöneticilerden biri bu durumu "*Dil problemi var. Buna bağlı olarak dersi anlamıyor ve aynı zamanda derse odaklanmakta sıkıntı yaşıyor. Bu durum davranışsal ve bilgi noktasında sorunlara yol açıyor. Yani uyum sorunu yaşıyor. Çocuk kendini kanıtlamak için bu sefer farklı davranışlar içerisine giriyor. Derste farklı alanlarla ilgilenme, çocuklarla kavga etme veya gruplaşmalar ortaya çıkan durumların bazıları (Y5).*" şeklinde ifade etmiştir. Bu durumu aslında çocukların verdikleri cevaplarda da görebiliyoruz. Çocukların yarısı da en temel sorunlarından birisinin derslerdeki başarısızlık ve anlamada yaşadıkları güçlük olduğunu dile getirmişlerdir. Çocuklardan biri bu durumu "*Dili anlamama problemi çok fazladır. Konuşmada artık çok büyük sıkıntı yaşamamam da anlamada hala güçlük çekiyorum. Çok az anlıyorum.*

%70'ini anlamıyorum tahminen. Yani çok az kısmını anlıyorum okuduğumun. O yüzden derslerde sıkılıyorum ve bu yüzden okulun çoğu zamanı aslında sıkılmak anlamına geliyor (Ç17).” şeklinde ifade etmiştir. Dil sorunu çocukların okul tercihlerinde de etkili olmaktadır. Suriyeli öğrencilerin çoğu imam hatip liselerinde öğrenimlerine devam etmektedirler. Bunun temel sebebi ise imam hatip liselerinde Arapça dil eğitiminin verilmesi ve bazı derslerin Arapça olmasıdır. Bu konuda çocuklardan biri durumu “Mesela benim imam hatip lisesini tercih etmemin nedeni burada Arapça dil eğitiminin de verilmesidir. Burada hem Arapçayı öğreniyorum hem de derslerde daha başarılı olabiliyorum. Bu okulda daha başarılı olmamın tek sebebi Arapçayı bilmiyor olmam. Birçok arkadaşım da bu yüzden imam hatip liselerini tercih ettiler (Ç18)” sözleriyle ifade etmiştir.

Tabloya göre katılımcılardan 15'i Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar arasında dilin yanında dışlanma ve önyargı olduğunu da ifade ettiler. Bu sorunlar artıkça farklı durumların ortaya çıktığını ifade eden bir veli oğlunun 1 yıl okula ara verdiğini “Suriyeler okulunda (GEM) iken daha iyiydi. Çünkü dilini biliyorlardı ve hocaları da bizim oralıydılar. Haliyle burada anladıkları bir dilde ve kendilerine yakın olan hocalar tarafından ders gördükleri için sıkıntı yoktu. Sonrasında Suriyeliler okulu kapanınca çocuklar Türkiye'ye okullarına gittiler. Küçükler çok zorlanmadılar ama lise ve ortaokuldakiler için çok zordu. Hatta lisedeki oğlum 1 yıl okula ara verdi. Çünkü dersleri anlamıyordu ve çocuklar ona kötü davranıyorlardı. Bunu kaldıramadı (V6)” sözleriyle dile getirmiştir.

Tabloya göre öğrencilerin bir başka sorunu öğretmenlerin ilgisizliği veya Suriyeli öğrencilerin göz ardı edilmesi sorunudur. Bu durum iki şekilde ifade edilmiştir. Birinci durumda, öğrenciler sadece Suriyeli oldukları için göz ardı edildiklerini veya kendileriyle ilgilenilmediği yönünde görüş bildirdiler. Bu durumu bir öğrenci “Bir başka problem de bazı hocalar bizimle çok ilgili değiller. Yani diyorlar ki bunlar Suriyeliler onlar anlamıyorlar diyor. O yüzden boş verin onları diyorlar (Ç18).” şeklinde ifade etmiştir. İkinci durum ise biraz daha farklı bir bakış açısı ile yani öğretmenlerin yetiştirmesi gereken konular olduğunu ve Suriyeliler ile uğraştıklarında bunu yetiştiremeyecekleri için bu ilgisizliğin veya göz ardı edilmenin olduğunu belirtiyorlar. Bir veli bu durum ile ilgili fikrini “Hocaların ilgisizliği ve bizim çocukları görmemezlikten gelmeleri çok sıkıntı oluyor. Burada onları da anlıyorum aslında ilgilenmeleri gereken çok öğrenci, yapması gereken çok iş var. Buna karşın az zaman ve olanak var haliyle birileri ile çok fazla

ilgilenilmiyor. Genelde de bunlar daha fazla zaman harcanması gereken Suriyeliler oluyor (V4)” şeklinde ifade etmiştir.

Tabloya göre çocuklardan 3’ü (Ç10, Ç14, Ç18), velilerden 1’i (V4), öğretmenlerden 1’i (Ö1) ve yöneticilerin tamamı öğrencilerin okul kültürüne uyumda sorun yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların 8’i çocukların gerçekten anlayabilecekleri Arapça okuma kitaplarına (roman, öykü, şiir vb.) ulaşmada sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Maddi sorunların yaşandığını çocuklardan 3’ü (Ç2, Ç8, Ç20), koordinatörlerden 1’i (K3) ve yöneticilerden 1’i (Y4) dile getirmiştir. Öğrencilerden biri bu durumun seçtikleri okulları da etkilediğini “*Maddi sıkıntılar, servis ücreti vs. sıkıntı olabiliyor çünkü okul evimize uzak. Dolayısıyla bizler aslında okul seçiminden önce bazı durumları düşünmek zorunda kalıyoruz. Mesela istediğimiz okul evimize uzak ise onu tercih edemiyoruz çünkü bir servis parası çıkıyor. Bu durumda istediğimiz veya eğitimi iyi olan okullar yerine eve yakın olan maddi olarak bize ağır olmayacak okullar seçiyoruz ya da çarşıya yakın seçiyoruz ki okuldan hemen çıkışta gidip çalışabilelim (Ç20)*” şeklinde ifade etmiştir.

Tabloya göre çocukların bazılarının yalnızlık, yabancılık, utangaçlık, başarısızlık ve sessiz olma gibi problemler yaşadıkları görülmektedir. Bir öğrenci bu durumlarla ilgili sürecini şu şekilde ifade etmektedir; “*Özellikle ilk gittiğim Türk okulunda öğrenciler bana çok küfür ediyorlardı. Nedenini hiçbir zaman anlamadım. Sadece Suriyeli olduğum için küfür ediyorlardı. Bana Suri diyorlardı. İsmimle hitap etmiyorlardı. Kavga ediyorduk mesela ve bunun tek nedeni Suriyeli olmamdı. Sonra okulu değiştireceğim dedim. Bana dediler ki okulu değiştiremezsin çünkü adresin bu okul üzerine. Bende 1 yıl sabrettim. O yıl boyunca hep yalnızdım okulda. Hiç arkadaşım olmadı. Ev sahibimiz de kötüydü. O yüzden evimizi taşındık ve Sonra başka bir okula geçtim. Orası biraz daha iyiydi. Yeni okulum daha iyiydi. En azından Suriyeli arkadaşlarım da vardı. İlkokulumdan nefret ediyordum. Burada değişmeyen tek şey küfürdür. Hep küfür ediyorlar. Kitap okuduğumda bütün sözleri anlamıyorum. Kelimenin ne olduğunu bilmiyorum ama gene de okuyorum. Okuduğumu anlamadığım için bunu ifade etmekten utanıyordum. Zor bir durum yani, alışamadım (Ç14).*”

Tablodaki verilere göre katılımcılardan 4’ü(Ç8, Ö2, K3, Y4) öğrencilerin eğitim seviyelerinin tespit edilmemesinin önemli bir sorun teşkil ettiğini ve bunların belli süreçlerden sonra eğitime dâhil edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların 4’ü (Ç5, Ç8, K2, Y4) öğrencilerin yaşadıkları sorunlardan birinin yabancı bir sisteme maruz

kalmak olduğunu, katılımcılardan 2'si (V1, K1) Suriyelilerin notlarının düşürüldüğünü ifade etmiştir. Velilerden biri bu konudaki fikrini *“Okulda çocuklarımın puanlarını düşürmesinler. Mesela kızım çok bilgilidir. İyi bir not aldığı zaman diyor ki kopya çekmiş arkadaşlarından. Kızlarım çok başarılıdır. Yaptığında diyor sen Suriyelisin nereden biliyorsun, o yüzden kopya çekmişsin diye. 4 yıldır burada, sizin aranızda benim kızım. Öğrenmiş o artık. Mesela bir gün gene iyi almıştı. Tüm arkadaşları Katrin kopya çekmiş vs. diyorlardı. Yani başarısını görmemek ve gölgelemek için. Neden böyle şeyler yapıyorlar kıza (V1).”* şeklinde ifade ederken, koordinatör de benzer bir durumu *“Çocuklarımızın durumu iyidir mesela ama Türkçeden 70 alıyor karneye 65 giriyor neden? Bu durumlar onlar için çok sıkıntıdır ve bu dertlerini her zaman söylüyorlar. Mesela notlarının düşük verilmesi konusu, kanuni olmamasına rağmen herhangi bir hakkımız yok ki onu savunalım peşinden gidelim. O kadar şey gördüm ki gözümle, ama hiçbiri için gidip şikâyet edemiyorum. Yapamıyorum yani. Çünkü bir gücüm veya güvencem yok. Zayıflık yani (K1).”* şeklinde dile getirmiştir.

Tabloya göre velilerden 1'i (V6) öğrencilerin psikolojik olarak sorunlar yaşadığını, bir diğer veli (V2) öğrenciler arasında eşitliğin sağlanması gerektiğine dair fikrini *“Eşitliği sağlasınlar en başta. Mesela geçen gün gene dediler ki şu belgeyi kaymakamlıktan imzalatın kızınıza hediye vereceğiz. Eşim işini gücünü bıraktı gitti, kaymakamlıktan belgeyi onaylattı. Sonra okula teslim ettim. Bana diyor ki Abla siz Suriyelisiniz, size çıkmıyor. Yahu sen kendi öğrencinin Suriyeli olduğunu zaten bilmiyor musun? Ya da bu ikililik neden. Hani eşittik. Hani aynıydık. Diyorlar ki buradaki her şey hepsi içindir, ayırım yok diye fakat sonra bakıyoruz ki türlü türlü ayrımlar var. Araya farklılık koyuyorlar. Senin öğrencindir bitti. Mesele böyle olmalı (V1).”* şeklinde dile getirmiştir.

Suriyeli çocukların okullarda yaşadıkları sorunlara dair katılımcıların görüşlerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“Arkadaşlarımla çok konuşamıyorum. O yüzden konuşmam biraz yavaş ama her şeyi anlıyorum. Evde kendi kendime alıştırma yapıyorum. Kendi kendime konuşuyorum ki bir an önce herkes gibi serbest bir şekilde konuşayım. Bazen böyle birden tutuluyorum Türkçe konuşurken. O yüzden evde sürekli konuşma egzersizleri yapıyorum ki birileriyle konuştuğumda yavaş yavaş konuşmayayım. Daha hızlı(güçlü) konuşayım diye (Ç6).”

“Mesela arkadaşlar arasında sıkıntı yaşıyorum. Sevemiyor, kabullenemiyor, paylaşımında bulunmuyor. Senin ikametine bakıyor mesela, içtiğin sigaraya veya giyimine ve telefonuna bakıyor. Onunkinden iyi ise ya sen mi Suriyelisin ben mi diye bir cümle kullanabiliyor. Mesela çok kolay bir şekilde Suriyelisin sen nasıl iphone kullanabiliyorsun diye şaşırarak sorabiliyor. Mesela özellikle o vatandaşlık verileceği ile ilgili haberler çıktığı zaman çok tepki alıyorduk. Sanki bizim elimizdeymiş gibi. Devletin yaptığı bir şeyin tepkisini de biz alıyorduk. Seni vatandaş etmeyeceğiz, toprağımızı paylaşmayacağız vs. gibi hiç alakamızın olmadığı durumlarla karşılaşıyoruz. Ya mesela bir kadını sevemiyorsun, sevdiğin zaman Suriyeli olduğun için her zaman ikinci veya üçüncü planda oluyorsun. Seni kabullenmiyor. Yarın sen buradan çekip gidebilirsin diyor. Ailen istemez sen Suriyelisin diyor. Daha çıkmamışsın sevgili olmamışsın evliliğe getiriyor. Anladığım kadarıyla bir önlem alıyor kendince. Ama kız Suriyeli olunca yaşamak daha kolay oluyor. Kadınlar da buralı biriyle evlensem kimlik alırım, haklara sahip olurum diye baktığı için o ilişkiler daha rahat olabiliyor (Ç12).”

“Anlamıyoruz, o yüzden sıkıntı oluyor. Mesela ilk zamanlar hiç anlamadan saatlerce yazıyordum. Sırf elim alışsın diye. Ama anlamadığını yazmak kadar sıkıcı bir durum yok. Sınavlarda mesela 1 ya da 2 soru biz yapıyorduk sonra hoca geliyordu bize yardım ediyordu. Sınavları genelde hocaların bize yardım etmesiyle geçiyorduk. Mesela imam hatipte biraz daha rahatım. Arapça sınavlarını çok iyi yapıyorum (Ç13).”

“Kızım çok fazla öğretmenlerden şikâyet ediyor. Mesela kışın gidiyorlardı. Anne diyordu 1 dakika bile geç kalsak bizi içeri almıyordu ve dışarda bırakıyordu. Genele dair bir uygulama değil bu, özellikle Suriyelilere yönelik. Kızım bu öğretmenin Suriyelilerden nefret ettiğini söylüyor. Kız öyle diyor. Yani hocalarından 1 tanesi böyleymiş. Fakat mesela bu diğer çocuğumdaki öğretmen çok iyidir. Hepsi aynı değil onların da. Suriyeli koordinatör öğretmenlerimize söylüyoruz. Onlarda okul idaresi ile falan hallediyorlar (V2).”

Kızıltepe’de yaşayan eğitim çağındaki Suriyeli çocukların okulda yaşadıkları sorunları incelediğimizde en temel sorunun dil sorunu ve buna bağlı olarak yaşanan

iletişim sorunu olduğunu görmekteyiz. Özellikle velilerin kendilerine dair hiçbir şekilde bahsetmedikleri bu iletişim sorununu çocukları söz konusu olduklarına neredeyse tamamı tarafından bu sorunun ifade dile getirilmesi dikkat çekicidir. Bu dil sorununa bağlı olarak ortaya çıkan dersleri anlamada güçlük sorunu neticesinde başarısızlıklar yaşandığı görülmektedir. Bu durum çocukların okul kültürüne uyumunun önündeki en önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu soruna bağlı olarak gerçekleşen bir başka önemli nokta ise çocukların kişisel gelişimi açısından çok önemli olan kitap okumanın gerçekleşmemesidir. Çocuklar kendi dillerindeki kaynaklara ulaşamamakta Türkçe kaynaklara yönelindiklerinde ise yeteri kadar anlayamamaktadır. Bu durum çocukların okuldan soğumasına ve bazen eğitim hayatlarını bitirmeye kadar ileriye gidebilecek yeni ve kalıcı sorunları doğurmaktadır.

4.2.2. Okulda yaşanan sorunların giderilmesine yönelik alınan tedbirler

Okulda yaşanan sorunların giderilmesine yönelik olarak alınan tedbirler daha çok öğrencilerin okula uyum sağlamalarını hızlandıracak ve öğrenciler ile okul arasındaki bağı güçlendirecek çalışmalar olduğunu görmekteyiz. Kızıltepe’de eğitimine devam eden Suriyeli çocukların okullarda yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik öğretmenlerin, koordinatörlerin ve okul yöneticilerinin aldıkları tedbirlere ilişkin görüşleri Tabloda verilmiştir.

Tablo 26. Okulda Yaşanan Problemlerin Giderilmesine Yönelik Alınan Tedbirler

Görüşler	Öğrt.	Koor.	Yön.	F
Okuma-Yazma çalışmaları	3	3	5	11
Etkinliklere katılımlarını sağlama	3	1	5	9
Oryantasyon(uyum) çalışmaları	3	0	5	8
Öğrencilerle ekstra zaman harcama	3	1	2	6
Ailelerle Görüşmeler	1	3	1	5
Akran danışmanlığı	1	2	0	3
Diğer öğrencilerden empati kurmalarını isteme	0	0	1	1

Yukarıda tablo 27’ye göre, öğretmenlerin yarısı, koordinatörlerin ve okul yöneticilerinin tamamı Suriyeli çocukların yaşadıkları problemleri çözmek için en temelde okuma-yazma çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin 3’ü (Ö1, Ö3, Ö4) sınıf içi ve dışı etkinliklerde ve oyunlarda göç ile gelen öğrencilere sürekli görev

verdiklerini, dahil olabilecekleri etkinlikler seçtiğini ve diğer öğrencilerin onlarla birlikte oyunlar oynaması için direktifler verdiğini ve empati kurmaları gerektiğini ifade ederken, okul yöneticilerinin tamamı bu yönde çalışmalar yapılması için öğretmenlerle koordineli bir şekilde çalışmalar yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Bir öğretmen bu konudaki görüşlerini “Okul yönetimi ve öğretmenleriyle yaptığımız toplantıda göç eden öğrencilere normal eğitim öğretim programının yanında özel sınıflarda öncelikle Türkçe dilinin öğretilmesinin yanında öğrencinin seviyesine uygun diğer derslerde de eğitimin verilmesi kararı aldık. Eğitsel açıdan da öğrencilerin öğrenmiş olduğu öğrenmeleri uygulamada göstermesini sağlamak içinde rahat bir ortamın oluşturulmasıyla hem öğrendiklerini tekrar edip pekiştirmesini hem de özgüvenini yükselterek kendini toplumda bir birey olarak görmesini sağlamak için etkinlikler yaptık. Okul dışı zamanlarında da devletin kamu kurumlarında sosyo kültürel ve spor gibi aktivitelere de yönlendirip kişinin ortama uyum sağlaması ve öğrenmelerini artırıcı etkiye sahip olması için etkinliklerde yer almasını sağladık (Ö3)” şeklinde ifade etmiştir.

Tablodaki verilere göre katılımcı öğretmenlerin 3’ü (Ö2, Ö4, Ö5) ve yöneticilerin tamamı Suriyeli çocukların okula, yeni bir kültüre ve arkadaş çevresine uyumlarını hızlandırmak için rehber öğretmenlerle beraber oryantasyon çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir. Yöneticilerden biri (Y1) bu durumu sağlamak için yeterince çalışma yaptıklarını ancak toplumsal uyumda problemler olduğu için çalışmalardan yeterince verim alamadıklarını ifade etmiştir. Bir başka yönetici de bu konuda mekân yetersizliği bahsedip, çalışmaların yeterliliği noktasını “Tabi ki yeterli değil yaptığımız çalışmalar ama temel bazda bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Çok kalabalık mesela okullarımız. Onlara özel bir mekân ayıramıyoruz. Dil bazında ekstra çalışma yürütüyoruz ama yeterli değil. Çocukların psikolojisine yönelik mesela öğretmenlerimizin bence daha fazla hizmet içi eğitim alması gerekiyor (Y5)” sözleriyle ifade etmiştir.

Tabloya göre katılımcıların 6’sı (Ö1, Ö2, Ö3, K3, Y3, Y4) Suriyeli öğrencilerle bazı çalışmalar için ekstra zaman harcadığını ifade etmiştir. Beden Eğitimi Öğretmeni olan bir öğretmen bu zaman harcama ve çalışmalar üzerine fikrini “Bir beden eğitimi öğretmeni olarak hafta içi dersim bittikten sonra Suriyeli öğrencileri spor dallarında geliştirmek üzere ekstra çalışmalar yapmaktayım. Burada başarılı olanları okul takımına alıp üzerindeki negatif enerjiyi pozitif bir enerjiye dönüştürmeye çalışıyorum. Buradaki

başarı durumunun diğer alanlara da etki edeceğini düşünüyorum (Ö3)” şeklinde ifade etmektedir.

Tablodaki verilere göre problemlerin giderilmesine yönelik olarak öğretmenlerden 1'i(Ö1), koordinatörlerin tamamı ve yöneticilerden 1'i (Y5) ailelerle görüşmeler gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Ailelerle görüşme içeriği ve yaptığı çalışmalar ile ilgili bir öğretmen görüşlerini “*Göç ile gelen öğrencilerin ilk başta aileleri ile görüştim. Öğrencinin neler yaşadığını ve travmasını tespit etmeye çalıştım. Öğrenciler ile birebir iletişim kurmaya çalıştım. Dil konusunda sorun yaşadığımız için Türkçe konuşabilen öğrencilerden yardım aldım. Ayrıca okulda yaptığım grup etkinliklerine mümkün oldukça onları dahil etmeye çalıştım. Yapabilecekleri ve anlayabilecekleri ölçüde etkinlikler vermeye çalıştım (Ö1)”* şeklinde ifade etmiştir.

Tabloya göre öğretmenlerden 1'i (Ö1) ve koordinatörlerden 2'si (K2, K3) bu öğrencilerin sorunlarını çözmek için akran danışmanlığı yönteminden faydalandıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca yöneticilerden 1'i (Y5) diğer öğrencilerden empati kurmalarını istemelerini ve bunun için defalarca okuldaki bütün sınıflarda dolaştığını ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında yöneticilerin tamamı hemen hemen bütün öğretmenlerin ve okullarının Suriyeli çocukların problemlerinin çözülmesi için elinden geldiğini ifade ederken, bir öğretmen (Ö2) bu öğrencilere yönelik genele dair çok şey yapılmadığını, milli eğitimden ara ara isimlerin alındığını ama geriye bir dönüş olmadığını ifade etmiştir.

Suriyeli çocukların okullarda yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik öğretmen, koordinatör ve okul yöneticilerinin aldıkları tedbirlere ilişkin görüşlerinden bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“Son yıllarda okulumuzda da uygulanan PICTES (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi) Projesi ile beraber okulumuzda öğrenim gören Suriyeli çocuklara Türkçe öğretilmesi ve Gönüllü Eğiticilerin onların sorunlarıyla ilgilenip kendilerini ifade etmelerine yardımcı olmaları bu konuda olumlu yönde ciddi katkılar sağlanmıştır. Bu bağlamda okulumuzda Suriyeli öğrencilerin gereksinimleri tam anlamıyla karşılanmasa da akademik ve sosyal anlamda okulumuz yönetimi, öğretmenleri ve rehberlik servisinin ortak çalışmaları ile beraber bu öğrencilerimizin uyum sorunları en aza indirgenmeye çalışılmaktadır (Y4).”

“Doğrusu öğretmenlerle de görüştim, Müdür Bey ile de görüştim. Öğretmenler elinden geleni yapıyorlardı. Örneğin çocuklara onları sevin onlara yakın olun, onlar da sizin kardeşlerinizdir, onlarda sizin arkadaşlarınızdır diye fakat sıkıntı öğretmenlerin okulun sıkıntısı değil, sıkıntı evin(ailenin) sıkıntısıdır. Şimdi çocuk eve gittiğinde yeni bir arkadaşımız gelmiş Suriyeli dediğinde eğer evdekiler bir şey olmaz oda sizin gibidir onunla arkadaşlık kurun diye söylerse o zaman o da iyi olur. Ama aile kendinize dikkat edin ona yaklaşmayın gibi bir tavrın içinde olursa, işte o zaman ne yapacaklar; Suriyeliler temiz değil ne bileyim öyle durumlar olursa sorun olur. Bu sıkıntılar biz sadece okulda değil dışarda da çekiyoruz. Hatta sıkıntıların büyüğü dışarıda diyorum ben. Büyük sorun dışarda, okuldaki onun küçük bir yansıması olabilir sadece (K2).”

“Göç eden öğrenciler için destekleyici kurslar verdik. Ayrıca Türkçe dersleriyle öğrencinin öğrenimini kolaylaştırmaya çalıştık. Etkinliklere kattım (Ö4).”

“Suriyeliler için bir sınıf var ayrıca İYEP programına okuma ve matematik yetersizliği olanları dahil edebiliyoruz fakat yeterli gelmiyor. Özellikle dil öğrenimi için profesyonel bir eğitim gerekiyor (Ö5).”

Suriyeli öğrencilerin okulda yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik yöneticiler, koordinatörler ve öğretmenler bir dizi çalışma yürütmektedirler. Bunların başında Suriyeli öğrencilerin dil sorununun çözülmesi için okuma-yazma çalışmaları yapılmaktadır. Yapılan çalışmaların bir kısmı sistematik bir şekilde yapılırken bir kısmının kişisel duyarlılığa bağlı olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca bu temelde yürütülen, Suriyeli çocukların etkinliklere katılımlarının sağlanması, oryantasyon çalışmaları, akran danışmanlığı gibi etkinliklerin de aynı çerçevede yürütüldüğü mülakatlar neticesinde ortaya çıkmıştır. Ancak yapılan çalışmaların yeterli olmamasının yanında sistematik bir şekilde yürütülmeyp kişisel duyarlılığa bağlı olarak yürütülmeye çalışılması, çalışmalardan yeterli verimin alınmamasına sebep olmaktadır.

4.2.3. Suriyelilerin eğitimlerine yönelik talep ve beklentiler

Suriyelilerin eğitimlerine yönelik talep ve beklentilerini incelediğimizde yaşadıkları sorunların çözümü doğrultusunda olduğunu görüyoruz. Bu kapsamda en çok sıkıntı yaşadıkları dil problemi öne çıkmakta ve bu konuda ek çalışmalar yapılması

gerektiğini ifade etmektedirler. Bunun dışında kendi anadilleri olan Arapça'nın öğretilmesi de ön plana çıkan bir başka taleptir. Üzerinde durulması gereken noktalardan bir tanesi ise Suriyelilerin geleceğine yönelik olarak içinde buldukları belirsizlik olduğunu söyleyebiliriz. Bu noktada gelecekleri ile ilgili belirsizliğin ortadan kaldırılması ve ne olacaklarına dair durumun netleşmesi için gerekli çalışmaların bir an önce bir neticeye varmasını istemeleri de ön plana çıkan bir diğer talepleridir. Bu durum onların geleceklerini inşa etme sürecinde karar almalarını zorlaştıran bir durum olduğu için kendileri açısından karmaşa yaratan bir noktaya dönüşmüş durumdadır. Bu karmaşanın bir an önce giderilmesi, onların da ona göre bir yol çizmelerini sağlayacaktır. Suriyeli velilerin ve Kızıltepe'de eğitimine devam eden Suriyeli öğrencilerin eğitimleri noktasında yetkililerden talep ve beklentilerine ilişkin görüşleri tabloda verilmiştir.

Tablo 27. *Suriyelilerin Eğitimlerine Yönelik Talep ve Beklentiler*

Görüşler	Çocuk	Veli	F
Türkçeyi daha iyi öğrenmek için ek çalışmalar	6	3	9
Gelecek için iyi bir eğitim almak	6	2	8
Belirsizliğin ortadan kaldırılması / Biz ne olacağız	3	4	7
Suriyeliler için okulların açılması / Eğitim dilinin Arapça olması	5	0	5
Çocuklar arasında eşitliği sağlasınlar	0	3	3
Maddi sorunların (giyim, araç-gereç) giderilmesi	2	0	2
Eğitimlerin sürekliliğinin sağlanması	2	0	2
Bürokratik işlemlerin (Resmi belge isteme) azaltılması/	2	0	2
Bilgilendirme çalışmaları yapmaları	2	0	2
Okullarda Suriyelilere kontenjan ayrılması	2	0	2

Tablo 28'e göre, eğitimlerine yönelik yetkililerden talep ve beklentilerinin neler olduğu noktasında fikirleri alınan Suriyeli 7 çocuk ve 3 Veli Türkçeyi daha iyi öğrenmek için ek çalışmalar yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazı okullarda yürütülen çalışmaların eksik olduğunu bu yüzden standart bir sistem çerçevesinde çalışmaların yürütülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bir öğrenci bu konudaki fikrini "*İyi bir eğitim olsun istiyorum yani gelecekte işime yarayacak beni bir yerlere getirecek bir eğitim istiyorum. Bu şekilde bir yandan dil öğrenmeye adapte olmaya çalışırken, diğer dersler sekteye uğruyor ve ikisi de yarım yamalak kalıyor. Ek çalışmalar yapılmalı dil öğrenimi*

ile ilgili. Bir de günde en azından 2 saatin dil öğretimine ayrılması gerektiğini düşünüyorum (Ç18)” sözleriyle ifade etmiştir.

Eğitime devam eden çocukların tamamı eğitimi bir umut olarak görmektedirler. Çocuklardan 6’sı (Ç2, Ç4, Ç6, Ç8, Ç12, Ç18) ve velilerden 2’si (V1, V2) gelecek için iyi bir eğitim almak istediklerini ifade etmişlerdir. Çocuklardan biri (Ç4) burada kalmayı düşünmediğini ama kalanlar için iyi kurgulanmış ve en az iki dili öğretecek şekilde bir eğitim verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yanında bazı öğrencilerin beklentilerini ifade edip, bu beklentilerinin karşılanmayacağına dair umutsuzluğunu “Bizim iyiliğimiz için olacak olan, daha düzgün, daha düzenli ve ileride işimize yarayabilecek daha evrensel normlarda bir eğitim istiyorum. Yetkililerden bir talebim yok çünkü talebim olsa bile samimi olunmadığı için yerine getirilmeyeceğinden eminim (Ç8)” sözleriyle ifade etmiştir. Bir veli de bu konuda beklentisini “Çocuklarımın kendi ayakları üstünde duracakları bir konuma gelmelerini istiyorum. İnsanlığa ve kendilerine hayırları olsun istiyorum. Bu yüzden okumalarını istiyorum. İyi bir eğitim alsınlar istiyorum. Öyle iyi olsun ki bu eğitim bu kötü durumun bizim çocuklarımıza bir şans olarak dönmesini istiyorum (V3)” sözleriyle dile getirmiştir.

Tabloya göre 5 katılımcı sadece Suriyelilerin okuduğu bir okulda ve Arapça dilinde eğitim almak istediğini ifade etmiştir. Bu öğrencilerin bazıları (Ç3, Ç9) Türkçe’nin iyi öğretilmesi ve okullarda ayrımcılık olmadığı takdirde bu sistemde de okuyabileceğini ancak bu şartlar sağlanamayacaksa sadece Suriyelilerin olduğu Arapça dilinde eğitim almak istediğini belirtmiştir. Diğer öğrenciler (Ç14, Ç13, Ç5) ise Arapça eğitim almak istediklerini ve temelde bu dilin öğretilmesi gerektiğini yanında Türkçe olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu konuda çocuklardan biri fikrini “Arapça bir eğitim almak istiyorum. Arapçanın yanında Türkçe verilebilir ama temelde Arapça olmalı. Bir de bize artık ne olacağı netleştirilse ona göre belki biz de bir şeyleri daha net kararlaştırabilir veya isteyebiliriz. Hocalar Arapça bilseydi iyi olurdu. Ne bileyim okuyacak Arapça kitap bulamıyoruz mesela, kendi okulumu olsa bu konuda bence daha çok destek gelir. Suriyeliler okulunda okumak isterdim (Ç13)” sözleriyle dile getirmiştir. Tablodaki bilgilere göre, velilerden 3’ü (V1, V2, V5) okullarda çocukları ile diğer çocuklar arasında uygulamalarda farklılıklar bulunmaması ve eşit koşullarda okumaları gerektiğini belirtmiştir. Bu durumun herkes tarafından net bir şekilde bilinmesi adına bir veli beklentisini “Çocuklar arasında ayırım yapılmamasını istiyoruz. Bu konuda çok katı kurallar getirilmeli okullarda. Herkesin (öğretmen, idare, halk) tabi olacağı net kurallar.

Herkes bilmeli ki bu insanlar keyfinden buraya gelmedi o yüzden bunların çocuklarının da artık buradakilerden bir farkının olmadığı, onlarla eşit şartlara sahip olması gerektiği net olmalı (V2)” sözleriyle ifade etmiştir.

Tabloya verilen bilgilere göre maddi sorunlar yaşayan 2 çocuk (Ç5, Ç12) bu konuda duruma el atılması gerektiğinin ve maddi sorunların giderilmesi (özellikle liselerde servis ücretleri) gerektiğini ifade etmişlerdir. Eğitimin sürekliliğinin devam etmesi gerektiğini belirten bir çocuklardan ikisi (Ç4, Ç13), standart bir şeye artık varılması gerektiğini ve okul değiştirmekten sıkıldıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklardan biri Suriyelilerin uğraşması gereken bürokratik işlemlerin azaltılması gerektiğini ve Suriyelilerin okula kayıtlarının kolaylaştırılması gerektiğine yönelik görüşlerini *“Bu konuda Suriyelilere yönelik daha açık ve olumlu noktalar oluşturacak bir sistem gerekli. Mesela mahallemizde olan bir erkek arkadaş belge istendiği için okula devam edemiyor. İlk zamanlar belgeye gerek yoktu ama şu anda liseye kayıt için belge istiyorlar. Arkadaşım da Suriye’ye gidemediği için (giderse askere alınacak) belgelerini getiremiyor dolayısıyla okula kaydını yapamıyor (Ç1)”* sözleriyle dile getiriyor. Ayrıca çocuklardan 2’si (Ç10, Ç12) aynı koşullarda olmadıkları için aynı sınava tabi tutulmalarının doğru olmadığını ve liselerde Suriyelilere ayrı kontenjanlar ayrılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Suriyeli çocukların ve velilerin yetkililerden talep ve beklentilerine yönelik fikirlerinin bazıları aşağıda verilmiştir.

“Yani sorunlarımızın çözüleceği kendi dilimizle okuyabileceğimiz bir eğitim isterim. Bunu bize sağlasalar zaten yeterlidir (Ç5).”

“Ya aslında diyorlar ki siz okuyorsunuz boşa gidiyor. Neden deyince Suriyelisiniz atamanız olmuyor falan diyorlar. Suriyelisiniz falan. Ben onları sıkıntı yapmıyorum ve şu anda baya geliştim. Belki bu belirsizlik ortadan kaldırılırsa sıkıntı kalmaz (Ç15).”

“Dilini iyi bildiğim, kendimi en güzel şekilde ifade edebildiğim ve misafir gibi olmadığım bir eğitim almak isterdim. Yetkililerden tek beklentim, biz bu sistemde okuyoruz ama yarın ne olacağımıza dair netleştirmeyi bir an önce belirlemeleri (Ç19).”

“Dil konusunu biraz daha sistemli şekilde ele almaları gerektiğini düşünüyorum. Şu anda çocuklarımız Türkiye’deki okullarda nasıl sakat bir şekilde eğitimlerini devam ettiriyorlarsa yarın eğer buradan gönderilirse Suriye’ye gitsek bile, gene eğitim konusunda ve dil konusunda sıkıntı yaşayacaklar. Suriye’ye dönsek bu sefer yeterince Arapçası olmayacak çocuklarımızın. O yüzden belirsizliklerin bir an önce ortadan kaldırılıp, düzgün bir sistemde eğitim görmemiz lazım. Bunun yanında mesela çok kültürlü ve çok dilli bir eğitim sistemi benimseyebilirler bizim çocuklarımız için. Ekstra Türkçe dil kursları verebilirler. Ve belki de bizi en çok zorlayan servis olayında bize destek verebilirler (V4).”

“Üniversiteyi okuma imkanı verirlerse çocuklarımıza bu önemli bir şey. Kabul edilmeleri ve kabullenilmeleri gerek. Bunun gerçekleşmesi gerekir. İş imkânı verilse devlette. Aslında bunun temeli çocukların belli bir eğitimden sonra Vatandaşlık almaları olur. Ekmeklerini rahat bulabilecekleri kazanabilecekleri bir hayat sürmeleri için imkanlar yaratılmasını istiyoruz (V5).”

Yapılan görüşmeler neticesinde Suriyelilerin eğitimlerine yönelik bir dizi talep ve beklenti içinde oldukları görülmüştür. Bu talep ve beklentilerden bazıları; Türkçeyi daha iyi öğrenmek için ek çalışmalar yapılması, gelecek için iyi bir eğitimin kurgulanması, çocuklar arasında eğitimin sağlanması ve eğitimin sürekliliğinin sağlanmasıdır. Bu talep ve beklentilerin Tablo 25’te yapılan çalışmalarla uyumlu olduğu görülmektedir. Ancak bu taleplerin mülakatlarda bu kadar belirgin olması yapılan çalışmaların eksik kaldığını göstermektedir.

Araştırma kapsamında ortaya çıkan veriler en temel sorunun dil olduğunu ortaya koyuyor. Bu çerçevede Suriyeli çocukların ve velilerin eğitim dili olarak tercih ettikleri dilin hangisi olduğuna yönelik veriler elde edilmiştir. Katılımcı çocuklar ve veliler 1. Ve 2. Dil tercihlerini tablodaki gibi sıralamıştır.

Tablo 28. Suriyeli Çocukların ve Velilerin Eğitimlerindeki Dil Tercihleri

Diller	Ç 1	Ç 2	Ç 3	Ç 4	Ç 5	Ç 6	Ç 7	Ç 8	Ç 9	Ç 10	Ç 11	Ç 12	Ç 13	Ç 14	Ç 15	Ç 16	Ç 17	Ç 18	Ç 19	Ç 20
Arapça		1.	1.	1.	1.		1.	1.				2.	1.	2.	2.			1.		1.
Türkçe	1.	2.			2.	2.		1.	2.	2.	1.		2.		1.		1.	2.		
Kürtçe							2.	2.				1.							2.	2.
İngilizce	2.		2.	1.		1.				1.	2.			1.		1.	2.			
Diğer																2.				

Diller	V 1	V 2	V 3	V 4	V 5	V 6
Arapça		2.		2.	2.	1.
Türkçe		1.	1.		1.	2.
Kürtçe						
İngilizce			2.	1.		
Diğer						

Tablodaki verilere göre Suriyeli çocukların ve velilerin tercih ettikleri diller Arapça, Türkçe, Kürtçe ve İngilizcedir. 1. Öncelik olarak Arapçayı 9 çocuk, Türkçeyi 5 çocuk, İngilizceyi 5 çocuk ve Kürtçeyi 1 çocuk seçmiştir. Velileri incelediğimizde ise Türkçeyi 3 veli, Türkçeyi 1 veli ve İngilizceyi ise 1 veli tercih etmiştir. Tablodan çıkan bu verilere göre dil tercihi açısından hem çocuklarda hem de velilerde farklı eğilimler olduğunu söyleyebiliriz. 1. ve 2. Öncelikleri göz önünde bulundurursak katılımcıların 16'sı Türkçeyi, 16'sı Arapçayı, 11 İngilizceyi ve 5'inin de Kürtçeyi seçtiği görülmektedir. Verilerde Türkçe ve İngilizcenin oran olarak çok yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

4.2.4. Eğitimde yaşanan sorunların çözümüne yönelik öneriler

Eğitimde yaşanan sorunların çözümüne yönelik önerileri incelediğimizde Türkçe dil kurslarının artırılması, farklı programların uygulanması, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve uzmanlar tarafından psikolojik destek sağlanması gibi öneriler ön plana çıkmaktadır. Bu öneriler aslında öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları veya eksikliğini hissettikleri durumları da karşımıza çıkarmaktadır. Yapılan görüşmeler neticesinde Kızıltepe'de eğitimine devam eden Suriyeli çocukların eğitimde yaşanan sorunların çözümüne dair öğretmenlerin, koordinatörlerin ve yöneticilerin önerileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 29. Eğitimde Yaşanan Sorunların Çözümüne Yönelik Öneriler

Görüşler	Öğrt.	Koor.	Yön.	F
Türkçe dil kursu verilmeli	4	3	4	11
Farklı programlar uygulanmalı	3	2	2	7
Eğitim (malzeme, giyim, servis ücreti) ihtiyaçları karşılanmalı	0	2	2	4
Uzmanlar tarafından psikolojik destek sunulmalı	0	1	3	4
Ailelerle görüşmeler yapılmalı	1	1	2	4
Rehberlik (uyum) çalışmaları artırılmalı	2	1	0	3
Sosyalleşme çalışmaları (etkinlikler) yapılmalı	2	1	0	3
Okulda çalışan herkese hizmet içi eğitim verilmeli	1	1	1	3
Okullara sosyal çalışmacı ve dil bilimci verilmeli	1	-	2	3
Öğretmenler öğrencilerle ekstra vakit geçirmeli	1	0	0	1

Tablo 30'a göre okulda yaşanan sorunların çözümüne dair önerilerin neler olduğu konusunda fikri alınan 5 öğretmen, 3 koordinatör ve 5 okul yöneticisinin neredeyse tamamı, göç ile gelen Suriyeli çocukların tamamı dil eğitimlerine ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Dil sorunu çözülmediği takdirde göç eden çocukların eğitimden yeterince fayda sağlayamayacağını net olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca var olan dil eğitimlerine ek olarak farklı programlar uygulanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bir koordinatör bu konudaki fikrini *“En temelde bu çocukların dili öğrenmesi lazım. Hem buldukları ortama hızlı bir şekilde uyum sağlamaları için hem de derslerinde başarılı olmaları için. Bunun için hiç ara vermeden dil eğitimleri farklı programlarla desteklenmeli ve en kısa zamanda eğitimde zorluk yaşamayacakları noktaya gelmelerinin sağlanması gerekiyor (K1)”* şeklinde ifade etmiştir. Bir öğretmen de bu konudaki görüşünü *“Bu öğrencilere ve ailelerine en az bir yıl sürecek sadece dil eğitimi verilmeli. Bununla beraber iki dili bilen eğitimcilerin yetişmesi için gönüllü öğretmenleri aynı yoğunlukta dil eğitimine tabi tutmak gerekir (Ö1)”* sözleriyle dile getirmiştir.

Koordinatörlerin 2'si (K2, K3) ve yöneticilerin 2'si (Y4, Y5) Suriyelilerin yaşadıkları maddi sorunlara değinerek ailelerin yaşam şartlarının zor olduğunu, temel ihtiyaçlarını gidermede sıkıntı yaşadıklarını ve bu sıkıntılara rağmen çocuklarını okula gönderen ailelere bu noktada yardımcı olunması gerektiğini, en azından çocukların okul masraflarının imkanlar dahilinde karşılanması gerektiğini bunun sağlanması durumunda Suriyelilerin eğitime daha fazla katılacağını dile getirmişlerdir.

Tabloya göre yöneticilerden 3'ü (Y2, Y3, Y5) ve koordinatörlerden biri bu çocuklara uzmanlar tarafından psikolojik destek sunulması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda yöneticilerden biri görüşünü *“Sosyal çalışmacılar tarafından ziyaretler ve veli eğitimleri verilmeli. Okul dışında da destek şart. Rehabilitasyon süreçlerinde psikologlar görev almalı çünkü savaş psikolojisi kolay atlatılabilecek bir travma değil kanımca(Y3)”* şeklinde dile getirmiştir.

Katılımcı öğretmenlerden 2'si (Ö2, Ö3) ve koordinatörlerden 1'i (K2) göç eden öğrencilerin yeni çevrelerine halen yabancılık çektiklerini okulda uyum problemlerinin devam ettiğini bu yüzden de okulda bu çocuklara yönelik rehberlik ve uyum çalışmalarına daha çok ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunun yanında öğrencinin sosyalleşebileceği Sosyal ve spor alanlarında etkinliklere katılımının önemi katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu konuda bir öğretmen görüşünü *“Göç eden öğrencilerin bedensel ve özellikle de zihinsel açıdan gelişimlerinin etkili bir biçimde geliştirilmesi için günün çoğunu okulda geçirmeleri sebebiyle okulda eğitsel açıdan çocuğun rahat bir ortamda spor yapabilmesi ve yeteneğine uygun becerileri yapabilmesine ortam yaratmak önemli olacaktır. Çocuğun okul dışı zamanlarında da ihtiyaç duyması durumunda devletin desteğiyle okul dışı ortamların eğitsel açıdan uygun hale getirilen ortamların oluşmasıyla beraber çocuğun öğrendiklerini tekrar etmesini, pekiştirmesini sağlamalıdır. Yapılan bu çalışmaların sonucunda çocukta başarı duygusuyla beraber öz güven artırımı ve toplumda kendini tanıma ve toplumun bir parçası haline gelmesi açısından son derece önemlidir. Rehber olursan yolunu bulur çocuk (Ö3).”* Sözleriyle dile getirmiştir.

Tablodaki verilere göre katılımcılardan 3'ü (Ö1, K2, Y4) okuldaki bütün personelin bu çocukların durumunu net bir şekilde anlamaları ve durumun farkında olmaları için hizmet içi eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda koordinatörlerden biri fikrini *“Okullarda onlarla temas edecek bütün personelin hizmet içi eğitimler verilmeli. Bu noktada nasıl bir psikolojide oldukları daha net bir şekilde bilinir ve bütüncül bir program dahilinde çalışmalar herkes tarafından aynı bilinçle sürdürülebilecektir (K2)”* sözleriyle ifade etmiştir. Bir yönetici de bu konudaki görüşünü *“Öğretmenlere bu konuda bakanlık tarafından merkezi veya yerel hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenerek bu konuda daha etkili bir öğretim süreci için bilgi ve donanım açısından destek verilmeli (Y4)”* dile getirmiştir. Bunun yanında okullarda sosyal

çalışmacı ve dil bilimci bulundurulması gerektiği 1 öğretmen (Ö5) ve 2 yönetici (Y1, Y4) tarafından dile getirilmiştir.

Kızıltepe’de eğitimine devam eden Suriyeli çocukların okulda yaşadıkları eğitsel sorunların çözümüne yönelik öğretmen, koordinatör ve okul yöneticilerinin önerilerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

“Öğrencilerin okula kayıtlarında yaşadıkları bir diğer sorun da denklik ve uyum sorunudur. Bunun için de öğrencinin yaşına ve daha önce almış olduğu eğitime denk bir sınıfa alınması; sınıfa alındıktan sonra psiko-soyal desteğin sunulması, öğrencinin okula karşı olumlu tutum geliştirmesine ve okula düzenli devam etmesine ciddi katkı sağlayacaktır (Y4).”

“Rehberlik çalışmalarına ağırlık verilmeli bunun yanında Türkçe dil desteği farklı çalışmalarla desteklenmeli. Sosyalleşme alanları zenginleştirilip eğitim malzeme ihtiyaçları karşılanmalı. Çok dilli öğretmenler yetiştirilmeli (K2).”

“Yaşanan sorunlara çözüm noktasında göç eden çocukların eğitim gördüğü okullara sosyal çalışmacı ve dil eğiticilerin verilmesi (Y1).”

“Müdüre de dedim. Koordinatörlerine de dedim. Mesela 8. Sınıf öğrenciler için, bu sınav sistemi ile ilgili, yani Suriyeli bir çocuk ile Türkiye’deki bir çocuğun aynı sınava girmesi noktasındaki duruma kesinlikle katılmıyoruz ve doğru bulmuyoruz. En temelde bunun değişmesi gerekiyor. Suriyelilerin biraz daha kolay olması lazım (K1). “

Kızıltepe’de yaşayan eğitim çağındaki Suriyeli öğrencilerin eğitimde yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik pek çok öneri yapılmaktadır. Bu önerilerin içinde ilk sırada göze çarpan Türkçe dil kurslarının artırılmasıdır. Her noktada karşımıza çıkan dil problemi eğimin önündeki en temel engel olduğu ve birçok durumla ilişkili olduğu için bu sorunun çözülmesi için yapılacak çalışmaların ağırlığının bu yönde olması gerekmektedir. Ayrıca Suriyeli öğrencilerin var olan programa dâhil olmaları yerine eğitimlerinde ihtiyaçlarını karşılayacak farklı bir programın uygulanması gerektiği bu mümkün değilse var olan programın bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde dönüştürülmesi önemlidir.

4.2.5. Okulun Suriyeli öğrencilere katkıları

Suriyeli öğrencilere okulun, sosyalleşme, arkadaş çevresinin gelişmesi ve en temel sorunları olan dil bilmeme sorununun çözülmesi gibi pek çok alanda katkıları görülmektedir. Bu durum çocukların çevre uyumunu kolaylaştırmakta ve daha hızlı bir şekilde adapte olmalarını sağlamaktadır. Kızıltepe’de eğitimine devam eden Suriyeli öğrencilere okulun katkılarına dair Suriyeli veli ve çocukların, öğretmenlerin, koordinatörlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 30. Okulun Suriyeli Öğrencilere Katkılarına İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Görüşler	Çocuk	Veli	Öğrt.	Koor.	Yön.	F
Sosyalleşme Sağlaması	9	4	5	2	3	23
Arkadaş çevresinin oluşması	10	4	4	3	1	22
Yeni bir dilin (Türkçe) öğrenilmesi	12	3	2	3	2	22
Yeni bir çevreye alışmalarını sağlama	6	2	1	1	2	12
Psikolojik Sorunlardan Kurtulma	2	2	2	1	3	10
Eğitime devam edebilme	4	2	1	2	0	9
Aidiyet duygusu kazanma	1	4	1	1	2	9
Hayatın devam ettiğini görmek	2	3	1	0	2	8
Ülkenin kültürünü tanıma	5	0	0	0	0	5
Güvenli bir ortamda hissetme	0	0	1	0	2	3
Yok denecek kadar azdır	0	0	0	0	1	1

Verilen tabloya göre okulun Suriyeli çocuklara katkısının neler olduğuna dair görüşme gerçekleştirilen Kızıltepe’de eğitimine devam eden çocukların yarısına yakını, okula devam eden çocuğu bulunan velililerin neredeyse tamamı, görüşülen öğretmenlerin tamamı 5 okul yöneticisinin 3’ü (Y1, Y4, Y5) ve koordinatörlerin 2’si (K1, K3) okulun çocukların sosyalleşmesi açısından önem arz ettiğini, topluma alışmada ve tanımada büyük bir rol oynadığını ifade etmişlerdir. Bir okul yöneticisi bu konudaki fikrini “*Uyum okulda başlar. Çocuklar sosyalleşerek bir araya geldiklerinde bu aynı zamanda mahalleye yansır. Okulda kurulan arkadaşlıklar mahallede devam eder. Bu şekilde bütüncül bir durum ortaya çıkar ve mahallelerde de yerel halk ile Suriyeliler arasında bir diyalog oluşur. Buda toplumda kaynaşma sağlar ve uyumlu bir süreç doğurur (Y5)*” sözleriyle dile getirmiştir. Yanı sıra çocukların yarısı, velilerin tamamına yakını, öğretmen ve koordinatörlerin neredeyse tamamı ve yöneticilerden 1’i (Y5) bir çocuğun bulunduğu ortama uyum sağlaması, topluma dahil olması ve sosyalleşmesi açısından

edindiği arkadaşlıkların çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Çocuklar birbirleriyle oyunlar ve etkinlikler ile bir araya geldiklerinden aralarında bağ kurulması ve bir araya getirilmesi yetişkinlere oranla çok daha yüksektir. Okul ortamının da tam olarak bunu sağladığını ve bu konuda en büyük rolü üstlendiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden biri bu konudaki görüşünü *“Akranları ile bir arada bulunmak. Her zaman savunduğum şeylerden biridir. Travmada da çok önemli bir durum veya olgudur. Yaşanan problem normal hayata dönmedikçe iyileşmeye çalışmaz. Bir çocuk annesini kaybetmiş olabilir, bir çocuk bir savaştan gelmiş olabilir, onu normal hayata ne kadar hızlı adapte edersek, normal hayatın ne kadar çabuk devam ettiğini görürse, hayatı o kadar yolunda gitmeye başlar. Tabi ki yasını da yaşayacak. Bu göç ile gelen çocuk için de geçerli. Ama akranları ile bir arada bulunmak ona en iyi gelecek dönem diye düşünüyorum. Yetişkin olsa, yani bizim gibi, biz biraz daha kabuğumuza çekilmeyi seven insanlar olabiliriz. Ama bir çocuğu en çok arkadaşı etkiler. Bu ortamın içinde olmaları onlar için en hayırlısı ve en güzeli diye düşünüyorum. Bir de sosyal davranışları öğrenebileceği en iyi yer okul. Sadece iyi anlamda değil. Bir küfür de öğrenebilir veya kavga etmeyi ama bunu yani yaşamayı en iyi öğrenebileceği yer okul (Ö2)”* şeklinde dile getirmiştir.

Eğitimde yaşadıkları sıkıntılar tablosunda katılımcıların tamamına yakını okulda yaşanan en öncelikli ve temel sorunun dil- iletişim sorunu olduğunu ifade etmişlerdi. Tablodaki verilere göre Suriyeli çocukların yarısından fazlası, velilerin neredeyse tamamı, öğretmen ve koordinatörlerin tamamına yakını ve yöneticilerden 2’si (Y1 ve Y5) okulun bir diğer katkısının Türkçeyi öğrenmeleri olduğunu dile getirmişlerdir. Bunun farklı bakış açıları kazandırdığını ifade eden öğrencilerden biri fikrini *“Dil öğreniyorum ve bu benim biraz daha algımı açıyor haliyle artık dil bildiğim için biraz daha gezme sürecine de girebiliyorum. Yani yeni insanlarla iletişim kurmanın ve yeni dünyalara akabilmenin kapılarını açıyor. Kendi akvaryumumun dışına çıkıyorum anlayacağınız (Ç12)”* sözleriyle açıklamıştır. Görüşme yapılan okulların neredeyse tamamında okul yöneticileri dil sorununu ortadan kaldırıp sağlıklı bir iletişim sağlanması için birçok yol denediklerini bunun için kendi bünyelerinde veya farklı kurumlarla iş birliği çerçevesinde okuma yazma kursu açtıklarını, öğretmenlerinin bu konu ile ilgili ekstra bir çaba harcadığını, öğrencilerin dili öğrendikten sonra yaşanan sorunların çoğunun aşılabileceğini ve kendilerini toplumun bir parçası noktasında görebileceklerini ifade etmişlerdir. Bir öğretmen Suriyeli bir çocukla ilk zaman ve sonraki zamanını şu şekilde *“Dil bilmediğim için birbirimizin gözüne baktık çoğu zaman. Zamanla dil öğrendikçe*

öğrenci daha bir sıcak ilişki kurup yakınlaşabildiğimizi gördüm. Yani başlangıçta sadece gözlerimin içine bakıp benden beklentisini ifade etmeye çalışan öğrencim sonrasında dili öğrendikçe kendini ifade etme noktasında ve insanlarla ilişki kurma açısından büyük bir gelişme gösterdi (Ö5) sözleriyle dile getirmiştir.

Tabloya göre çocuklardan 6'sı (Ç1, Ç6, Ç11, Ç12, Ç13, Ç19), velilerden 2'si (V3, V4), öğretmenlerden 1'i (Ö1), koordinatörlerden 1'i (K1) ve yöneticilerden 2'si (Y1, Y4) okulun, öğrencilerin yeni çevreye alışmalarını sağladığını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan biri (K1) okulun çocukluklarını bırakmaları sebebiyle oluşan büyük boşluğu buradaki çevreye hızlı bir şekilde alışmalarını sağlayarak okulun kapattığını dile getirmiştir. Çocukların buraya geldiklerinde tam olarak ne yapacaklarını ve nasıl davranacaklarını bilemedikleri okulun onlara bu noktada bir sistemsal bir imkân sağladığını yöneticilerden biri (Y1) ifade etmiştir.

Tablodaki verilere göre okulun bir diğer katkısı da savaştan kaçıp gelen Suriyeli çocukların psikolojik sorunlarından kurtulmalarını sağlamasıdır. Çocuklardan 2'si (Ç5, Ç20), velilerden 2'si (V2, V3), öğretmenlerden 2'si (Ö1, Ö2), koordinatörlerden 1'i (k3) ve yöneticilerden 3'ü (Y1, Y4, Y5) Suriyeli çocukların okul sayesinde psikolojik sorunlardan kurtulduğunu veya etkisinin azaldığını ifade etmiştir. Yanı sıra eğitime devam edebilme katkısı çocuklardan 4'ü (Ç4, Ç10, Ç14, Ç16), velilerden 2'si (V1, A5), öğretmenlerden 1'i (Ö5) ve koordinatörlerden 2'si (K2, K3) tarafından dile getirilmiştir. Velilerden biri bu konudaki fikrini *“Eğitim devam etmesi yani bir nevi hayata devam etmesi. Kızım buraya geldiğinde konuşmuyordu korkudan. Sonra okula gönderdikçe aslında kötü günlerin geride kaldığını ve burada normal bir hayatı yaşayabileceğinin farkına okulda vardı. Ve o durgun ve sessiz hali yavaş yavaş ortadan kalkıp eski şen şakrak günlerine dönebildi (V1)”* sözleriyle ifade etmiştir.

Araştırmaya göre okulun aidiyet duygusu kazandırmaya katkısı da olmuştur. Çocuklardan 1'i (Ç5), velilerden 4'ü (V3, V4, V5, V6), öğretmenlerden 1'i (Ö3), koordinatörlerden 1'i (K3) ve yöneticilerden 2'si (Y3, Y5) okulun Suriyeli çocuklara aidiyet duygusu kattığını ifade etmiştir. Çocuklardan Ç5 bu konudaki fikrini *“okulda iken bulunduğum yerin az da olsa bir parçası gibi hissedebiliyorum. Bu önemli bir şey. Çünkü geçmişte bana ait bir şey kalmadı. Ve insanın boşlukta kalmasından, ne olacağını bilmemekten daha kötü bir şey yok galiba”* sözleriyle dile getirmiştir. Ayrıca hayatın devam ettiğini görmenin de kendilerine iyi geldiğini ve bunun okulda daha çok hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Öğrencilerden 5'i (Ç3, Ç7, Ç12, Ç13, Ç19) okul sayesinde buldukları ülkenin kültürünü tanıma fırsatı bulduklarını ifade etmişlerdir. Okul ortamında Suriyeli çocukların kendini güvende hissettiklerini Öğretmenlerden 1'i (Ö1) ve yöneticilerden 2'si (Y3, Y4) tarafından ifade etmiştir. Bunlara karşın yöneticilerden 1'i (Y2) okulun katkısının yok denecek kadar az olduğunu ifade etmiştir.

Kızıltepe'de eğitimine devam eden Suriyeli öğrencilere okulun katkılarına dair katılımcıların bazı görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Göç yaşamış çocuklar okulda kendilerini güvenli hissetmekte, kendilerini ifade etmekte, sosyal becerilerini geliştirmekte ve bundan sonraki yaşamlarında ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri kazanmaktadırlar. Bunun yanı sıra okullarda onlara sunulan psiko-sosyal destekle beraber onların göç etmesine sebep olmuş kötü yaşam koşullarını unutup normal yaşamlarına dönmeleri ve mutlu bireyler olarak kendisine, ailesine ve topluma faydalı bireyler olarak yaşamlarına devam etmeleri sağlanmaktadır (Y4).”

“Okul, sosyal yaşam içinde normalliği ifade etmektedir. Her şeyin yolunda olduğu, güvende olduğumuzun örtük mesajıdır okul. Göç eden çocukların düzenli bir şekilde okula gelmesi onlara bu güven ve güvenlik hissini aştığını aynı zamanda akranları ile birlikte olmanın travmalarını rehabilite anlamında faydalı olduğunu düşünüyorum (Ö1).”

“En temelde dostlukları arkadaşlıkları oluşuyor. Buda buraya dair bir aitlik duygusu geliştiriyor. Dil öğrenme ve bu öğrendikleriyle bir şeyler yapabildikleri duygusu onların özgüvenlerini de artırıyor. Aslında temelde düştükleri yerden yeniden doğrulup mücadele etmeyi ve vazgeçmemeyi öğreniyorlar. Yeniden başlayabilme ve yıkılmama duygusu kazanıyorlar (V6).”

“İş zordur Kızıltepe'de. O yüzden bizde okuyoruz iş sahibi olmak için. Okul aslında gelecekte zor bulunan işe biraz daha kolay ulaşmamızı sağlayacak bir yol (Ç18).”

Özellikle acil durumlarda eğitimin mülteci öğrencilere pek çok katkısı olduğunu bölüm 2'de ifade etmiştik. Kızıltepe'de yaşayan Eğitim çağındaki Suriyeli öğrencilere

verilen eğitimin pek çok katkısının olduğu Tablo 31’de görülmektedir. Bu katkıların başında, sosyalleşme ve arkadaş çevresinin oluşması, en çok sorun yaşadığı dil sorununun okuldaki eğitimi ile zamanla giderilmesi ve yaşadığı göç dolayısıyla yaşadığı psikolojik sorunların zamanla giderilmesi veya azalması gelmektedir. Çocuk burada tüm yaşantısını yeniden kurarak yeni bakış açıları kazanır ve hayatın içinde mücadele etmeyi ve vazgeçmemeyi öğrenerek zorluklarla başa çıkmayı öğrenmektedir.

4.2.6. Suriyeli çocukların ve koordinatörlerin Eğitim Sistemlerini değerlendirmesine yönelik fikirleri

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerin bazılarında yaşanan sorunların kaynağı olarak Türkiye’deki eğitim sisteminin niteliğinin iyi olmaması gösterilince geriye kalan görüşmelerde katılımcılardan Suriye ve Türkiye’nin eğitim sistemlerini değerlendirip, karşılaştırmaları istenmiştir. Bu kapsamda Kızıltepe’de eğitimine devam eden Suriyeli öğrencilerin ve gönüllü Suriyeli eğitimcilerin Türkiye’deki Eğitim Sistemi ile Suriye’deki eğitim sistemlerini değerlendirme ve karşılaştırmaya yönelik görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 31. *Türkiye ve Suriye Eğitim Sistemlerinin Değerlendirilmesine Dair Görüşler*

Eğitim Sistemi	Çocuk	Koor.	Frekans
Suriye	9	3	12
Türkiye	1	0	1

Tablo 32’ye göre Türkiye’ye göç etmiş ve Kızıltepe’de eğitimine devam eden 10 öğrenciden 9’ u (Ç8, Ç9, Ç12, Ç13, Ç14, Ç16, Ç18, Ç19, Ç20)’u ve koordinatörlerin tamamı Suriye’nin eğitim sisteminin daha iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sorunun yöneltildiği çocuklardan yalnızca biri Türkiye’deki eğitim sisteminin daha iyi olduğunu “*Türk okullarındaki sistem daha iyi. Suriye’deki eğitim çok ağır. Mesela Suriye’de 8. Sınıfta lisedeyiz. Burası bana daha basit ve sade geldi (Ç15)*” şeklindeki sözleriyle ifade etmiştir.

Eğitim sistemlerine dair görüş belirten katılımcıların tamamı teknolojik olarak Türkiye’nin çok daha ilerde ve iyi olduğunu ancak sistem ve nitelik açısından Türkiye’nin Suriye ile kıyaslanmayacak kadar geride olduğunu ifade etmiştir.

Bu değerlendirmeleri aktarıırken ki amaç sistemlerin iyiliği veya kötülüğünden ziyade Suriye’den Türkiye’ye gelen bu insanların eğitim sistemlerine dair algılarını ortaya koymaktır. Bir başka şekilde ifade etmek gerekirse görüşler alınırken bir uzman görüşü olarak değerlendirilmeyip, Suriye ve Türkiye eğitim sistemleri hakkında kesin bir yargıya varmanın ötesinde sistemlere dair Suriyelilerin ocukların ve koordinatörlerin algıları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Kızıltepe’de eğitimine devam eden Suriyeli ğrenciler ve Gönüllü eğiticilerin eğitim sistemini değerlendirmesi ve karşılaştırmasına yönelik fikirlerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“Buraya gelmeden önce sorsaydınız, burayı grmememe rağmen burası derdim ama şimdi burayı gördüm ve ikisini çok rahat karşılaştırabiliyorum. Cevabım kesinlikle Suriye’nin eğitiminin daha iyi olduğu yönünde. Burada eğitimin kalitesinden çok teknolojinin kalitesiyle ilgileniliyor. Eskiden en temel ihtiyaç gibi gelirdi teknoloji de bana fakat şimdi iki ülkeyi karşılaştırınca, teknolojinin eğitim için elzem bir ihtiyaç olduğunu düşünmüyorum artık. Çünkü Suriye’de bizim teknolojimiz buradaki okullardan çok geride iken eğitim sistemimiz ve kalitemiz buranın çok çok önündeydi (19).”

“Suriye ile Türkiye arasındaki fark şu. Suriye’de iyi bir eğitim sistemi var ancak uygulamada bazı aksaklıklar var ve teknolojik araçlar açısından eksiklikler çok. Burada ise eğitim yok ama teknolojik açıdan inanılmaz olanaklar var. Suriye’deki eğitim sistemi mkemmел bir eğitim sistemidir. Yani ben burada hiçbir doktorun muayene yaptığını görmedim doğru düzgün. Bildikleri tek şey, “git tahlil getir, git tahlil getir”. Rahatlığa alışmışlar, aslında rahatlığa değil yani hiçbir şey bilmiyorlar. Bir doktor bile hiçbir şey bilmiyorsa, görüşürüz yani-gle gle (8).”

“Suriye’deki eğitim çok çok nitelikli. Burada eğitim yok yani. Burada bir İngilizce hocasının İngilizce bilmemesi çok korkunç bir şey. Burada lise sonda verilen İngilizce eğitimi biz ortaokulda görüyoruz. Üniversite sınavında mesela bir soru var. Herhangi bir kelime veya konu veriyor ve sana makale yaz diyor mesela. İngilizce bilmesen yapamazsın o soruyu. Bir de İngilizce sınavına

giriyorsan her şey İngilizcedir. Teknoloji olarak burası önde olabilir ama eğitim ve sistem açısından Suriye çok çok daha ilerde (Ç12)”.

“Her zaman söylüyorum. Türkiye’de eğitim için imkanlar çok fazla fakat çocukların eğitimi açısından (sistemden bahsediyor) Suriye ile arasından denizler(dağlar) kadar fark var. Mesela bizim Suriyeli çocuklar 3. Sınıfa geçtiklerinde çok rahat İngilizce konuşuyorlardı. Bir başka nokta mesela buradaki öğretmenlere baktığımız zaman, öğretmenlerin %90’ı kâğıtlara (evrak) önem veriyor (sırtını kağıtlara bağlıyor) ya da bilgisayar. Bizde böyle bir şey yoktu. Bizde evde oturup okuyacak hazırlıklarını yapıp öyle geleceksin okula ama burada öyle değil. Mesela B harfi için youtube’a giriyorsun acaba B harfi nasıldır. Hakikaten sistem açısından hep diyorum, hatta müdürüme söyledim bunu, dedim müdürüm; bakıyorum da öğretmenlerinizin belgesi olmayabilir sanki, bana gösterebilir misiniz? Diye. Çünkü sistemleri yok. Sistem için proje lazım. Buradaki öğretmenlerin projeleri yok. Bu sebeplerden dolayı eğitim imkanları (bilgisayar, akıllı tahta vs.) burada çok fazla var. Bizde hiçbir şey yoktu. Ne televizyon ne bilgisayar, bizde ne var biliyor musun daha yeni yeni tebeşirden normal kalemlle yazılan tahtalara geçmiştiz. Oda her yerde değil merkezi yerlerde, he bir de Başkent’te akıllı tahtalar vardı bizde onun dışında hiçbir yerde yok. Fakat sistem açısından Suriye ve Suriyeli öğretmenler çok başarılı ve yeteneklidirler. Yani eğitim açısından karşılaştırırsam buradaki öğretmenler ile Suriyeli öğretmenleri. Buradakiler Lisans düzeyinde ise bizimkiler Master düzeyindedirler. Çok fark var. Neden? Çünkü öğretmenlik sadece okumak değildir. Mesela yan yana aynı yerde çalışıp bir yıl sonra bile birbirine selam vermeyen birbirini tanımayan öğretmenler var. Bu zaten eğitim en temel parçasıdır. Çünkü öğrenci de seni örnek alıyor. Sen selam vermeyince oda arkadaşına selam vermiyor (K1).”

“Burası ile orayı karşılaştırdığım zaman; Suriye’de materyal, malzeme ve araç- gereç açısından çok eksiklik vardı. Deney yapmak için laboratuvar eksikliği gibi mesela. Bu tarz malzemeler orada azdı. Ancak sistemimiz buradan çok daha güçlüdür. Öğrenme yöntemleri açısından, sistem açısından buradan daha güçlüydü (K2).”

Eğitim sistemlerinin değerlendirilmesi istenen Suriyeli çocuklar ve koordinatörlerin neredeyse tamamı Türkiye'deki eğitim içerisindeki materyal ve teknolojik araçların Suriye'dekine oranla çok gelişmiş olduğunu ancak sistemsiz olarak ve eğitimin niteliği açısından Suriye'nin çok ilerde olduğunu ifade etmişlerdir. Çoğu katılımcı bu durumu ilk gördüğünde şaşkınlık yaşadığını ancak kendi ülkesindeki eğitim kalitesini gördüğü içinde memnuniyet duyduğunu ifade etmiştir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler tartışılıp Türkiye’de yaşayan eğitim çağındaki Suriyeli çocukların eğitimi sorununun çözümüne dair araştırmacının önerileri sunulacaktır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

2011 yılında başlayıp o günden bugüne Suriye’de devam eden iç savaş ve çatışma ortamı milyonlarca insanın yaralanmasına ve ölmesine neden olmuştur. Milyonlarca insanın evleri yıkılmış ve buldukları bölgeler insanın hayatını idame ettiremeyeceği bir hal almıştır. Milyonlarca İnsan hayatlarını kurtarmak veya daha iyi bir yaşam kurmak için evlerini, yurtlarını, kaybettikleri akrabalarını ve geçmişlerini ardında bırakarak ülke içinde farklı şehir ve bölgelere veya başka ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Ortaya çıkan bu göç sonucu komşu ülkeler arasında durumu daha iyi olan, Suriye ile 911 km’lik sınırı olan ve Avrupa’ya geçişte transit ülke olarak görülen Türkiye, en çok etkilenen ülke olmuştur.

Suriye’den Türkiye’ye ilk toplu nüfus hareketi, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay İli Yayladağ ilçesindeki Cilve Gözü sınır kapısından 252 kişilik bir grupla olmuş ardından bu göç akımı günümüze kadar neredeyse aralıksız devam etmiştir. Ekim 2019 itibari ile kayıt altına alınan Suriyeli sığınmacı sayısı 3.6 milyonu aşan Türkiye, Suriye göçü konusunda büyük bir yükün altına girmiştir. Suriye’den gelen göçmenler için ilk başta sınır illerinde 23 geçici barınma merkezi kurulmuş ve Suriyelilerin buralarda barınma ihtiyacı sağlanmaya çalışılmışsa da Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 2019 verilerine göre bu barınma merkezlerinde Türkiye’de bulunan Suriyelilerin %2’den daha azı yaşamını devam ettirmektedir. %98’den fazlası Türkiye’nin neredeyse bütün illerine dağılmış bir biçimde hayatlarını devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Suriye’deki iç savaş, karmaşa ve çatışmaların henüz bitmemesi, ne zaman biteceğinin de kestirilememesi ve göç edenlerin Türkiye’de uzun yıllar kalacağı fikri sorumluların bu noktada önlemler almaya itmiştir. Bunun yanında, Suriyelilerin neredeyse yarısına yakınının 0-18 yaş aralığında yer alması bu çocukların eğitimleri konusunda politikalar ve projeler geliştirilmesi yönünde sorumluları çözüm üretmeye sevk etmiştir. Türkiye bu konuda bazı çalışmalar gerçekleştirmişse de yapılan çalışmalar Suriyeli mültecilerin yaşadıkları problemleri tamamen çözme noktasında yeterli olmamıştır. Özellikle Geçici Barınma Merkezleri dışında yaşayan Suriyelilerin problemlerine yönelik çalışmalar yetersiz kalmıştır.

Araştırma sonucu elde edilen verilere göre Kızıltepe’de yaşayan Suriyeli Sığınmacıların en temel sorunu Suriyeli olmak üzerinden karşılaştıkları önyargılar ve kurulan iletişim dilidir. Durumları, bakış açıları veya fikirleri ne olursa olsun bu insanlar neredeyse gittikleri her yerde Suriye’den geldikleri için üzerlerine yapışmış bu etiketle dışlanma ile karşı karşıya geliyor veya onlarla bu etiket üzerinden iletişim kuruluyor. Farklı bir ilişki kurma şansı bırakmayan bu bakış açısı Suriyelilerin kendileri açısından gördükleri en önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle çocukların ve gençlerin kendileri ile iletişim kurulduğunda hitap olarak isimleri yerine sürekli “Suri” diye çağrılmasından büyük üzüntü yaşadığını ve bu durumun çocukların hayata karşı olumlu bir bakış açısı geliştirmesinin önündeki en büyük engel olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında bir diğer temel sorun da iletişim sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençlerin ve çocukların yaşadıkları bu sorundan kaynaklı olarak yaşamlarının zorlaştığını, kendilerini ifade etmekte sorun yaşadığını ve bu durumun kendilerini yalnızlık ve yabancılaşma duygusu içine ittiğini ifade edebiliriz. Çünkü bu durum çocukların ve gençlerin kendilerini toplum içinde var etmesini ve toplumda bir yer edinmesine engel olmaktadır. Bu durum çocukların kendi geçmişlerinden uzaklaşmasını ve uyruklarıyla yaşanan sorun arasında bağ kurmasına sebep olmaktadır.

Birçok araştırmada (Kaştan, 2015, Kultas, 2017, Apak, 2014) en temel sorun olarak barınma ve işsizlik sorunu olarak karşımıza çıkarken, Kızıltepe’de yaşayan Suriyelilerin en temel sorunu çalışmadaki bulgulara göre, Suriyeli olmalarından kaynaklı ortaya çıkan etiket, bunun doğurduğu önyargılar ve bunun neticesi olarak geliştirilen iletişim dilidir. İşsizlik ve Barınma sorunu; iletişim dili ve buna bağlı olarak ortaya çıkan dışlanma, yalnızlık ve yabancılaşma sorunlarından sonra gelmektedir. Barınma ve İşsizlik sorunlarının Kızıltepe’de öncelikli sorun olmamasının nedeni iki nokta ile açıklanabilir. Birinci nokta, Suriye’den Türkiye’ye göç edip Kızıltepe’ye gelen Suriyelilerin pek çoğunun ya yerel halktan akrabalarının olması ya da onlardan önce buraya gelen akrabalarının olması, geldiklerinde bu konuda çok fazla sıkıntı yaşamamalarını sağladığı düşünülebilir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, Kızıltepe’ye yerleşen Suriyelilerin mevcut veya buraya geldikten sonra kurdukları sosyal ağlar sayesinde bu sorunlarını aştıkları ifade edilebilir. Bu durum araştırmaya katılan STÖ temsilcileri ve okul yöneticileri tarafından benzer şekilde yorumlanmıştır. İkinci nokta ise, Kızıltepe’ye yerleşen Suriyelilerin uzun yıllardır burada kaldıkları için bu sorunu bir şekilde çözüp atlatmışlardır ve bu sorun öncelikli sorunları arasından çıkmıştır. Bu durum barınma ve

işsizlik sorununun hiç yaşanmadığı anlamına gelmemektedir. Araştırmadaki bulgulara göre barınma sorunları Kızıltepe’de yaşayan Suriyelilerin başka bir sorunudur. Yaşanan barınma sorunlarının temeli kötü durumda olan evlerde kalmak ve bu evlerin kendilerine çok pahalıya kiralanması olarak karşımıza çıkmaktadır. İşsizlik sorununda da benzer bir durumun yaşandığını görmekteyiz. Yerli olan insanlardan daha fazla çalıştırdıkları halde sosyal güvencesiz ve yerli olan işçilerden çok daha ucuza çalıştırıldıkları görülmüştür. Ayrıca özellikle çalıştıkları sektörlerden biri olan tarıma elverişli toprakların bulunduğu yerlerde açılan kuyu başlarında çalışmak çocuklarının eğitime ulaşmasının önündeki en temel sıkıntı olarak karşımızda durmaktadır.

Suriyelilerin geleceğe yönelik planlarında Suriye geri dönme isteklerinin ve ümitlerinin günden güne azaldığını görmekteyiz. Çalışma kapsamında Kızıltepe’de yaşayan Suriyelilerin çok azı geri dönmeyi planladığını ifade etmiştir. Bu kapsamda Amman ve Altındiş yaptıkları çalışmada, Suriye’deki çatışma ortamının devam etmesi, gelenlerin Türkiye’ye alışması, bir düzen kurması ve topluma uyum sağlaması neticesinde Türkiye’ye gelen sığınmacıların ülkelerine geri dönme eğilimini azalttığını ve savaş bitse bile hatırı sayılır bir kesimin Türkiye’de yaşamaya devam edeceğinin ön görüldüğünü ifade etmesi çalışmamızda çıkan bulguları desteklemektedir (2019: 17).

Araştırma sonucu ortaya çıkan ve yukarıda bahsettiğimiz sorunların dışındaki bir diğer önemli sorun ise araştırmamızın da temelini oluşturan okul çağındaki Suriyeli çocukların eğitimi sorunudur. Bu sorun, Türkiye genelinde olduğu gibi, Türkiye’nin tüm illerinde yaşayan Suriyelilerin çözülmesi gereken en temel sorunların başında gelmektedir. Savaşın çıktığı ilk zamanlar bu sürecin çok uzun sürmeyeceği ve Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin kısa bir zaman içinde ülkelerine dönecekleri hesapları üzerinden kısa vadeli politikalar sadece kamp içindeki çocuklara yönelik hazırlanmıştır. Ancak savaşın kısa zaman içinde bitmeyeceği anlaşılınca Suriyeli çocukların eğitimi üzerine politikalar üretilmeye başlanmıştır. Öncelikle barınma merkezlerinde daha sonrasında ise farklı farklı illerde açılan GEM ’lerde, Suriyeli çocuklara kendi dil ve müfredatlarına uygun eğitim verilmeye başlanmıştır. Ancak bu merkezlerde eğitime devam eden Suriyeli öğrenciler, Türkiye’de bulunan okul çağındaki Suriyeli çocukların yaklaşık %30’unu teşkil etmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 2016 verilerine göre bu oran %13 iken 2017 yılında yaklaşık %30 olmuştur. Daha sonraki süreçte ise Suriyeli öğrenciler Türk Eğitim Sistemine dahil edilerek GEM ’ler kademeli olarak kapatılmıştır. 2018-2019 eğitim öğretim yılında kayıtlı Suriyeli sayısı %61,25’e ulaşmıştır. Yapılan tüm

çalışmalara rağmen okula erişemeyen eğitim çağındaki Suriyelilerin sayısı %40'a yakındır. Kızıltepe'de yaklaşık 8800'e yakın eğitim çağındaki Suriyeli çocuk olmasına rağmen bunlardan sadece 3626 tanesi yani %41'e yakını okula devam edebilmektedir. Bu çocukların %60'a yakını eğitim ve öğretim faaliyetlerinden yararlanamamaktadır.

Araştırmadan elde edilen verilerden yola çıkarak Kızıltepe'de eğitimlerine devam eden Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları en temel sorun dil ve iletişim sorunudur. Akalın 2016 yılında göçmen çocuklarının uyumu üzerine gerçekleştirdiği araştırmasında göçten sonra dil ve uyum sorunun en önemli problem olduğu sonucuna ulaşması araştırmamızda çıkan bulguları desteklemektedir. Eğitim çağındaki Suriyeli öğrenciler hazırbulunmuşluk durumları belirlenmeden ve dil problemi halledilmeden Türkiye Eğitim Sistemine dahil edilmişlerdir. Süreç içerisinde Halk eğitim merkezlerinde veya bazı okullarda oryantasyon çalışmaları yapılmış, okuma-yazma veya dil kursları açılarak bu öğrenciler desteklenmeye çalışılmışsa da elde edilen veriler bu çalışmaların yeterli olmadığını göstermektedir. Bazı Suriyeli öğrenciler dil açısından belli bir seviyeye gelip eğitimden belli bir oranda verim aldıysa da genel olarak bu öğrencilerde dil sorunun yaşandığı ve bu sorundan kaynaklı olarak eğitim ve öğretim faaliyetlerinden yeterince faydalanamadığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında dil problemi Suriyeli öğrencilerin okul tercihlerini de etkilemektedir. Suriyeli öğrencilerin genellikle imam hatip liselerini tercih ettikleri bu tercihlerinin de temel sebebinin bu liselerde Arapça dil eğitimi verilmesi ve derslerin bir kısmınının Arapça olmasından kaynaklı olduğu görülmüştür. Özer, Komşuoğlu ve Ateşok (2016)'da yaptıkları çalışmada, Dil konusunun okul tercihine yansıdığını, ailelerin iletişim kurabilecekleri ve kayıt sürecinde yardım alabilecekleri Arapça bilen yöneticilerin olduğu okulları daha fazla tercih ettiklerinin görüldüğünü ifade etmeleri bu durumu destekler niteliktedir. Bu durum öğrenci açısından dil probleminin çok büyük olduğunu ve bir an önce çözülmesi gerektiğini bir kez daha karşımıza çıkarmaktadır. Öğrenci yaşadığı bir sıkıntı sebebiyle var olan seçeneklere çok fazla bakmadan sadece bu problemini bir nebze de olsa çözecek okula yöneliyor. Bunun yanında bu okulların tercih edilmesinde maddi sorun ve okulun eve yakın olması da bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, eğitime dahil olan Suriyeli öğrencilerin yabancılık, yalnızlık, dışlanma ve derslerde yeterli verimi almamalarından dolayı başarısızlık gibi sorunlar yaşadıkları sonucuna varılırken, okulun bu öğrencilere arkadaşlık, sosyal ortam, yeni bir kültür tanıma psikolojik sorunlardan uzaklaşma ve

kurtulma gibi birçok alanda katkı sağladığı sonucuna da varılmıştır. Bu sorunların giderilmesi ve okulların katkısının artırılması için yöneticiler, öğretmenler ve koordinatörler tarafından öğrencilere maddi yardımda bulunma, Türkçe dil kurslarının verilmesi, eğitim dilinin Arapça olması ve öğretmenlerin daha ilgili olması gibi istekler doğrultusunda çeşitli tedbirler alınmaya çalışılmış ancak bu tedbirler okulun şartları ve imkanlarının el vermemesi sebebiyle kısmen faydalı olmuştur.

Sonuç olarak, Kızıltepe’de yaşayan öğrencilerin eğitim sorununun çözülmesi için onların eğitimlerinin önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır. Maddi destek, okula uyumlarını artıracak faaliyetler ve dil eğitimi öncelikli çözülmesi gereken sorunlardır. Bu konuda valilik, belediyeler, milli eğitim müdürlükleri ve sivil toplum örgütleri koordineli bir şekilde çalışarak sistemli bir program dahilinde hareket edilmesi gerekmektedir. Bu noktada araştırma sonucunda ulaştığım aşağıdaki önerilerimin de dikkate alınarak bu çocukların bir an önce eğitim sorunlarının çözülmesi, eğitime erişememişlerin ise eğitim sistemine dahil edilmesi gerekmektedir.

5.2. Öneriler

1. İl milli eğitim müdürlüğü altında sadece Suriyelilerin eğitim ve öğretim durumlarıyla ilgilenen bir birim oluşturulmalı.
2. Öğrencilerin devam devamsızlıkları kontrol edilmeli ve devamsızlık yapan ya da kayıtlı olup okula devam etmeyen öğrencilerin okula kazandırılması için çalışmalar artırılmalı.
3. Kızıltepe’de yaşayan Suriyelilerin okula kayıt oranlarını incelediğimizde okul öncesi ve lise düzeyinde öğrencilerin kayıt oranlarının ve okula devam oranlarının çok az olduğu görülmektedir. Bu öğrencilerin kayıt oranlarının artırılması ve okula devamlılıklarının sağlanması için gerekli çalışmalar yürütülmeli.
4. Kızıltepe’de yaşayan Suriyeli öğrencilerin sorunlarının başında dil problemi gelmektedir. Bu sorun Suriyeli çocukların okul öncesi eğitime dahil edilmesi ile büyük oranda çözülebilecektir. Bu kapsamda küçük çocukların okul öncesi eğitime dahil edilmeleri için gerekli çalışmalar yapılmalı, ihtiyaç duyulması halinde zorunlu hale getirilmeli.
5. Kızıltepe’de yaşayan Suriyelilerin demografik bilgileri toplanmalı ve politikalar bu çerçevede elde edilen verilere uygun olarak geliştirilmeli.

6. Eğitime devam etmenin önünde engel oluşturan barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlar tespit edilip giderilmeli.
7. Okullarda yaşanan problemlerin giderilmesi için her okulda dil bilimciler ve sosyal çalışmacılar görevlendirilmeli.
8. Eğitimde gerekli olan materyal, okul araç ve gereçleri ve okul üniforması gibi ihtiyaçların tamamı devlet tarafından ücretsiz karşılanmalı.
9. Öğrenciler eğitim-öğretime dahil edilirken hazırbulunuşluk düzeyleri belirlenmeli ve öğrenciler bu hazırbulunuşluk düzeylerinin gerektirdiği sınıflara yerleştirilmeli.
10. Okullarda Arapça seçmeli ders olarak okutulmalı, ayrıca Suriye tarihi ve kültürünü barındıran seçmeli bir ders olmalı.
11. Eğitimde eğitici, koordinatör ve öğretmenlerin yanı sıra görev alan diğer tüm personele de Suriyelilerin zorlu yaşam koşulları, hakları, travma, göç ve savaş psikolojisi gibi alanlarda hizmet içi eğitimler verilmeli ve bunun sürekliliği sağlanmalı, mümkünse çok dilli öğretmenler yetiştirilmeli.
12. Eğitim için ulaşım imkanı ücretsiz bir şekilde sağlanmalı.
13. Suriyelilerin eğitime dahil olmaları için gerekli olan ve ancak Suriye'den getirebilecekleri belgelerin istenmesi yerine seviyelerini belirleyebilecek bir sınav sistemi geliştirilmeli.
14. Okullarda görev alan Suriyeli gönüllü eğitimcilerin sayısı artırılmalı ve maddi olarak kazançları iyileştirilmeli.
15. Okullarda veya okul dışında Suriyeli ve Türkiyeli öğrencilerin ailelerinin de kaynaşabileceği, var olan önyargıların kırılmasını kolaylaştıracak iki toplum arasında tanınırlığı ve teması artıracak program ve etkinlikler planlanmalı.
16. Özellikle çocukları sosyal olarak geliştirecek beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik ve teknoloji ve tasarım gibi derslerde yapılan etkinliklere Suriyelilerin dahil edilmesine dikkat edilmeli ve seçmeli derslerde de bu tarz derslere ağırlık verilmeli.
17. Aileler ile görüşmeler noktasında bir plan oluşturulmalı, ailelerin okul ile sıcak bir ilişki kurması sağlanmalı.
18. Çocuklar arasında empatiyi geliştirecek etkinlik ve uygulamalar ders müfredatlarına eklenmeli.

19. Çocukların eğitiminde sivil toplum örgütleriyle koordineli çalışılmalı ve sivil toplum örgütleri tarafından hazırlanan raporlar dikkate alınmalı.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2002), Bitmeyen Göç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Acer, Y. Kaya, K. Ve Gümüş, M. (2011) “Türkiye İçin Yeni Bir İltica Stratejisi Üzerine Gözlemler” Çelebi, Ö. Özçürümez, S. ve Türkan, Ş. (der.). *İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, gözlem ve politika*: 47-75.
- AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) (2013). Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar, *2013 saha araştırması sonuçları*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/tr/25296/Suriye-Raporlari>. Erişim Tarihi: 26.07.2019.
- AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) (2016). Suriye raporları. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/tr/25296/Suriye-Raporlari>. Erişim Tarihi: 26.07.2019.
- Akalın, A. T. (2016). Türkiye’ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yüksek lisans tezi.
- Akan, Y. ve Arslan, İ. (2008). Göç ekonomisi: Türkiye üzerine bir uygulama. Ankara: Ekin Yayınevi.
- Akyürek, İ. B. (2007). Mülteci hukuku ve Türkiye uygulaması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Amman, M. T. ve Altındış, E. (2019). İstanbul’ da Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Türk Vatandaşlığına İlişkin Görüşleri. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi* (5). 9: 1-20.
- Apak, H. (2014). Suriyeli göçmenlerin uyumu ve gelecek beklentileri. *Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yüksek lisans tezi.
- BEKAM (Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi) (2015). Suriyeli misafirlere yönelik sosyal uyum ve eğitim müfredatları çalışmaları raporu. <http://www.bekam.org.tr/raporlar.php?p=22>. Erişim Tarihi: 20.06.2019.
- Beter, Ö. (2006). Sınırlar ötesi umutlar. Ankara: Sabev Yayınları.
- BMGK. (1948). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi. http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/h_rigths_turkce.pdf. Erişim Tarihi: 10.10.2019.
- BMMYK. (1951). Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşme. <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> Erişim Tarihi: 10.10.2019.

- BMMYK. (1998). Dünya mültecilerinin durumu 1997-1998 bir insanlık sorunu. Cenevre: Oxford University Press Yayınları.
- BMMYK (2001). Mültecilerin korunması uluslararası mülteci hukuku rehberi, parlamenterler için el kitabı. Cenevre.
- Boston, H. (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskan Sorunu, Göç araştırmaları Dergisi. 4(2): 33-88
- Buz, S. (2004). Zorunlu çıkış zorlu kabul- mültecilik. Ankara: SGDD Yayınları.
- Buz, S. (2008). Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili. *Polis Bilimleri Dergisi*. Ankara.
- Castles, S. ve Miller, M. (2008). Göçler çağı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 17: 67-91.
- Çiçekli, B. (2010). "Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenler: Sınıflandırma ve Yasal Statünün Belirlenmesine İlişkin Sorunlar" Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler, *Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Çorabatır, M. (2016), "Çorabatır: Türkiye'de Sığınmacılar İçin Koordinasyon Yok", <https://www.amerikaninsesi.com/a/turkiyede-siginmacilar-icin-koordinasyon-yok-mu/3385192.html>. Erişim Tarihi: 28.10.2019.
- Deniz, O. (2009). Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu ve Kentteki Mültecilerin Demografik Profili. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 22: 189-202.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye, *TSA / Yıl: 18*.
- Dinçer, Meral (1997). Göç – Doğal Kaynaklar İlişkisine Çevre Güvenliği Açısından Bir Bakış, *Toplum Ve Göç Bildiriler Kitabı*, Ankara: DİE Yayınları: 54-67.
- Dinçer, Ö. (2012). Dinçer: oyunun kuralı değişmemeli. Dünya bülteni. <http://www.dunyabulteni.net/servisler/haberYazdir/221066/haber>. Erişim Tarihi: 20.06.2019.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi. *Analiz Dergisi*. 153: 9.
- Ekici, S. ve Tuncel G. (2015). Göç ve İnsan, Birey ve Toplum. 5(9): 9-22
- Erdoğan, M. (2015). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul: Bilgi Yayınları.

- Ereş, F. (2015) Türkiye’de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi, *Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi*. 6(2): 017-030.
- Ergil, D. (2009). Kürt raporu, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Eroğlu, D. (2005). Ulusal Güvenlik Kaygılarından Mali Külfet Söylemine: Türkiye’nin Yeni Sığınma Politikaları, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2): 209-226.
- GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) (2014). Geçici koruma yönetmeliği. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20146883.pdf>. Erişim Tarihi: 08.06.2019.
- GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) (2016). Göç istatistikleri. <http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma>. Erişim Tarihi: 15.04.2018.
- GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) (2017). Göç istatistikleri. <http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma>. Erişim Tarihi: 27.05.2017.
- GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) (2019). Göç istatistikleri. https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. Erişim Tarihi: 10.10.2019
- Göç Terimleri Sözlüğü, (2009). Uluslararası Göç Hukuku (IOM). “Göç”: 18.
- Güllüoğlu, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomiği-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine bir değerlendirme, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4: 53-85
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi*. 3(1): 29-63.
- Hein, J. (1993). Refugees, Immigrants and the State. *Annual Review of Sociology*. 19: 43-59.
- Heyse, K. (2017). Kayıp Neslin Eşiğinde: “Okuyamıyorum. Yazamıyorum. Okula Gitmek İstiyorum”, <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/k/a/kayip-neslin-esiginde.pdf>. Erişim Tarihi: 20.06.2019.
- Human Rights Watch. (2015). Geleceğimi hayal etmeye çalıştığımda hiçbir şey göremiyorum Türkiye’deki Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engeller. https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115tu_web.pdf. Erişim Tarihi: 19.01.2019.
- IOM. (2009). Göç Terimleri Sözlüğü. Çiçekli, B. (ed.), Cenevre: IOM.

- İçduygu, A. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar: "Siyasallaşan" Bir Sürecin Analizi, *Toplum ve Bilim Dergisi*, 140: 27-41.
- İçduygu, A. (2010). Türkiye'de Uluslararası Göçün Siyasal Arka planı: Küreselleşen dünyada ulus-devleti inşa etmek ve korumak. B. Pusch, & T. Wilkoszewski (eds) içinde, Türkiye'ye uluslararası göç: Toplumsal koşullar-bireysel yaşamlar. Çev: Özbatur Çomak, M , 17-40. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- İçli, G. (1999). Denizli iline göç eden ailelerin eğitime bakış açıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5: 70-74.
- İHAD (İnsan Hakları Araştırma Derneği) (2011). 2010 yılı Türkiye iltica ve sığınma hakkı izleme raporu. <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/10/2010-Turkiye-Iltica-ve-Siginma-Hakki-Raporu-IHAD.pdf>. Erişim Tarihi: 12.02.2019.
- İHH (İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı) (2012). Suriye raporu (Mayıs 2011 - Kasım 2012). <https://www.ihh.org.tr/yayin/suriye-raporu-kasim-2012>. Erişim Tarihi: 23.12.20118.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2015). Suriyeli mülteci çocukların Türkiye devlet okullarındaki durumu politika ve uygulama önerileri. <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf>. Erişim Tarihi: 01.07.2019.
- Kara, P. Kortut, R (2010). Türkiye'de Göç, İltica ve Mülteciler, *Türk İdare Dergisi*. 67: 153-162.
- Karakuş, E. (2006). Göç olgusu ve eğitime olumsuz etkileri (Sultanbeyli örneği). *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yüksek lisans tezi.
- Karasu, M. A. (2016), "Şanlıurfa'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (3): 995-1014.
- Kariman, S. (2015). Türkiye'ye göç eden mültecilerin sosyal hayata uyum sürecinin incelenmesi: Isparta örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yüksek lisans tezi.
- Kaya, A. (2017). İstanbul Suriyelileri İçin Cennet Mi Cehennem Mi? Suriyeli Mültecilerin Kentsel Alandaki Halleri, *Toplum ve Bilim Dergisi*, 140: 43-68.
- Kazgan, G. (1999). Kuştepe araştırması. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Keleş, R. (1995). "Kentleşme ve Türkçe". *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. 6: 1-5.

- Keleş, R. (1998). Kent Bilim Terimler Sözlüğü. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keser, İ. (2011). Göç ve zor, Diyarbakır örneğinde göç ve zorunlu göç. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Kılıç, G. ve Özkor, D. (2019). Suriyeli Çocukların Eğitimi Araştırma Raporu, <http://www.mavikalem.org/wp-content/uploads/2019/03/Suriyeli-%C3%87ocuklar%C4%B1n-E%C4%9Fitimi-Ara%C5%9Ft%C4%B1rma-Raporu.pdf> Erişim Tarihi: 20.10.2019.
- Kultas, E. (2017). Türkiye’de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitim Sorunu: Van ili Örneği, *Yüzüncü Yıl Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi.
- Kutlu, Z. (2015), “Bekleme Odasından Oturma Odasına: Suriyeli Mülteci-lere Yönelik Çalışmalar Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarına Dair Kısa Bir Değerlendirme”, *Anadolu Kültür & Açık Toplum Vakfı*, Ocak-Nisan, http://www.anadolukultur.org/images/UserFiles/Documents/Editor/Bekleme_Odasından_Oturma_Odasına.pdf
- Mazlumder (İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği) (2013). Türkiye’de Suriyeli mülteciler: İstanbul örneği: tespitler ve öneriler. http://istanbul.mazlumder.org/webimage/suriyeli_multeciler_raporu_2013.pdf. Erişim Tarihi: 24.07.2018.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm> Erişim Tarihi: 02.11.2019.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2013a). Ülkemizde kamp dışında misafir edilen Suriye vatandaşlarına yönelik tedbirler. meb.gov.tr/mebiys/dosyalar/suriye. Erişim Tarihi: 18.07.2018.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2013b). Ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriye vatandaşlarına yönelik eğitim öğretim hizmetleri genelgesi. http://meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013. Erişim Tarihi: 18.07.2018.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2014). Yabancılarla yönelik eğitim-öğretim hizmetleri. <http://mevzuat.meb.gov.tr>. Erişim Tarihi: 18.07.2018.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2015). MEB stratejik plan (2015-2019). http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar. Erişim Tarihi: 18.07.2017.


- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2016). Demirci: GEM'ler Üç Yıl İçinde Misyonunu Tamamlayacak, <http://www.meb.gov.tr/demirci-gemler-uc-yil-icinde-misyonunu-tamamlayacak/haber/11850/tr> Erişim Tarihi: 02.11.2019.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel müdürlüğü (2017a). *Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı*, Ankara.
- Nar, B. (2008). Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri (Dilovası örneği). *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development) (2016a). Tek Bakışta Eğitim 2016: OECD Göstergeleri.
- Orhan, O. ve S. Şenyücel (2015), Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, İstanbul: ORSAM & TESEV Raporu, No 195. https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Suriyeli_Siginmacilarin_Turkiyeye_Etkileri.pdf
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl.4, Sayı.37: 185-219
- Özyakışır, D. (2013). Göç, kuram ve bölgesel bir uygulama. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Palabıyık, A. ve Koç, Y. (2011). "Zorunlu Göç ve Fakirliğin Diğer Adı: Mülteciliğin Dünyada ve Türkiye'deki Gelişimi (2004-2007)" International Conference on Eurasian Economies, SESSION 5B: Büyüme ve Gelişme I: 325-334.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 5: 34.
- Sander, O. (2008). Siyasi tarih 1914-1994, Ankara: İmge Kitabevi.
- Sert, D. ve Yıldız, U. (2017), Göçün Jeopolitiği ve Türkiye'nin Coğrafi Kısıtlaması Üzerine, *Toplum ve Bilim Dergisi*. 140: 93-105
- Sevim, Y. (2001). Terör Nedeniyle Elazığ 'a Göç Eden Ailelerin Çocuklarının Eğitim Durumu, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11(2): 260-267.
- Seydi, Ali R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 31: 267-305.
- Sirkeci, İ. (2017), "Bir Güvensizlik Ülkesi Olarak Türkiye'nin Mültecileri: Suriyeliler ve Türk Mülteciler", *Göç Dergisi*, 4 (1): 21-40.

- Sönmez, V. (2015). Program Geliştirme Öğretmen Elkitabı. (Genişletilmiş 18. Baskı). Ankara: ANI yayınları.
- Sürüel, T. (2008). Göç ve Sosyal Dışlanma İlişkisinin Sosyal Politika Açısından Analizi: İstanbul Sultanbeyli Örneği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yüksek lisans tezi.
- Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21 (2): 57-67.
- Şeker, B. D. ve Arslan Z. (2015). Eğitim Sürecinde Mülteci Çocuklar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*. 8(1): 86-105.
- Şimşek, D. (2017), Göç Politikaları ve “İnsan Güvenliği: Türkiye’deki Suriyeliler Örneği, *Toplum ve Bilim Dergisi*. 140: 11-26.
- Şirin-Öner, N. A. (2012). Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Talbot, C. (2013). Education in conflict emergencies in light of the post-2015 MDGs and EFA Agendas. Switzerland: NORRAG.
- Taşcı, F. (2009). Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç. *Kamu-İş*. 10(4): 177-204.
- Taştan, N. (2014). Suriye’den Gelen Sığınmacılar Bakımından Türkiye’de Durum. <https://tr.boell.org/tr/2015/06/16/suriyeden-gelen-siginmacilar-bakimindan-turkiyede-durum>. Erişim Tarihi: 16.06.2019.
- Taştan, C. Ve Çelik, Z. (2017). Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve öneriler, Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2016). Göç. <http://www.tdk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 19.12.2018.
- Türmen, T. (2012). Afet zamanlarında eğitim: Eğitim İzleme Raporu. İstanbul Eğitim Reformu Girişimi (ERG).
- Tüzün, I. (2017). Türkiye’de Mülteci Çocukların Eğitim Hakkını ve Karşılıklı Uyumu Destekleyen Yaklaşımlar, Politikalar ve Uygulamalar, <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/t/u/turkiyede-multeci-cocuklarin-egitim-hakkini-destekleyen-yaklasimlar-politikalar-ve-uygulamalar-fnf-turkiye.pdf> Erişim Tarihi: 20.06.2019.
- Uluocak, G. P. (2009). İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Çocukların Okulda Uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 26: 36-42.

- UNHCR (The UN Refugee Agency) (2015) Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler: Sık Sorulan Sorular. <http://www.unhcr.org/>. Erişim Tarihi: 23.12.2018.
- UNİCEF (Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu) (2015). Türkiye'deki Suriyeli çocuklar. Aralık Raporu. <http://www.unicef.org.tr/>. Erişim Tarihi: 23.12.2017.
- UNİCEF (Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu) (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar. Şubat Raporu <http://www.unicef.org.tr/>. Erişim Tarihi: 18.07.2017.
- Weiner, M. (1996). Bad neighbors, bad neighborhoods: an inquiry into the conditions for refugee flows. www.popline.org/node. Erişim Tarihi: 15.07.2018.
- Yalçın, C. (2004). Göç sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuz, Ö. (2014). Afetler Sonrası Yapılan Sosyal Yardımlar ve Hizmetler. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Yavuz, Ö. ve Mızrak, S. (2016), Acil Durumlarda Okul Çağındaki Çocukların Eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği, *Göç Dergisi*. 3(2): 175-199.
- Yıldırım, S. İslamoğlu, E. ve İyem, C. (2017), Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma, *V. International Balkan and Near Eastern Social Sciences Kongresi bildiri özeti*, Kırklareli, 35 Winter: 107-126
- Yılmaz, A. (2014) International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/2 Winter: 1685-1704,
- Yılmaz, İ. (2017). Türkiye'de kaç Suriyeli öğrenci var? <https://t24.com.tr/haber/turkiyede-kac-suriyeli-ogrenci-var,406762>. Erişim Tarihi: 19.07.2018.
- YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) (2013). Suriyeli Yükseköğretim Öğrencileri İçin Bakanlar Kurulu Kararının 4. Maddesi. <http://www.yok.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 21.07.2018.
- YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) (2013). YÖK'ten Öğrencilere Müjde. Sabah Gazetesi. <http://www.sabah.com.tr/egitim/2013/10/04/yokten-ogrencilere-mujde>. Erişim Tarihi: 30.07.2017
- YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) (2017). Türk Yükseköğretiminde Suriyeli Öğrenciler Uluslararası Konferansı, https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/turk_yuksekogretimi_nde_suriyeli_ogrenciler_uluslararasi_konferansi_hatay.pdf. Erişim Tarihi: 21.06.2019.

EKLER

EK 1: Etik Kurulu Kararı

Evrak Kayıt Tarihi: 06.05.2019	Protokol No:38035	Tarih: 31.05.2019
		
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARAR BELGESİ		
ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Yüksek Lisans Tez Çalışması	
KONU:	Sosyal Bilimler	
BAŞLIK:	Suriyeli Çocukların Eğitim Durumlarının Değerlendirilmesi ve Uyum Sorunlarının Sosyolojik Analizi: Kızıltepe Örneği	
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPİNAR	
TEZ YAZARI:	Abdurrahman ABAY	
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-	
KARAR:	Olumlu	
Prof.Dr. Emel ŞIKLAR (Başkan-Ikt. ve İdari Bil. Fak.)		
Prof.Dr. F. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)		Prof.Dr. Esra CEYHAN (Eğitim Fak.)
Prof.Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)		Prof.Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (Ikt. ve İdari Bil. Fak.)
Prof.Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)		Prof.Dr. Hasan TUTAR (Ikt. ve İdari Bil. Fak.)

EK 2: Valilik İzni



T.C.
MARDİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 81772848-774.01.01-E.12563502
Konu : Abdurrahman ABAY'ın Tez Çalışması
İçin Görüşme İzni Hakkında

01.07.2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Kızıltepe İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 21.06.2019 tarih ve 11924123 sayılı yazısı

İlgi yazıya istinaden, İlimiz Kızıltepe İlçesi Süleyman Demirel Ortaokulu Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni Abdurrahman ABAY'ın, Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca uygun bulunan "Suriyeli Çocukların Eğitim Durumlarının Değerlendirilmesi ve uyum Sorunlarının Sosyolojik Analizi: Kızıltepe Örneği" başlıklı tez çalışması ile ilgili görüşme formlarının ilçedeki Pictes projesinin uygulandığı okullardaki öğrenci, veli, öğretmen, koordinatör, okul yöneticisi, il-ilçe yöneticileri ve STK yöneticilerine uygulanması ilgi yazı ile talep edilmektedir. Millî Eğitim Temel kanunu ile Türk Millî Eğitim genel amaçlarına uygun olarak derslerin aksatılmaması kaydıyla gönüllülük esasına göre yapılması şartıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Abdurrahim KUSEN
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
01.07.2019

Yakup SARI
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Adres: İl Millî Eğitim Müdürlüğü/MARDİN
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: mardinem@meb.gov.tr

Bilgi için: C.UNAT
Tel: 0 (482) 212 12 58
Faks: 0 (482) 212 12 36

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2b63-3cac-373e-8071-457c kodu ile teyit edilebilir.



T.C.
MARDİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 81772848-774.01.01-E.12629709
Konu : Abdurrahman ABAY'ın Tez Çalışması
İçin Görüşme İzni Hakkında

01.07.2019

KIZILTEPE KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: 21.06.2019 tarih ve 11924123 sayılı yazınız.

İlçeniz Süleyman Demirel Ortaokulu Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni Abdurrahman ABAY'ın, Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca uygun bulunan "Suriyeli Çocukların Eğitim Durumlarının Değerlendirilmesi ve uyum Sorunlarının Sosyolojik Analizi: Kızıltepe Örneği" başlıklı tez çalışması ile ilgili görüşme formlarının ilçedeki Pictes projesinin uygulandığı okullardaki öğrenci, veli, öğretmen, koordinatör, okul yöneticisi, il-ilçe yöneticileri ve STK yöneticilerine uygulanması ile ilgili makam onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Abdurrahim KUSEN
Vali a.
Şube Müdürü

EK: Makam Onayı

Adres: İl Millî Eğitim Müdürlüğü/MARDİN
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: mardinmem@meb.gov.tr

Bilgi için: C.UNAT
Tel: 0 (482) 212 12 58
Faks: 0 (482) 212 12 36

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 30f8-b72d-3ecc-a74a-43f0 kodu ile teyit edilebilir.